

ΕΛΕΥΘΕΡ

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ ΚΑΙ Η ΗΘΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΙΣ ΑΥΤΩΝ

Υπό

Β. ΠΑΠΑΔΑΚΟΥ

Διευθυντοῦ Ὑγιεινῆς Μητρότητος καὶ Παίδων
Ἑπιτελείου Κοινωνικῆς Προνοίας

Ἐνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα καθήκοντα μιᾶς εὐνομουμένης πολιτείας εἶναι ἡ δημιουργία μιᾶς κοινωνίας τῆς ὁποίας τὰ μέλη, δηλαδὴ οἱ πολῖται, πρέπει νὰ διαπνέωνται ἀπὸ ἠθικὰς ἀρχάς.

Ὁ ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἐπλασε, κατὰ τὴν Γραφήν, κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσίν του, διαφέρει ἀπὸ τὰ λοιπὰ ζῶα τῆς δημιουργίας, διότι τὰς πράξεις του δὲν τὰς κατευθύνει μόνον τὸ ἔνστικτον, ἀλλὰ τὰς ρυθμίζει τὸ λογικόν, μὲ τὸ ὁποῖον κατ' ἐξαιρέσιν ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ζῶα ἔχει προικισθῆ ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ. Τὸ λογικόν εἶναι ἐκείνον τὸ ὁποῖον δίδει τὴν ἱκανότητα νὰ διακρίνῃ τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, τὸ ἐπιτρεπόμενον ἀπὸ τὸ ἀπηγορευμένον, τὸ δίκαιον ἀπὸ τὸ ἄδικον.

Ἄλλὰ ποῖον εἶναι τὸ καλὸν καὶ ποῖον τὸ κακόν, ποῖον τὸ ἐπιτρεπόμενον καὶ τί τὸ ἀπηγορευμένον, ποῖον τὸ δίκαιον καὶ ποῖον τὸ ἄδικον; Τὴν διάκρισιν αὐτὴν μεταξὺ καλοῦ ἢ κακοῦ, ἐπιτρεπόμενου καὶ ἀπηγορευμένου, δικαίου καὶ ἀδίκου πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ διδαχθῆ ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, καὶ τοῦτο θὰ τὸ ἐπιτελέσῃ ἡ διαπαιδαγωγῆσις τὴν ὁποίαν θὰ ἀναλάβῃ ἡ Οἰκογένεια, τὸ Σχολεῖον, ἡ Ἐκκλησία, καὶ πρὸ παντὸς ἡ Πολιτεία, ἡ ὁποία ἔχει καθήκον νὰ φροντίζῃ ὄχι μόνον διὰ τὴν σωματικὴν ὑγιεινὴν τοῦ παιδιοῦ ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ψυχικὴν ὑγιεινὴν του.

Ἡ παρέκκλισις ἀπὸ τοὺς ἠθικοὺς νόμους καὶ κανόνας μὲ τοὺς ὁποίους διακυβερνᾶται

μία εὐνομουμένη πολιτεία δημιουργοῦν τὴν ἐγκληματικότητα. Ἡ ἐγκληματικότης ὅμως πρέπει νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς μία ἐπιδημικὴ νόσος, ἡ ὁποία μεταδίδεται ἀπὸ ἀτόμου εἰς ἄτομον ἀπὸ πολλοὺς νοσηρόνους παράγοντας, τῶν ὁποίων ὡς κυριώτερος πρέπει νὰ χαρακτηρισθῆ ἡ μίμησις. Πρὸς πρόληψιν καὶ καταπολέμησιν τῆς ἐγκληματικότητος, ἰδίᾳ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ὀφείλει ἡ πολιτεία νὰ λάβῃ ὀρισμένα μέτρα καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ ὀρισμένους κανόνας ψυχικῆς ὑγιεινῆς.

Βάσις καὶ θεμέλιον μιᾶς εὐνομουμένης κοινωνίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπῆρξεν ἡ θρησκεία, ἡ πατρις καὶ ἡ οἰκογένεια. Ὁ τρίπους αὐτὸς ἐδημιούργησε τὸν πολιτισμὸν καὶ διέπλασε τὸν ἄνθρωπον εἰς ἓνα ὄν διαφορετικὸν ἀπὸ τὰ λοιπὰ ὄντα, τὸ ἐπροίκισε μὲ τὸ λογικόν, τοῦ ἀνέθεσε διαφορετικὴν ἀποστολὴν καὶ τοῦ ἔδωκεν ἡγετικὴν θέσιν εἰς τὴν δημιουργίαν.

Διὰ νὰ ἀνταποκριθῆ ὅμως ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ φανῆ ἀντάξιος τῆς ἀποστολῆς του πρέπει νὰ τύχῃ τῆς καταλλήλου διαπαιδαγωγῆσεως ἀπὸ τῆς νηπιακῆς του ἀκόμη ἡλικίας, καὶ αὐτὸ θὰ ἐπιτευχθῆ ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τῆς θρησκείας καὶ τοῦ σχολείου, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς οἰκογενείας. Τὸ παιδί ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως τὴν βάσιν καὶ τὸ θεμέλιον τῆς οἰκογενείας, καὶ κατὰ συνέπειαν τῆς κοινωνίας· διὰ νὰ δημιουργηθῆ λοιπὸν καλὴ οἰκογένεια, καὶ συνεπῶς ἰδανικὴ κοινωνία, πρέπει τὸ βασικὸν κύττα-

ρον τῆς οικογενείας, δηλαδή τὸ παιδί, νὰ διαπλασθῆ καὶ διαμορφωθῆ καταλλήλως· καὶ διὰ νὰ ἐπιτευχθῆ τοῦτο, εἶναι ἀπαραίτητοι δύο βασικοὶ παράγοντες: Πρῶτον, τὸ παιδί νὰ γεννηθῆ σωματικῶς ἀρτιμελές καὶ πρὸ παντὸς ψυχικῶς ὑγιές, καὶ δεύτερον νὰ τύχῃ τῆς καταλλήλου διαπαιδαγωγήσεως. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἀλκοολικοὺς καὶ τοξικομανεῖς, καὶ ὅσοι πάσχουν ἐκ χρονίων ἀφροδισίων νόσων, ὅπως ἡ σύφιλις, ὀφείλουσαν νὰ ἀποφεύγουν τὴν τεκνοποιίαν.

Ἡ ἀνάγκη ἐφαρμογῆς ὑπὸ τῆς πολιτείας προληπτικῶν μέτρων πρὸς ἐξυγίανσιν καὶ βελτίωσιν τῶν φυλῶν ἀνεγνωρίσθη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρώπιότητος εἶναι κατ' οὐσίαν ἱστορία τῆς προσπαθείας πρὸς βελτίωσιν τοῦ ἐμφύχου αὐτῆς ὕλικου, εἴτε διὰ προληπτικῶν μέτρων ἀγωγῆς εἴτε διὰ καταλυτικῶν τοιούτων, ὡς εἶναι τὰ ἤθη καὶ οἱ νόμοι.

Καὶ ἡ μὲν εὐγονία ἐξασφαλίζει τὴν δημιουργίαν πλασμάτων σωματικῶς καὶ ψυχικῶς ὑγιῶν, ἀρτιμελῶν καὶ ὁμαλῶν, οὕτως ὥστε νὰ δημιουργηθῆ μία φυσιολογικὴ οικογένεια καὶ μία εὐνομούμενη κοινωνία. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἀρκεῖ, πρέπει ἡ πολιτεία νὰ φροντίσῃ ὥστε τὸ παιδί τὸ ὁποῖον μὲ τὰ μέτρα πού ἐλήφθησαν ἐγεννήθη ἀρτιμελές, ὑγιές καὶ ὁμαλόν, νὰ διατηρηθῆ τέτοιο σὲ ὅλην του τὴν ζωὴν· τοῦτο θὰ τὸ ἐπιτύχῃ διὰ τῆς καλῆς καὶ ἐπιμελημένης ἀνατροφῆς καὶ διαπαιδαγωγήσεως.

Τὸ παιδί ἀποτελεῖ, ὅπως καὶ παραπάνω ἐτονίσασμεν, τὴν βᾶσιν τῆς οικογενείας, ἡ δὲ οικογένεια ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τῆς κοινωνίας. Αἱ φροντίδες μας λοιπὸν πρέπει νὰ στραφοῦν κυρίως εἰς τὸ παιδί, καὶ διὰ τῆς εὐγονίας θὰ ἐξασφαλισθῆ ἡ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ του ἀκεραιότης. Ἀλλὰ ὁ ρόλος μας δὲν ἐτελείωσε· ἐκεῖνο πού πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ εἶναι ἡ διάπλασις τοῦ χαρακτῆρος του. Τὴν διάπλασιν τοῦ χαρακτῆρος θὰ τὴν ἀναλάβουν οἱ γονεῖς, τὸ σχολεῖον καὶ ἡ ἐκκλησία, ἀλλὰ πρὸ παντὸς οἱ γονεῖς, καὶ ἐκ τούτων κυρίως ἡ μητέρα.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἓνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα καθήκοντα τῆς πολιτείας εἶναι ἡ δημιουργία καλῶν μητέρων· τοῦτο δὲ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῆ διὰ τῆς διδασχῆς καὶ διὰ

τῶν παραδειγμάτων, διὰ μορφωτικῶν διαλέξεων καὶ διὰ τῆς ὑποδείξεως ἀπὸ ὀριζόμενα ἐιδικευμένα ὄργανα τῆς πολιτείας ποῖα εἶναι τὰ καθήκοντα μιᾶς καλῆς μητέρας ἀπέναντι τοῦ παιδιοῦ τῆς καὶ ποῖος εἶναι ὁ καλύτερος τρόπος τῆς διαπαιδαγωγῆσεως, οὕτως ὥστε νὰ διαπλασθῆ ὁ χαρακτῆρ τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τῆς νηπιακῆς τοῦ ἀνέμῃ ἡλικίας, τέτοιος ὥστε νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ διακρίνῃ τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, τὸ ἐπιτρεπόμενον ἀπὸ τὸ ἀπηγορευμένον, τὸ δικαίον ἀπὸ τὸ ἄδικον, τὸ ὀφέλιμον ἀπὸ τὸ βλαβερόν, καὶ νὰ συνηθίσῃ νὰ ἀκολουθῇ πάντοτε τὸν καλὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς, καὶ ἂν ἀκόμη αὐτὸς κατὰ τὴν διαδρομὴν ταύτην εἶναι δύσβατος καὶ παρουσιάσῃ ἐμπόδια τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ μάθῃ νὰ ὑπερπηδᾷ, ἔστω καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι σπαρμένους μὲ ἀγκάθια τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ συνηθίσῃ νὰ μὴ φοβῆται, καὶ νὰ ἀποφεύγῃ τὸν δρόμον τῆς κακίας, ὅσο καὶ ἂν εἶναι πλατύς, ὅσο καὶ ἂν εἶναι εὐκολοδιάβατος.

Ὅπως ἐτονίσασμεν παραπάνω, διὰ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ παιδιοῦ μεγάλον ρόλον παίζει τὸ σχολεῖον, ἡ ἐκκλησία καὶ πρὸ παντὸς ἡ οικογένεια, δηλαδή οἱ γονεῖς, καὶ ἐκ τῶν γονέων κυρίως μητέρα· διὰ νὰ διαπλασθῆ δηλαδή ὁ ὁμαλὸς χαρακτῆρ τοῦ παιδιοῦ καὶ νὰ ἀποκτήσῃ ἠθικὰς ἀρχάς, πρέπει νὰ διαπλάσωμεν καλοὺς γονεῖς καὶ πρὸ παντὸς καλὰς μητέρας καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς ἐγκρίεται ἡ ἀνάγκη νὰ δευκρινισθῆ ποῖα θὰ εἶναι ἡ καλὴ μητέρα καὶ γενετικὰ ποῖοι εἶναι καλοὶ γονεῖς.

Εἶναι ἄραγε εὐκόλος ἡ ἀπάντησις εἰς ἐρώτημα αὐτό; Δι' ἐκεῖνον πού ἐπιτόλῃ θὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ θέμα αὐτό, ἡμπορεῖ φανῆ πῶς εἶναι εὐκόλον, ἀλλὰ εἰς τὴν πραγματικότητά παρουσιάζει μεγάλα δυσκολίας καὶ δημιουργεῖ μεγάλα προβλήματα. Δὲν πρέπει νὰ θεωροῦνται καλοὶ γονεῖς οἱ τε ἐκεῖνοι πού μὲ τὴν ὑπερβολικὴν λατρεῖαν καὶ ἐπιείκειαν πού δείχνουν ἀπέναντι τοῦ παιδιοῦ τοῦ καλλιεργοῦν τὸν ἐγωισμόν τὸν κακὸν δηλαδή ἐγωισμόν, σύμφωνα μετὰ τὸν ὁποῖον τὸ παιδί συνηθίζει νὰ κἀνῃ ἐκεῖνο πού τοῦ ἀρέσει καὶ θέλει, ἀδιαφόρως τὸ πρᾶγμα πού θέλει εἶναι ἠθικόν καὶ ἐπιτρεπόμενον, τὸ μαθαίνουν εἰς τὴν ἀπειθειαν

εἰς τὸ πείσμα καὶ γενικὰ τὸ κάνουν ἐγωπαθεῖς καὶ ἀπροσάρμοστον. Ἐπίσης ὅμως καὶ ἡ μεγάλη καὶ ἀλόγιστη καὶ ἀδικη πολλὰς φορές αὐστηρότης ποῦ δείχνουν μερικοὶ γονεῖς στὰ παιδιὰ τους, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν κακὴν διάπλασιν τοῦ χαρακτῆρος του, τὸ κάνει φοβιστόν καὶ δύσπιστον, εὐνουχίζει τὴν προσωπικότητά του, τοῦ ἀφαιρεῖ κάθε πρωτοβουλίαν, τὸ μαθαίνει εἰς τὸ ψέμα καὶ τὴν ὑποκρισίαν, εἰς τὰ ὁποῖα μοιραίως καταφεύγει ἀπὸ τὸν φόβον τῆς τιμωρίας. Καὶ εἰς τὴν μίαν περίπτωσιν καὶ εἰς τὴν ἄλλην ἡ διαπαιδαγώγησις τοῦ παιδιοῦ ἀντὶ νὰ εἶναι ὠφέλιμη εἶναι βλαβερὰ καὶ θὰ ἔχῃ ὀλέθρια ἀποτελέσματα εἰς τὴν μετέπειτα ζωὴν του· καὶ τὰ πολλὰ λοιπὸν χᾶδια καὶ ἡ ἀλόγιστη αὐστηρότης καὶ ἡ ἀδικη, πολλὰς φορές, τιμωρία φέρνουν τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα, εὐνουχίζουν τὴν προσωπικότητα τοῦ παιδιοῦ, τὸ ὁποῖον παύει νὰ ἔχῃ δική του προσωπικότητα, χάνει τὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν ἑαυτὸν του, βλέπει τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον μὲ δυσπιστίαν, φόβον καὶ πολλὰς φορές μῖσος, καὶ ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, ὅταν ἡ ἀπάλεια τῶν γονέων του τὸ καταστήσῃ αὐτοκυβέρνητον, εὐρίσκειται ἀνεργάτιστον καὶ ἀναποφάσιστον εἰς τὰ προβλήματα ποῦ θὰ τοῦ δημιουργήσῃ ἡ ζωὴ, εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ὁποίας δὲν θὰ ἤμπορῆσῃ νὰ ἀνταποκριθῇ, καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ καταστῇ νευρωτικόν.

Τὸ πρῶτον λοιπὸν πρᾶγμα ποῦ πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν του ὁ ὑποψήφιος γονεὺς καὶ ποῦ πρέπει μὲ κάθε θυσίαν νὰ τηρῇ, ἀνπραγματικὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν μελλοντικὴν εὐτυχίαν τῶν παιδιῶν του, εἶναι νὰ χωρὴν καλὰ, πὼς τὸ πλάσμα ποῦ θὰ γεννηθῇ δὲν ἔχει προορισμὸν νὰ ἰκανοποιηθῇ οὔτε τῆς μητέρας τὶς αἰσθηματικότητες οὔτε τοῦ πατέρα τὴν ἐγωκεντρικότητα, καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἄθυρα καὶ κτήμα τῶν γονέων ἀλλὰ ἕνα ἄτομον αὐθύπαρκτον, ἐντεταγμένον εἰς τὸ σύνολον τῆς κοινωνίας, καὶ ὅτι ὁ γονεὺς ἔχει χρέος, ἔχει ἱερὸν χρέος, σὰν μοναδικὸς καὶ φυσικὸς προστάτης τοῦ παιδιοῦ, νὰ τὸ φροντίζῃ ἕως ὅτου γίνῃ αὐτοκυβέρνητον, ὄχι μόνον προστατεύοντάς το σωματικὰ μὲ τὴν τροφήν, τὴν ἐνδουμασίαν καὶ τὰς ἄλλας σχε-

τικὰς φροντίδας διὰ τὴν σωματικὴν του ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς υἰείας του, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐνδιαφερθῇ ἐξ ἴσου καὶ μὲ τὴν καλλιέργειαν τοῦ ψυχικοῦ του κόσμου, τὴν διάπλασιν τοῦ χαρακτῆρος του ἐπάνω εἰς ἠθικὰς βάσεις καὶ νὰ καλλιεργήσῃ τὰ βασικὰ ἐκεῖνα ἐφόδια ποῦ εἶναι ἀπαραίτητα εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ τὴν ἀσφάλειάν του εἰς τὴν ζωὴν, ὅπως εἶναι ἡ ἠθικὴ, ἡ πρωτοβουλίαν, τὸ θάρρος, τὸ αἰσθημα τῆς εὐθύνης, τοῦ χρέους, ἡ χαρὰ, ἡ ἐλευθερία, ἡ ἐργατικότης, ἡ κοινωνικότης, ἡ δικαιοσύνη, ἡ φιλαλληλία, ἡ ὑπομονὴ κτλ. Εἶναι εὐνόητον ὅτι ἕνας ἄνθρωπος μὲ αὐτοπεποιθῆσιν, μὲ θάρρος καὶ ἄλλα παρόμοια ἐφόδια εἶναι πολὺ πιὸ καλὰ ἀσφαλισμένον εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς του ἀπὸ ἕνα δειλόν, ντροπαλόν, ἄβουλον, καταθλιπτικόν καὶ νευρωτικόν.

Ἀνεφέραμεν τὰ προτερήματα μὲ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ εἶναι ἐφωδιασμένον ἕνας ἄνθρωπος καὶ τὰ ὁποῖα θὰ τοῦ ἐξασφαλίσουν τὴν δυνατότητα νὰ ὀρθοποδήσῃ καὶ νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὴν κοινωνίαν· ἀνεφέραμεν ἐπίσης καὶ τὰ ἐλαττώματα τὰ ὁποῖα ἤμπορεῖ νὰ ἀποτελέσουν τροχοπέδην εἰς τὸν σκληρὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς· καὶ τὰ μὲν καὶ τὰ δέ, κατὰ μέγα μέρος, ἀποκτῶνται ἀπὸ τὴν καλὴν ἢ κακὴν ἀνατροφήν ποῦ θὰ δώσουν οἱ γονεῖς εἰς τὸ παιδί. Ἐχει ἐπιστημονικῶς ἐξακριβωθῆ ὅτι ἕνα παιδί ἤμπορεῖ νὰ στερηθῇ ὅλων ἐκείνων τῶν προτερημάτων ποῦ ἀνεφέραμεν προηγουμένως καὶ νὰ προικοδοτηθῇ μὲ τὰ ἐλαττώματα ποῦ ἐπίσης ἀνεφέραμεν λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς στοργῆς τῆς μητέρας ἢ λόγῳ τῆς παράλογης καὶ ἀδικῆς πολλὰς φορές αὐστηρότητος τοῦ πατέρα. Ἐξετάζοντες γύρω μας τὰς γνωστάς μας οἰκογενείας καὶ παρακολουθοῦντες τὴν διαγωγὴν τοῦ παιδιοῦ των, ἀντιλαμβάνομεθα τὴν εὐνουχιστικὴν ἐπίδρασιν ποῦ πολλὰς φορές ἔχει εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ παιδιοῦ χαρακτῆρος ἡ ὑπερβολικὴ καὶ ἀλόγιστος στοργὴ τῆς μητέρας, ἡ ὁποία, νοσηρὰ πολλές φορές στοργή, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα, ὅταν πρὸ παντὸς πρόκειται γιὰ μοναχοπαῖδι, νὰ τὸ κἀνῃ ἕνα ἑτεροκίνητο καὶ ἑτερόφωτο πλάσμα, δημιουργοῦσα τὸν τύπον ποῦ πολὺ προσφυῶς ὠνόμασαν «βουτυρόπαιδο». Λέγοντες «βουτυρόπαιδο» ἐννοοῦμεν

τὸ μαμμόθρεπτο, τὸ ἄβουλο παιδί, τὸ ἀνίκανο γιὰ τὸ κάθε τι πού θά ἀπαιτοῦσε δική του πρωτοβουλία καὶ ἀπόφασιν, καὶ πού παρυσιαζέει πολλές φορές αὐθορμητισμούς ἀδικαιολογήτους, ἀκατανοήτους καὶ ἐν πολλοῖς ἐπιβλαβεῖς. Ἐπίσης ἐνίοτε ἐμφανίζει πείσμα καὶ ἐπιμονὴν εἰς τὴν ἱκανοποίησιν ὀρισμένων του ἐπιθυμιῶν καὶ διεκδικήσεων παραλόγων. Τότε βλέπομεν τὸ πειθήνιον, ἄβουλον καὶ χωρὶς καμμίαν πρωτοβουλίαν πλάσμα νὰ μετατρέπεται εἰς πλάσμα ἑξαλλον, τυραννικόν, ἀκαταλόγιστον.

Εἰς τὰ παιδιὰ διακρίνομεν σχεδὸν πάντα δύο διαφορετικούς ἀπ' ἀλλήλων τύπους, ἕνα τύπον ὁ ὁποῖος ὑποτάσσεται εἰς τὸν δεσποτισμὸν τῶν γονέων του ἀγογγύστως, καὶ ἕνα ἄλλον τύπον ἀπειθαρχον καὶ ἐπαναστατικόν. Οἱ δύο αὐτοὶ τύποι τοῦ παιδιοῦ παρυσιαζοῦν ἀπ' ἐνὸς μὲν μερικὰ κοινὰ γνωρίσματα μεταξὺ των καὶ ἀπ' ἑτέρου πολλὰ

τελείως ἀντίθετα· καὶ τὰ μὲν πρῶτα ὀφείλονται εἰς τὴν μητρικὴν ἐπίδρασιν, τὰ δὲ δευτέρα ὀφείλονται εἰς τὴν ἐκ γενετῆς διαφορετικὴν των ἰδιοσυστασίαν. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος τύπος θά διαμορφώσῃ ἕνα χαρακτηριστὴρα ὑποτακτικόν, πειθήνιον, φοβισμένον, ντροπαλὸν ἀλλὰ καὶ ὑπουλον καὶ μωχθηρόν, ὁ δὲ δευτερός τύπος, ἀντιθέτως, θά διαμορφώσῃ ἕνα χαρακτηριστὴρα αὐθαίρετον, πλεονεκτικόν, ἀπειθαρχον, ἀνυπότακτον, ἀδιάντροπον, πεισματάρικον, θά γίνῃ ὁ τύραννος τῆς οἰκογενείας του, θά τὰ θέλῃ ὅλα ἰδικὰ του, καὶ ἐκεῖνα ἀκόμη πού δὲν τοῦ ἀνήκουν, χωρὶς τὴν παραμικρὰν αἰσθησὴν ὑποχρέωσης, καθήκοντος καὶ εὐθύνης. Παράσιτον ὑποτακτικόν ὁ πρῶτος, παράσιτον τυραννικόν ὁ δευτερός, ἀνώμαλοι τύποι καὶ οἱ δύο. Εἰς τὸ παιδικὸν αὐτὸ στάδιον ἔχει μεγίστην σημασίαν καὶ ἐπίδρασιν ἡ καλὴ ἢ κακὴ διαπαιδαγώγησις.

Ο «ΧΡΩΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ» ΠΡΟΛΕΓΕΙ ΤΟ ΦΥΛΟΝ

Παρίσι. — Οἱ μητέρες διερωτῶνται πάντοτε γιὰ τὸ φύλο τοῦ παιδιοῦ τους: Ἀγόρι ἢ κορίτσι; Κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ δώσῃ ἀπάντησι σ' αὐτὸ τὸ θέμα. Τώρα ὁμως, τὸ πρόβλημα ἐλύθη. Ὁ Γάλλος καθηγητὴς Ραοὺλ Ντυόν, ὁ ὁποῖος παρουσίασε τελευταίως τὴν θαυματουργὴν συσκευὴ «χρωματογράφος», ἔκαμε τὴν ἀκόλουθον ἀνακοίνωσι:

—Χάρει στὸν χρωματογράφο, θά λύσωμε ἕνα αἰνίγμα πού ἀπασχολοῦσε πάντοτε τὸν ἄνθρωπο: ἂν ἡ ἔγκυος γυναῖκα θά φέρῃ στὸν κόσμον ἀγόρι ἢ κορίτσι. Οἱ γιαιτροὶ καὶ οἱ ἐμπειρογνώμονες ἀπὸ χρόνια πρὶν εἶχαν ἀντιληφθῆ ὅτι τὸ θέμα τοῦ φύλου εἶναι ἕνα παιγνίδι τῆς φύσεως, ἕνα καπρίτσιο τῶν χρωμοσωμάτων, ἀλλὰ δὲν μποροῦσαν παρ' ὅλα αὐτὰ νὰ λύσουν τὸ μυστήριον. Τώρα, γιὰ πρώτη φορά, μποροῦν νὰ κάμουν ἀσφαλῆ πρόβλεψιν.

Ὁ χρωματογράφος εἶναι ἡ ἐπιστημονικὴ ἐκείνη συσκευὴ πού μπορεῖ νὰ δώσῃ ἀπάντησι στὸ ἐρώτημα τοῦ φύλου, πού θέτουν ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, ἡ ἀνακάλυψις του θεωρεῖται ὡς ἕνα σπουδαῖο ἱατρικὸ καὶ ἐπιστημονικὸ γεγονός. Πρῶτοι τελειοποίησαν τὴν συσκευὴ αὐτὴ οἱ Βρεττανοί, ἀλλὰ τώρα εἶναι διαδεδομένη στὴν Ἑὺρώπη καὶ στὴν Ἀμερικὴ. Ὅπως ἀνεφέρθη, στὰ πύδω σύγχρονα νοσοκομεῖα ὑπάρχουν παρόμοιες συσκευές, καὶ οἱ ἔγκυες μητέρες, ὕστερα ἀπὸ πρόχειρη ἐξέτασι, πληροφοροῦνται ἂν θά φέρουν στὸν κόσμον ἀγόρι ἢ κορίτσι.

Τὴν ἀνακάλυψιν ἔκαμαν οἱ Βρεττανοὶ ἐπιστήμονες στὸ Καίμπριτζ, ἀπὸ τὴν περασμένη ἀνοιξί. Τὰ ἀποτελέσματα, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν δοκιμῶν

ὑπῆρξαν ἐκπληκτικά: Ὁ χρωματογράφος, ἐπὶ 100 περιπτώσεων, στὶς 99 ἔκαμε σωστὴ πρόβλεψιν.

Ἄλλὰ τί ἀκριβῶς εἶναι αὐτὴ ἡ θαυματουργὴ συσκευὴ;

—Πρέπει νὰ παραδεχθοῦμε ὅτι εἶναι κάτι πού ποτὲ ἄλλοτε δὲν δημιουργήσε ἡ σύγχρονη τεχνικὴ. Ὁ χρωματογράφος εἶναι ἕνα ἠλεκτρονικὸ μηχανήμα, πού ἀποτελεῖ τὴν τελευταία λέξιν τῆς τεχνικῆς. Ἀκόμη καὶ οἱ εἰδικοί θά μείνουν ἐκπληκτικοὶ ὅταν δοῦν νὰ λειτουργῇ ἡ συσκευὴ αὐτή. Δὲν θά μπορούσαμε νὰ λύσωμε διαφορετικὰ τὸ μυστήριον, ἂν δὲν διαθέταμε ἕνα τόσο πολὺπλοκο μηχανήμα. Μᾶς ἀποκαλύπτει τὸ φύλο ἀπὸ τὴν τρίτην κιάδα ἑβδομάδα ἀπὸ τῆς συλλήψεως. Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι ὁ χρωματογράφος ἀπαιτεῖ διάστημα εἰκοσι μῶνον λεπτῶν γιὰ νὰ ἐξακριβώσῃ τί θά γεννηθῇ.

Πολλὰ πειράματα πού ἔγιναν στὴν Ἀγγλίαν ἀπέδειξαν ὅτι ἡ συσκευὴ αὐτὴ μπορεῖ νὰ ἀπλοποιηθῇ στὴν λειτουργίαν της. Τὰ ἀποτελέσματα ὁμως πού θά ἐπιτυγχάνῃ θά εἶναι τὰ ἴδια.

Ἄλλὰ τί κάνει, στὴν πραγματικότητα, αὐτὸ τὸ θαυματουργὸ μηχανήμα;

—Μιὰ σειρά ἀπὸ λεπτομερεῖς καὶ ἐξονυχιστικὰ ἀναλύσεις, λένε οἱ εἰδικοί, τις ὁποῖες ὁμως δὲν μπορεῖ νὰ κάμῃ καμμιά ἄλλη συσκευὴ. Φυσικὰ τὴν πρώτη θέσιν κατέχει ἡ ἀνάλυσις τοῦ αἵματος. Μέσα σὲ 20 λεπτά, ἔχει ἀφανθῇ γιὰ τὸ φύλο.

Ἔτσι, γιὰ πρώτη φορά, χάρις τῆς βοήθειαν τῆς ἠλεκτρονικῆς, ἡ ἐπιστῆμη μπόρεσε νὰ λύσῃ ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα μυστήρια: τὸ φύλο τοῦ ἀνθρώπου προτοῦ γεννηθῇ.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΗΣΙ ΤΗΣ ΚΑΡΚΙΝΟΓΕΝΕΣΕΩΣ*

Υπό

Π. Π. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

Ε. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Πολλές οὐσίες πού δοκιμάσθηκαν και βρέθηκαν ἀρχικά ἀνενεργεῖς, σέ νέα δοκιμὴ βρέθηκαν καρκινογόνες. Ἐπὶ πλέον βρέθηκε ὅτι ὁ βαθμὸς τῆς δραστηριότητος τῶν δὲν εἶναι ἐνιαῖος γιὰ ὅλα τὰ ζῶα. Ἔτσι, οἱ πολυκυκλικοὶ ὕδρογονάνθρακες παρουσιάζουν μείωσι τῆς δραστηριότητος τῶν γιὰ τὴν παραγωγὴ δερματικοῦ καρκίνου κατὰ τὴν ἀκόλουθη σειρὰ: ποντικός, κουνέλι, ἀρουραῖος, κόττα, ἰνδόχοιρος. Αὐτὸ δὲν ἐφαρμόζεται σὲ ὅλες τὶς καρκινογόνους οὐσίες, οὔτε ἡ παραπάνω σειρὰ ἐφαρμόζεται σὲ ὅλους τοὺς ἴστους τῶν ὀνομασθέντων ζώων.

Ἀπορρόφησης καὶ πορεία τῆς καρκινογόνου στοῦ σώμα

Ἡ χρῆσις ραδιενεργῶν καρκινογόνων ἐρριξε κάποιον φῶς στοῦ πρόβλημα τῆς ἀπορροφήσεως καὶ τῆς πορείας τῶν καρκινογόνων οὐσιῶν στοῦ σώμα. Παλαιότερα ἐπίστευαν ὅτι ἡ χημικὴ καρκινογόνος οὐσία παρέμενε στοῦ δέρμα, ἀπὸ ὅπου καὶ τελικὰ ἀπερρίπτετο χωρὶς νὰ εἰσέρχεται, κατ' ἀνάγκην, στὴν γενικὴ κυκλοφορία. Μὲ τὴν χρησιμοποίησι τοῦ ραδιενεργοῦ ἄνθρακος 14 βρέθηκε ὅτι ἡ καρκινογόνος ἀπορροφεῖται ἀπὸ τὸ δέρμα καὶ κυκλοφορεῖ στὸν ὄργανισμό τοῦ ζώου. Πολλὰ μέρη τῆς καρκινογόνου ἀποβάλλονται διὰ τῶν ἀπεκκριτικῶν ὁδῶν. Μερικὰ ὅμως εἰσδύουν στὰ κύτταρα καὶ ἀρχίζουν ν' ἀλληλεπιδροῦν μὲ τὰς πρωτεΐνας τῶν, ὅποτε

τὸ κύτταρο, ὅπως γράφει ἓνας ἐρευνητής, μεταβάλλεται σὲ ἓνα «ζωντανὸ σφάλμα». Ὅμοίως δροῦν καὶ τὰ καρκινογόνα ραδιενεργὰ στοιχεῖα, ὅπως εἶναι τὸ ράδιο, τὸ στρόντιο, τὸ πλουτάνιο, ὁ ραδιενεργὸς φωσφόρος. Οἱ ἀκτίνες Ραϊντγκεν καὶ γ τοῦ ραδίου εἶναι ἐπίσης δραστικὲς ὡς πρὸς τὴν μεταβολὴ κυττάρων σὲ κακοήγη. Δόσις 50 Ραϊντγκεν στὴν ὠθήκη ποντικῶν παράγει κακοήθεις ὄγκους. Ἡ ἐκθεσις ὀλόκληρου τοῦ ζώου σὲ ἀκτίνες Ραϊντγκεν σὲ σχετικὰ μικρὰς δόσεις μπορεῖ νὰ προκαλέσῃ λευχαιμία. Σὲ μικρότερο βαθμὸ οἱ ἀκτινοβολίες προκαλοῦν λευχαιμία στοὺς ἀνθρώπους.

Ἀπὸ πολλὰς στατιστικὰς προέκυψε τὸ γεγονός ὅτι ἀκτινολόγοι πού ἐκτίθενται συνεχῶς σὲ ἀκτινοβολία ὀλοκλήρου τοῦ σώματος μὲ ἀκτίνες X παρουσιάζουν σημαντικὴ συχνότητα λευχαιμίας παρὰ οἱ μὴ ἐκτιθέμενοι. Ἡ μεγαλύτερη συχνότης λευχαιμίας μεταξὺ τῶν ἐπιζησάντων τῆς Χιροσίμα δείχνει ὅτι καὶ μία ἀπλὴ δόσις ἀκτινοβολίας μπορεῖ νὰ προκαλέσῃ κακοήγη μεταβολὴ στὰ λευκὰ αἰμοσφαίρια τοῦ αἵματος, ἀρκεῖ ἡ δόσις αὐτὴ νὰ εἶναι μεγάλη.

Συναφῶς πρὸς τὴν ἀκτινικὴν καρκινογένεσιν θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε τὰ ἀκόλουθα.

Πολὺ γρήγορα μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ἀκτίνων X καὶ ραδίου παρετηρήθησαν θάνατοι ἐρευνητῶν ἀπὸ ἀκτινικὰ ἐγκαύματα. Ἡ πρώτη γνῶσις γιὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀκτινοβολίας προέκυψε ἀπὸ

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου καὶ τέλος.

τή μελέτη των βλαβών του δέρματος. Οι μαλακές ακτίνες X που παράγονται σε μια ηλεκτρογεννήτρια των 100 χιλιοβόλτ προκαλούν στο δέρμα του κουνελιού επιφανειακά αποτελέσματα. Η αντίδραση του έρυθήματος, όπως και η αντίδραση του ανθρώπινου δέρματος στα εγκαύματα τὰ προξενούμενα από την έκθεση στον ήλιο, προκαλούνται από δόσεις 2.700 Ραϊντγκεν ή περισσότερων. Μαλακότερες ακτίνες X, παραγόμενες από ηλεκτρογεννήτριες των 50 χιλιοβόλτ και χορηγούμενες σε ποσά ίσα προς 3.000 Ραϊντγκεν, προκαλούν αποτελέσματα παρόμοια προς τὰ προκαλούμενα από τους πολυκυκλικούς καρκινογόνους υδρογονάνθρακας. Είκοσιμια ημέρες μετά την ακτινοβολία οι μεταβολές της κατατάξεως των δερματικών κυττάρων και οι πλημμέλειες σε άσβέστιο και λίπη ήσαν όμοιες με εκείνες που προκαλούνται από τους καρκινογόνους υδρογονάνθρακας. Η διαφορά μεταξύ ακτίνων και καρκινογόνων υδρογονανθράκων ήτο ότι με τις ακτίνες παρετηρούντο περισσότερες υποδιαιρέσεις κυττάρων.

Συνοδόν φαινόμενον των αποτελεσμάτων των ακτίνων X και των καρκινογόνων υδρογονανθράκων είναι η πρόκλησις λευκάνσεως των τριχών. Το χρώμα των τριχών οφείλεται, ως γνωστόν, εις τὰ ονομαζόμενα χρωστικά κύτταρα ή μελανοβλάστας. Όταν τὰ κύτταρα αυτά καταστραφούν, προκύπτει ή λεύκανσις των τριχών. Το γκρίζο ή λευκό χρώμα οφείλεται στην έλλειψη κοκκίων χρωστικής από το στέλεχος των τριχών, τὰ κύτταρα του οποίου γίνονται διαφανή. Δέν είναι, έν τούτοις, σαφές ότι ή λεύκανσις των τριχών οφείλεται μόνο στην καταστροφή των χρωματοπαραγωγών κυττάρων. Υπάρχει ή δυνατότης ό σχηματισμός χρωστικής να διαταράσσεται χωρίς να φονεύονται τὰ κύτταρα. Αυτό θα ήσοδυναμούσε προς κυτταρική μεταβολή παράλληλη προς την μεταβολή που προκαλεί τον καρκίνο. Το κύτταρο μεταβάλλεται, αλλά παραμένει βιώσιμον.

Πώς ή ενέργεια των ακτινοβολιών με-

ταβάλλει το κύτταρο σε κακόηθος, δέν είναι ακόμη τελείως καταληπτό. Πιθανώς αυτές άσκούν την δράσι των σε ώρισμένα μόρια εύρισκόμενα μέσα στο κύτταρο. Στα ίδια αυτά μόρια πρέπει να δρούν και οι άλλοι καρκινογόνοι παράγοντες (θερμικοί, τραυματικοί κλπ.). Τελευταία, τα μόρια αυτά δείχθηκε ότι είναι το γενετικό υλικό του κυττάρου, αποτελούμενο από δεσοξυριβοζο- και ριβοζοπυρηνικό οξύ.

Αντιγόνα και αντισώματα

Ξέρουμε ότι οι ένοφθαλμίσιμοι όγκοι ποντικών Jensen σε μερικούς ποντικούς «πιάνουν», ένω σε άλλους δέν «πιάνουν». Στην δεύτερη περίπτωση, μετά τον ένοφθαλμισμό του κάτω από το δέρμα του ξενιστού ποντικού, ό όγκος αυξάνει προσκαίρως για δέκα ημέρες, έπειτα όμως περιορίζεται και πολλές φορές ύποστρέφει έντελώς. Σε λίγες περιπτώσεις, έπειτα από μιá περίοδο ύποστροφής, που μπορεί να κυμαίνεται μεταξύ 20 και 120 ημερών, έπανεμφανίζεται. Κατά την έπανεμφάνισί του αυτή φονεύει το ζώον.

Με τις σύγχρονες γνώσεις μας, τὰ αποτελέσματα αυτά εξηγούνται από την αντίστασι του ξενιστού προς το ένοφθαλμισμα. Στην περίπτωση της επιβιώσεως του όγκου και μετά την περίοδο της ύποστροφής, πιστεύουμε ότι συνέβη τροποποίησις της αντίστασεως του ποντικού, ή άλλως της σχέσεως αντιγόνων και αντισωμάτων. Διάφοροι παράγοντες, π.χ. ακτινοβολίες, όρμόνες και μάλιστα ACTH ή Κορτιζόνη, έπηρεάζουν τή σχέση αυτή, ή όποια βασικώς προσδιορίζεται από την γονοτυπική άποσκευή. Το αποτέλεσμα της δράσεως αντιγόνων και αντισωμάτων στη χειρότερη περίπτωση είναι ή άπώλεια της όργανώσεως των λεπτών συστατικών του πυρήνος των κυττάρων, ή όποια έπιτείνεται όσον το κύτταρο εξακολουθει να υποδιαιρήται. Το καρκινικόν κύτταρο κατ' αυτό τον τρόπο «γλιστρά» προς τὰ πίσω και τὰ πλάγια της κλίμακος της εξέλιξεως, εις έμβίους μορφάς αί όποιαί δέν υπάρχουν πλέον. Τὰ κύτταρα

(Συνέχεια στη σελίδα 30)

Η ΠΡΩΤΗ ΔΙΔΑΚΤΩΡ ΤΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Ἀγγέλλεται ἐξ Ἠνωμένων Πολιτειῶν ὅτι ἡ Δις Gertrude Isaacs ἐξ Winnipeg τοῦ Καναδᾶ ἀνεκέρυχθη ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βοστώνης διδάκτωρ τῆς Νοσηλευτικῆς Ἐπιστήμης. Αὕτη θεωρεῖται ἡ πρώτη ἀνὰ τὸν κόσμον ἀδελφὴ Νοσοκόμος ἡ ὅποια ἔτυχε παρομοίου διδακτορικοῦ διπλώματος.

Ἀδελφαὶ Νοσοκόμοι ἔχουν λάβει προγενεστέρως διδακτορικά διπλώματα, ἀλλὰ ὄχι διὰ τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰς βιολογικὰς καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας.

Ἡ Δις Isaacs ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ διδάκτορος κατόπιν μακρᾶς καὶ ἐπιπόνου σταδιοδρομίας.

Ἐγεννήθη εἰς Lubbock τοῦ Τέξας ἀπὸ γονεῖς Καναδοὺς ἀγρότας. Εἰς ἡλικίαν 6 ἐτῶν μετώκησεν εἰς Winnipeg τοῦ Καναδᾶ, ὅπου ἐσπούδασεν εἰς τὴν Σχολὴν Νοσοκόμων καὶ ἀπεφοίτησε τὸ 1946. Ἀκολούθως ἐπέστρεψεν εἰς Ἠνωμένας Πολιτείας καὶ εἰργάσθη ἀρχικῶς εἰς μικρὸν Νοσοκομεῖον τοῦ Kansas, ἀργότερον δὲ εἰς ἀγροτικὸν ἰατρεῖον τοῦ Kentucky. Ἐν συνεχείᾳ εἰσήχθη εἰς τὴν Σχολὴν Μαιῶν Frontier Service, μίαν ἐκ τῶν τριῶν ἀνεγνωρισμένων παρομοίων Σχολῶν τῶν Η.Π.Α., συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς τῆς καὶ εἰργάσθη ὡς Μαῖα εἰς τὸ Indian Service τῆς Arizona.

Συνεχίζουσα τὴν σταδιοδρομίαν τῆς εἰς

τὸν τομέα τῆς δημοσίας υγείας, ὑπηρετήσεν εἰς τὸ Τμῆμα Ὑγείας τῆς Πολιτείας τῆς Nebraska, ἀπὸ ὅπου ἔλαβεν ἐκπαιδευτικὴν ὑποτροφίαν διὰ τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Minnesota, εἰς τὸ ὅποιον ἐργασθεῖσα ἀπέκτησε τὸν τίτλον τοῦ Bachelor of Science διὰ τὴν δημοσίαν υγείαν, καὶ τὸ 1956 ἀνεκέρυχθη Master of Science.

Ἀκολούθως ἐφοίτησεν εἰς τὸ Κολλέγιον Barry τοῦ Miami τῆς Florida καὶ εἰς τὴν Σχολὴν Νοσοκόμων τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Miami, λαβοῦσα μέρος εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ προγράμματος νοσηλευτικῆς καὶ δημοσίας υγείας.

Τὸ 1960, βάσει νέου προγράμματος, ἐφοίτησεν ἐκ νέου εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βοστώνης, λαβοῦσα ταυτοχρόνως εἰδικὴν ὑποτροφίαν ἀπὸ τὸ Nation's Institute of Health, καὶ διὰ τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Harvard, διὰ εἰδικὴν ἐκπαίδευσιν εἰς τὸ πρόγραμμα ψυχικῶν νοσημάτων.

Ἡ διδακτορικὴ διατριβὴ τῆς Δίδος Isaacs ἀφορᾷ εἰς κλινικὴν μελέτην εἰς τὴν Νοσηλευτικὴν ἀγωγὴν: Συλλογικὴ διαμάχη. Ἀντιμετώπισις τῆς οἰκογενειακῆς διαμάχης εἰς τὸ σπίτι.

Ἡ Δις Isaacs εἶναι ἀξία συγχαρητηρίων διὰ τὴν θαυμασίαν, πλήρη τιμητικῶν διακρίσεων, σταδιοδρομίαν.

‘Από ‘όσα διαβάζω

— Οί ‘Αγγλοι χειρουργοί πού ασχολούνται με πειράματα μεταμοσχεύσεων ζήτησαν νά τροποποιηθῆ ἡ ἀπρηχαιωμένη νομοθεσία πού θέτει τίς ἐρευνές των ἐκτός νόμου. Πράγματι, κατά τήν ἀγγλική νομοθεσία κανείς δέν ἔχει τὸ δικαίωμα νά διαθέσῃ τὸ σῶμα του, μετὰ θάνατον, ὅπως τοῦ ἀρᾶσει. Οἱ ἐπιστήμονες δέν μποροῦν νά ἀφαιρέσουν ἀπὸ τὰ πτώματα τὰ ὄργανα πού τοὺς χρειάζονται γιὰ τὰς μεταμοσχεύσεις των. Κάθε ἄνθρωπος, λέει ὁ νόμος, ὅταν πεθάνῃ, πρέπει νά ταφῆ ἀκέρατος σ’ ἓνα νεκροταφεῖο. Γι’ αὐτὸ καὶ τὰ ἀγγλικά πανεπιστημιακὰ μουσεῖα, πού περιέχουν ταριχευμένα ὄργανα καὶ μούμιες, χαρακτηρίζονται ἐπίσημα ὡς... νεκροταφεῖα! (‘Ο Κόσμος τοῦ Φαρμάκου, 18.5.1963.)

✱

— Ένα παράγγελμα γιὰ ὅλους μας: ‘Ασκήστε τὰ νευρικά σας κέντρα κατά τέτοιον τρόπο, ὥστε οὔτε ἡ παραμικρὴ διασταλτικὴ ἢ συσταλτικὴ ἐπίδρασις νά μὴ περάσῃ στὰ ἀγγεῖα τοῦ προσώπου σας κάτω ἀπὸ ὅποιανδήποτε ἐπαγγελματικὴ δοκιμασία» (Osler).

✱

— Μπορεῖ μιὰ δύσκολη ἰσχυρικὴ προβολὴ νά ἐπηρεάσῃ τὴν πορεία τῆς Ἰστορίας καὶ τὴ μοῖρα ἐκατομμυρίων ἀνθρώπων; Μάλιστα—καὶ ἂν δέν τὸ πιστεύετε, ζητήστε νά διαβάσετε τὴν περίπτωσι τοῦ τοκετοῦ καὶ τῆς κατοπινῆς ἐξελιξέως τοῦ τελευταίου Κάιζερ τῆς Γερμανίας, Γουλιέλμου Β’. Λοιπόν: ὁ ἐστεμμένος αὐτός, πού περπατοῦσε καὶ ἔτρεμε ἢ γῆ, γεννήθηκε μετ’ ἰσχυρικὴ προβολή. Κατὰ τὸν τοκετὸ ὅμως τὰ χέρια ἀνέβηκαν ψηλά, τὸ ἓνα δέν κατέβαινε, καί, ὅταν τελικὰ ὁ Μαιευτῆρ, Καθηγητῆς Martin, τὸ κατὰφερε, τὸ χέρι ἔμεινε μόλιμα παράλυτο. Τὸ ἀτύχημα ἦταν δυνατό νά ὤφειλετο σὲ ἑλξί τοῦ βραχιονίου πλέγματος, σὲ δυσλειτουργία του λόγῳ τῆς πλημμυροῦς θέσεως τοῦ χεριοῦ μέσα στὴν μήτρα κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνη, ἢ σὲ πίεσι ὠρισμένης περιοχῆς τοῦ ἐγκεφάλου σχετικῆς μετ’ ἀντίστοιχα κινητικὰ κέντρα. ‘Αλλὰ τὸ μέγα ζήτημα πού προέκυψε ἦταν ὅτι ὁ παθὼν Γουλιέλμος τὴν ἀναπηρία του αὐτὴ ζήτησε νά τὴν ἰσορροπήσῃ ἢ ὑπερκαλύψῃ μετ’ ἑμιάν ἀλαζόνα, παρανοικὴ σχεδόν, ἐπίδειξι ἰσχύος, πού δέν εἶχε ὁμοία τῆς στῆν Ἰστορία. ‘Ηστραπτε καὶ ἐβρόντα καὶ ζυγνεύκα τὸ σὺμπαν καί, θεωρῶν ἐαυτὸν μέγαν καὶ ἀήττητον, παρέσυρε τὴν Γερμανία, τὴν Εὐρώπη καὶ τὸν κόσμον, τελικὰ, στὸν πρῶτο παγκόσμιον πόλεμον, μετ’ ἑπιγενομένης καταστροφικῆς συνέπειας γιὰ

τόσους καὶ τόσους. ‘Η ἧττα τῆς Γερμανίας εἶχε σάν συνέπεια τὴν πτώσι τοῦ Γουλιέλμου καὶ τὴν αὐτοεξορία του, πού ἤρκεσαν, ἐν τούτοις, νά συνεισφέρουν τὸν τέως δῆθεν υπεράνθρωπον δυνάστη καὶ νά τὸν περιορίσουν στὰ πραγματικὰ τὸ μέτρα. Τὸ σύμπλεγμα τῆς κατωτέρας καὶ ὁ ἀντίρροπος του κομπασμὸς ἄφησαν τὴ θέσι τους σ’ ἓναν ἀνθρώπου δίκως κανένα πνευματικὸ ἢ ψυχικὸ περιεχόμενο, πού ἐξεμέτρησε τὴ ζωὴ του κόβοντας ἐξέλα στὸ Doorn τῆς ‘Ολλανδίας. Εἶχε ἀναγνωρίσει σωπηρὰ τὸ μοιραῖο τῆς σωματικῆς του ἀναπηρίας καὶ εἶχε δεχθῆ σάν λυτρωτικὴ εὐεργεσία τὸ shock τῆς πτώσεώς του καὶ τῆς ἀπογυμνώσεώς του ἀπὸ ὅλον αὐτὸ τὸν κόσμον τῶν φαντασμάτων πού περιέβαλε τὴν ἀδυναμία του.

‘Επ’ εὐκαιρία σκέπτομαι ὅτι καὶ ἓνας ἄλλος τρομερὸς τύραννος καὶ δυνάστης λαῶν, ὁ Ἰωσήφ Στάλιν, ἦταν γνωστὸ ὅτι εἶχε τὸ ἓνα του χέρι, τὸ ἀριστερὸ, βραχύτερο ἀπὸ τὸ ἄλλο καὶ σχετικὰ ἀνάπηρο. Δὲν ἀποκλείεται καθόλου νά ὑπῆρξε καὶ αὐτὸς θύμα μιᾶς δύσκολης ἰσχυρικῆς καὶ νά ἔκανε κατόπιν τῆ Ρωσία καὶ πολὺ ἄλλο κόσμον τὸ ἀντικείμενον τῶν τραγικῶν ξεσπασμάτων τῆς σωματικῆς του αὐτῆς ἀναπηρίας. Καὶ θυμᾶμαι ἐδῶ τὸν Εὐριπίδη: ‘Οὐδεις ἐκὼν κακός· ἀλλὰ διὰ πονηρὰν ἔξιν τὸ σῶματός καὶ ἀπαίδευτον τροφήν ὁ κακὸς γίνεται κακός». ‘Αντὶ ἀπονηρὰν ἔξιν τοῦ σώματος», διαβάζε σήμερα (πλημμύειαν) ἢ (ιδυσπλασίαν).

✱

— Ποιὸ εἶναι τὸ ὄριο τῆς ἀκινδύνου ἀκτινοβολίας γιὰ τὸν ἀνθρώπινον ὀργανισμό; Σὲ ἓνα ἀνακρινωθέν τῆς, ἢ Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν ὑποστηρίζε ὅτι ὅποιαδήποτε δόσις ἀκτινοβολίας, ὀσοδήποτε μικρὴ, πρέπει νά παραδεχθοῦμε ὅτι προκαλεῖ βλάβη στὸν ἀνθρώπινον πληθυσμό. Στὴν ἐν λόγω Ἐπιτροπῆ μετέχουν ἐπιστήμονες ἀπὸ 15 ἔθνη, ἔδωσαν δὲ τὴ βοήθειά των ἄλλοι 400. Τὰ εὐρήματά των δέν εἶναι αἰσιδοξά. Καὶ ἰδοὺ γιατί. Παρατηροῦν ὅτι εἰμῶθε ἐκθεθειμένοι σὲ δύο εἶδη ἀκτινοβολίας, τὴν φυσικὴ καὶ τὴν τεχνητὴ, τὴν προερχόμενη δηλαδὴ ἀπὸ ἀνθρώπινες ἐπινοήσεις. ‘Η τελευταία φυσικὰ περιλαμβάνει ἀκτινοβολίες πού παράγονται τόσο ἀπὸ πηγὰς ἐκ πρώτης ὕψεως ἀβλαβεῖς, ὅπως οἱ συσκευεὲς τηλεοράσεως καὶ οἱ φωτεινὲς πλάκες ὠρολογίων, ὅσο καὶ ἀπὸ τίς δοκιμαζόμενες μαγατονικὲς βόμβες. Εὐτυχῶς, ἡ μέση ἐκθεσις στὴν τεχνητὴ ἀκτινοβολία εἶναι ἀκόμη μικρότερη παρὰ ἐκείνη στὴ φυσικὴ ἀκτινοβολία. ‘Αλλὰ, δυστυχῶς,

εἶναι ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ «χρημολογία ἐπιπέδου» ἀκτινοβολία γιὰ τὴν ὁποίαν ἔχουμε τὶς λιγώτερες γνώσεις. Τὸ ἀνακοινωθὲν τῆς ὥς ἄνω Ἐπιτροπῆς το-νίζει ὅτι ἔχει κεφαλαίωδη σημασία ἡ δι' ὅλων τῶν μέσων διερεύνησις τοῦ κεντρικοῦ αὐτοῦ προβλή-ματος, ἰδιαίτερα δὲ γιατί μπορεῖ νὰ περάσουν πολ-λὰς ἀνθρώπινες γενεές πριν δεχτοῦν τὰ ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα τῶν ἐν λόγω ἀκτινοβολιῶν. (*Discov-ery*, Νοέμβριος 1962.)

*

— «Ἡ ἐξέλιξις τῆς Ἱατρικῆς εἶναι ἡ ἱστορία μιᾶς γιγαντιαίας πάλης μεταξύ τῆς δημιουργικῆς καὶ πειραματικῆς σκέψεως καὶ τῆς δογματικῆς αὐθεντίας τῆς παραδόσεως» (Martí Ibanez).

*

— Στὸν ξένο τύπο συνεχίζεται ὀξεῖα ἡ συζήτη-σις γιὰ τὰ ἀπὸ τοῦ στόματος ἀντισυλληπτικά, σχε-τικὰ μὲ πιθανοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους συνεπά-γεται ἡ χρῆσις των. Στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς ἀνεκοινώθησαν 275 περιπτώσεις θρομβοφλεβίτιδος μὲ 30 θανάτους μεταξύ γυναι-κῶν ποὺ χρησιμοποίησαν τὰ ἐν λόγω ἀντισυλλη-πτικά. Συζητεῖται ἀκόμη καὶ τὸ ἀπώτερο ἐνδεχό-μενο καρκινογενέσεως. (*New Scientist*, ἀρ. 340 καὶ 341, Μάιος 1963.)

*

— Διαβάζω στὸ *Family Planning News* (Ἀ-πρίλιος 1963, No 1):

Τουρκία. Στὸ πενταετὲς σχέδιο τῆς Ὀργανώ-σεως Κρατικοῦ Σχεδίου παρενεβλήθη ἄρθρον ὑπὲρ τοῦ ἐλέγχου τῶν γενήσεων σὰν ἐθνικῆς πολιτικῆς, ποὺ ἔγινε δεκτὸ ἀπὸ τὴν Κυβέρνησι τὸν Νοέμβριον τοῦ 1962. Ὁ Δρ. Nasid Erez, Καθηγητῆς τῆς Μαιευτικῆς καὶ Γυναικολογίας στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔδωσε διαλέξεις γιὰ τὴν προφύλαξιν ἀπὸ τὴ σύλληψιν στὸν Ροταριανὸ Ὅμιλον καὶ τὴν Ἐνωσιν Γυναικῶν Ἀποφοίτων τοῦ Πανε-πιστημίου. Ἡ Ὀργάνωσις Νεολαίας τοῦ Δημο-κρατικοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος ἐξέλεξε τὸν προσχε-διασμὸ τῆς Οἰκογένειας σὰν ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαιό-τερα θέματά της τοῦ παρόντος ἔτους.

Ἰταλία. Ὁ Ἰταλικὸς νόμος ἐναντίον τῆς προ-παγάνδας κατὰ τῆς συλλήψεως ὠδήγησε στὴ φυ-λάκισιν τοῦ Luigi de Marchi, Γραμματέως τῆς Ἰταλικῆς Ἐνώσεως γιὰ τὴ Δημογραφικὴ Ἄγω-γῆ, γιὰ ἓνα ἄρθρον ποὺ εἶχε δημοσιεύσει σχετικὰ μὲ τὴν Ἐνωσιν στὸ περιοδικὸν «Υγείαν». Πρὸς μεγάλ-λην ἀπογοήτευσιν τῆς Ἐνώσεως, δόθηκε στὸν De Marchi ἄμνηστία κατὰ τὴ δίκην του, κι ἡ ἄμνηστία

αὐτῆ, σύμφωνα μ' ἓναν ἄλλο νόμον, δὲν μποροῦσε νὰ μὴ γίνῃ ἀποδεκτὴ. Ἐπομένως δὲν παρεσχέθη στὸν De Marchi ἡ δυνατότης νὰ ὑποστηρίξῃ στὸ Δικαστήριον ὅτι ὁ νόμος ἐναντίον τῆς προπαγάνδας γιὰ τὸν περιορισμὸ τῶν γενήσεων εἶναι ἀντισυν-ταγματικὸς καὶ ὅτι χρειάζεσταν νέα σχετικὴ νομο-θεσία εὐμενῆς γι' αὐτήν.

*

— Ἐρευναι τῶν P. C. MacDonald, R. L. van der Wiele καὶ S. Lieberman ἔδειξαν ὅτι ἡ ὠθητικὴ ἐκ-κρίνει διυδροῖσοανδροστερόνην καὶ Δ4-ἀνδροστε-ρεδιόνην, ἐνδεχομένως δὲ καὶ τεστοστερόνην. Σὲ ἄρρωστες μὲ ὑπερτρύχωσι καὶ ἀνωμαλὴν λειτουργί-αν τῶν ὠθητικῶν, ἡ ἐκκρίσις τῶν ὠθητικῶν ἄν-δρογόνων εἶναι ἠϋξημένη. (*Am. Jr. Obst. - Gyn.*, 1963, 86, 1.)

*

— Ὁ N. K. Allahbadia εἶχε σὲ 301 περιπτώσεις κυήσεως μετὰ προηγούμενην καισαρικὴν, 86% το-κετὸ ἐκ τῶν κάτω. Στὸ ποσοστὸ αὐτὸ οἱ ἐμβρυ-ουλκίαις ἔφτασαν τὸ 14%. (*Am. Jr. Obst. - Gyn.*, 1963, 85, 2.)

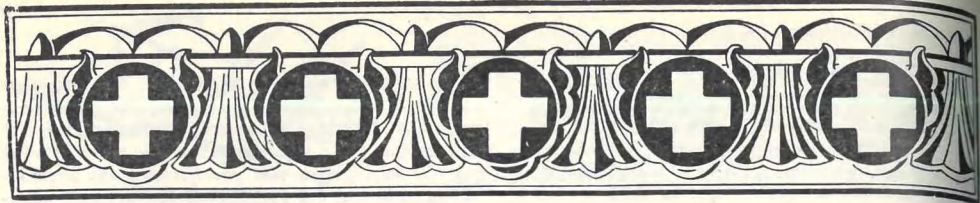
*

— Στὸ τεύχος τῆς 3ης Ἰουλίου 1963 τοῦ περιοδι-κοῦ *Der Spiegel* δημοσιεύεται συνέντευξις μὲ τὸν Καθηγητὴ τῆς Χειρουργικῆς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Πρόεδρον τῶν Γερμανῶν Χειρουργῶν, Ernst Derra, διεθνῆ αὐθεντία ἰδίως στὴν καρδιοχειρουργι-κὴ. Στὴ συνέντευξιν ὁ Derra ἐκθέτει πολλὰς ἐν-διαφέρουσας ἀπόψεις πάνω σὲ εἰδικὰ καὶ γενικὰ χειρουργικὰ προβλήματα, διαδηλώνει τὴν ἀντίλη-ψίν του ὅτι μέγας σκοπὸς τῆς χειρουργικῆς εἶναι καὶ ἡ ἀντικατάστασις πασχόντων ὀργάνων δι' ὕ-γιων, ὑποστηρίζει ὅτι ὁ καρκίνος εἶναι γενικώτερη καὶ ὄχι τοπικὴ μόνον ἀλλοίωσις καὶ τονίζει ἐμφαν-τικὰ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἰσχύη πάντοτε ἡ ἀποψις: «Χειρουργικὴ ἀντὶ παντὸς τιμήματος».

*

— Στὶς ἀρχὰς τῆς ἐγκυμοσύνης, ἡ λειτουργικὴ παρακαταθήκη τῆς ὑποφύσεως εἶναι πολὺ ἐλατ-τωμένη, ἰδιαίτερος ἐπὶ ἀκατασχέτων ἑμῆτων. (*Geburtsh. u. Gynaekol.*, 1962, σ. 898-903.)

Παναγιώτων

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΙΣ ΤΩΝ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΝΤΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΣ ΝΕΟΓΝΙΚΟΥ ΙΚΤΕΡΟΥ

Υπό

Δρ. ΑΡΙΣΤ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Υφηγητοῦ τῆς Δερματολογίας
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπετεύχθη σημα-
ντικὴ πρόοδος εἰς τὴν διευκρίνησιν τῆς παθο-
γενείας τοῦ ἰκτέρου τῶν νεογνῶν. Σήμερον
δεχόμεθα ὅτι βασικὸν αἷτιον προκλήσεως
αὐτοῦ εἶναι ἡ προσωρινὴ ἀνεπάρκεια τοῦ
συστήματος ἐνζύμων τοῦ ἥπατος. Τὰ ἐνζυ-
μα ταῦτα ἔχουν τὴν ἰκανότητα μετατροπῆς
τῆς χολερυθρίνης εἰς εὐδιάλυτον οὐσίαν, ἡ-
τις τότε εὐχερῶς καὶ ταχέως ἀποβάλλεται
τοῦ ὄργανισμοῦ. Ἐπὶ νεογνῶν ὅμως, καὶ ἰ-
διαίτερώς ἐπὶ τῶν προώρων, φαίνεται ὅτι
τὰ ἐνζυμα ταῦτα εὐρίσκονται κατὰ ποσο-
στὸν ἄλλοτε ἄλλο εἴτε εἰς μικρὰ ποσὰ εἴτε
ὑπὸ μορφήν μὴ ἐπαρκῶς δραστικὴν. Ἀπο-
τέλεσμα τούτου εἶναι ἡ δυσχέρεια μετατρο-
πῆς τῆς χολερυθρίνης καὶ συνεπῶς τῆς ἀ-
ποβολῆς αὐτῆς καὶ ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἰκτέρου
εἰς διάφορον κατὰ περίπτωσιν ἔντασιν.

Παλαιότερον, πρὸ τῆς ἀξιολόγου ταύτης
ἐπιστημονικῆς ἀνακαλύψεως, πλεῖσται ὄ-
σαι ὑποθέσεις καὶ θεωρίαι ὑφίσταντο διὰ
τὴν ἐρμηγείαν τῆς παθογενείας τοῦ νεογνι-
κοῦ ἰκτέρου, αἷτινες ἐστηρίζοντο ἐπὶ φαινο-
μένων τινῶν τῆς νεογνικῆς περιόδου. Διά-
φοροι παράγοντες δρώντες μεμονωμένως
εἶτε καὶ ἐν συνδυασμῷ ἐθεωρήθησαν ὑπεύ-
θυνοι διὰ τὸν νεογνικὸν ἰκτερον.

Καὶ εἶναι μὲν φυσικὸν οἱ παράγοντες οὗ-
τοι νὰ τίθενται πλέον εἰς δευτερεύουσαν
μοῖραν, ἀλλ' ὅμως οὐδόλως δυνάμεθα νὰ
ἀγνοήσωμεν τινὰς τοῦλάχιστον ἐξ αὐτῶν,
λόγῳ τοῦ ὅτι σαφῶς ἐξασκοῦν ἓνα δευτε-
ρεύοντα ἔστω ρόλον εἰς τὴν πρόκλησιν ἢ

τὴν ἐπίτασιν τοῦ νεογνικοῦ ἰκτέρου. Θεω-
ρητικῶς καὶ ὑπὸ τὸ πρῶσμα τῶν σημερινῶν
μας γνώσεων, οἱ δευτερεύοντες παράγοντες
προκλήσεως νεογνικοῦ ἰκτέρου θὰ ἠδύναντο
νὰ ἐπιδράσουν κατὰ δύο τρόπους: εἴτε δι'
αὐξήσεως τῆς καταστροφῆς τῶν ἐρυθρῶν
αἰμοσφαιρίων, εἴτε διὰ μειώσεως ἐτι πα-
ραδόξως τῆς ἰκανότητος τοῦ ἐνζυματικοῦ
μηχανισμοῦ τοῦ ἥπατος.

Τὴν μελέτην ἐνὸς ἐκάστου ἐκ τῶν δευτε-
ρευόντων αὐτῶν παραγόντων καὶ συσχέ-
τισιν αὐτοῦ πρὸς τὸν νεογνικὸν ἰκτερον ἐ-
πιχειροῦμεν κατωτέρω.

Ἡδῆξημένη αἰμόλυσις: Τυπικὴ περίπτω-
σις ἠδῆξημένης αἰμολύσεως εἶναι ἡ ἀσυμβα-
σία Rhesus καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ἡ ἀ-
συμβασία ομάδων A.B.O. Ἡ ἀθρόα κατα-
στροφὴ ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων καὶ ἡ ἀπε-
λευθέρωσις μεγάλων ποσοτήτων αἰμοσφαι-
ρίνης ἐπιτρέπει τὴν ἐμφάνισιν ὑψηλῶν ἐπι-
πέδων χολερυθρίνης εἰς τὸν ὄρον τοῦ αἵμα-
τος. Ἄμεσος συνέπεια εἶναι ἡ μεγαλυτέρα
ἐπιβάρυνσις τοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον
ἀνεπαρκοῦς ἐπὶ νεογνῶν ἐνζυματικοῦ μη-
χανισμοῦ τοῦ ἥπατος καὶ ἡ ἀνικανότης αὐ-
τοῦ νὰ ἀνταποκριθῇ τελικῶς εἰς τὸ ἠδῆξημέ-
νον τοῦτο ἔργον τῆς μετατροπῆς μεγάλων
ποσοτήτων χολερυθρίνης καὶ ἀποβολῆς αὐ-
τῆς. Ἀποτέλεσμα, ἡ συσσωρεύσις τῆς χολ-
ερυθρίνης εἰς τὸν ὄρον τοῦ αἵματος, ἡ ἐμ-
πότισις τῶν ἰστῶν καὶ αἱ βαρεῖαι συνέπειαι
προσβολῆς τῶν ἐγκεφαλικῶν πυρήνων, ἐὰν
ἢ ἰατρικὴ παρέμβασις δὲν εἶναι ἐγκαιρῶς.

Ο παράγων τῆς ἀθρόας αιμολύσεως δὲν εἶναι συνεπῶς δυνατὸν νὰ ἀγνοηθῆ ἔν προκειμένῳ καὶ ἀσφαλῶς ἡ σημαντικὴ του ἐπίδρασις εἰς τὴν πρόκλησιν τοῦ ἰκτέρου εἶναι προφανής. Ἄλλ' ὅμως ἔχει τὴν πρωταρχικὴν σημασίαν ἡ ὁποία τοῦ ἀπεδόθη μέχρι τοῦδε; Ἐὰν συγκρίνωμεν μὲ ἄλλας περιπτώσεις ἀθρόας αιμολύσεως ἐπὶ ἀτόμων μεγαλύτερας ἡλικίας, συμβαίνει νὰ ἐμφανίζεται ἡ αὐτὴ εἰκὼν ὅπως ἐπὶ ἰκτέρου ἐξ αιμολύσεως εἰς τὰ νεογνά; Κλασικὸν παράδειγμα εἶναι ἡ αἰμόλυσις ἐκ κυάμων, ἣτις εἶναι συνήθως βαρυτάτη καὶ θέτει εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν τοῦ ἀσθενοῦς λόγῳ ἀκριβῶς τῆς ταχυτάτης καὶ μεγάλου βαθμοῦ καταστροφῆς τῶν ἐρυθρῶν αιμοσφαιρίων. Ὁ βαθμὸς μάλιστα τῆς αιμολύσεως καὶ ἡ ταχύτης αὐτῆς εἶναι πολὺ μεγαλύτερα ἐπὶ κυμισμού ἢ ἐξ ἀσυμβασίας Rhesus. Ἐν τούτοις ὅμως ἐπὶ τοῦ κυμισμού πρωτεύουσα κλινικὴ ἐκδήλωσις εἶναι ἡ ἀναιμία καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ὁ ἰκτερος, ὁ ὁποῖος ἐν πάσῃ περιπτώσει οὐδέποτε ἔχει τὴν ἔντασιν, τὴν ἐξέλιξιν καὶ τοὺς κινδύνους τοῦ ἰκτέρου ἐξ αιμολύσεως τῶν νεογνῶν. Τὰ αὐτὰ διαπιστοῦνται καὶ ἐπὶ ἐτέρων αιμολυτικῶν κρίσεων ἐπὶ ἐνηλίκων, ἔνθα ἐπίσης οὐδέποτε ὁ ἰκτερος, ὅταν ἐμφανίζεται, ἔχει τοὺς χαρακτῆρας καὶ τὴν ἔντασιν τοῦ αιμολυτικοῦ ἰκτέρου τῶν νεογνῶν.

Συνεπῶς, ὑποχρεούμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὸ αὐτὸ αἷτιον (ἡ αἰμόλυσις, ἐν προκειμένῳ) δὲν φέρει πάντοτε τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα. Εἶναι λοιπὸν αὐτονόητον ὅτι ἀναγκαστικῶς πρέπει νὰ ὑπείσρχεται καὶ ἕτερος τις παράγων, οὗτος δὲ ἐν προκειμένῳ εἶναι, ὡς ἀπεδείχθη, ἡ παροδικὴ ἀνωριμότης τοῦ συστήματος ἐνζύμων τοῦ ἥπατος τῶν νεογνῶν καὶ ἡ ἀδυναμία μετατροπῆς καὶ ἐπαρκοῦς ἀποβολῆς τῆς ἠῤῥημένης χολερυθρίνης.

Κατὰ συνέπειαν, ἡ ἐνζυμικὴ ἀνεπάρκεια ἐξασκεῖ τὸν πρωτεύοντα ρόλον. Τὰ ἀνωτέρω ἐπεβεβαιώθησαν καὶ διὰ πολλῶν ἐργαστηριακῶν μελετῶν καὶ κλινικῶν παρατηρήσεων. Διὰ πειραμάτων ἐπὶ ζώων ὑπελογίσθη κατ' ἀναλογίαν ὅτι ἐὰν τὸ νεογνὸν διέθετε φυσιολογικὴν ἥπατικὴν λειτουργίαν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποβάλλῃ τὴν κατὰ 24ωρον

παραγομένην χολερυθρίνην εἰς 15 μόνον λεπτά κατὰ μέσον ὄρον. Κατ' ἀναλογίαν ἐπίσης ὑπελογίσθη ὅτι ἐὰν ὀλόκληρον τὸ ποσὸν τῆς αιμοσφαιρίνης ἀτόμου 70 κιλῶν μετετρέπετο εἰς χολερυθρίνην, αὕτη ἐπὶ φυσιολογικῆς ἥπατικῆς λειτουργίας θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποβληθῆ ἐντὸς δύο μόνων ἡμερῶν.

Ἐν συμπεράσματι, δύο σημεῖα εἶναι βασικά: πρῶτον, ἡ διαφορὰ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς αιμολύσεως ἐπὶ νεογνῶν καὶ ἐπὶ ἀτόμων μεγαλύτερας ἡλικίας, καὶ δεύτερον, ἡ σημασία τοῦ βαθμοῦ ὀριμότητος τοῦ ἐνζυμικοῦ μηχανισμοῦ τοῦ ἥπατος, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἐξηγεῖται ἡ ἀνωτέρω διαφορὰ.

Φυσιολογικὴ αἰμόλυσις: Ἡ παλαιότερα ἴσως θεωρία διὰ τὴν ἐρμηνείαν τῆς παθογενείας τοῦ νεογνικοῦ ἰκτέρου εἶναι ἡ τῆς φυσιολογικῆς λεγομένης αιμολύσεως, ἣτοι τῆς καταστροφῆς μετὰ τὴν γέννησιν μέρους τινὸς τῶν ἐρυθροκυττάρων, μέχρι τοῦ φυσιολογικοῦ ὀρίου τοῦ ἀπαραιτήτου πρὸς προσαρμογὴν εἰς τὰς συνθήκας τῆς ἐξωμητρίου ζωῆς. Ἡ θεωρία αὕτη παρέμεινεν ἐπὶ μακρὸν λίαν προσφιλῆς, διότι ἔδιδε μίαν ἐρμηνείαν στηριζομένην ἐπὶ ἀναντιρρήτου γεγονότος καὶ διότι ἐκ πρώτης ὄψεως εἶναι λογικοφανής. Ἐν τούτοις, νεώτεροι παρατηρήσεις καὶ πειραματικὰ δεδομένα ἐκλόμισαν βαθμηδὸν τὸ κύρος τῆς θεωρίας ταύτης καὶ ἔθεσαν αὐτὴν εἰς ὄλιγας δευτερεύουσας μοῖραν, σήμερον δὲ εἶναι δεκτὸν ὅτι ἡ φυσιολογικὴ αἰμόλυσις τοῦ νεογνοῦ δὲν ἐξασκεῖ ἀποφασιστικόν τινα ρόλον διὰ τὴν γένεσιν τοῦ νεογνικοῦ ἰκτέρου, οὔτε καὶ δύναται νὰ ἐρμηνεύῃ τὰς διακυμάνσεις αὐτοῦ ἀπὸ ἀτόμου εἰς ἄτομον. Διὰ τῶν ἤδη χρησιμοποιουμένων μέσων ἐρεύνης, πολυάριθμοι συγγραφεῖς κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν ὑφίσταται σημαντικὴ σχέσις μεταξὺ τῶν συνήθων μεταβολῶν τῆς τιμῆς τῶν ἐρυθροκυττάρων καὶ τῆς αιμοσφαιρίνης, ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς ἐντάσεως τῆς ὑπερχολερυθριναιμίας, ἀφ' ἑτέρου. Ἐκ τῶν πολυαριθμῶν μελετῶν σχετικῶς, ἀναφέρομεν ἐνδεικτικῶς τὴν τῶν L. Findlay καὶ συνεργατῶν, ὡς καὶ τὴν τοῦ M. Vost, οἵτινες κεχωρισμένως κατέληξαν εἰς τὰ αὐτὰ εὐρήματα. Οἱ συγγραφεῖς οὗτοι εὔρον ὅτι ἡ κα-

ταστροφή ἐρυθροκυττάρων εἶναι κατά τι μεγαλύτερα κατά τὴν διάρκειαν τῆς 2ας ἐβδομάδος ζωῆς, ὅποτε ἕμως ὁ ἰκτερος εὐρίσκεται πλέον ἐν ἀποδρομῇ.

Ἔτεροι αἱματογενεῖς παράγοντες : Τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μελετητῶν ἐστράφη ἐπίσης καὶ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς ἐρεύνης ἐτέρων αἱματογενῶν παραγόντων.

Οὗτω ἐμελετήθη ἡ κυτταρική ἀντίστασις τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας ζωῆς, ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν ἀντιφατικά. Κατὰ τινάς, ἡ ὠσμωτικὴ εὐθραυστότης τῶν αἰμοσφαιρίων εἶναι ἠϋξημένη μέχρι τῆς 7ης ἡμέρας, ἥτοι χρονολογικῶς ὁ ἰκτερος ἀκολουθεῖ τὴν μείωσιν ταύτην τῆς κυτταρικῆς ἀντιστάσεως.

Ἐκ τῆς συσχέτισεως ἐπίσης πρὸς τὸν χρόνον ζωῆς τῶν ἐρυθροκυττάρων δὲν προέκυψαν σαφῆ συμπεράσματα, καθὼς καὶ ἐκ τῆς συσχέτισεως πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἐμβρυϊκῆς αἱμοσφαιρίνης κατὰ τὴν γέννησιν.

Γενικῶς, αἱ αἱματογενεῖς θεωρεῖται πρὸς ἐρμηνείαν τοῦ νεογνικοῦ ἰκτέρου κατέπεσαν ταχέως.

Σημειοῦμεν μόνον τὴν ἐπίδρασιν τῶν μεταγίσεων αἵματος λόγῳ τῆς παρατηρουμένης αἱμολύσεως ἐκ τῶν χειρισμῶν. Ὁ παρῶν οὗτος εἶναι περισσότερον ὑπολογισμὸς ἐπὶ ἀφαιμαξομεταγίσεως. Ἐπίσης σημειοῦμεν τὴν ἐπίδρασιν ἐξαγγειωθέντος αἵματος, ὡς ἐπὶ ἐκτεταμένον ἐκχυμώσεων ἢ ἐπὶ αἱμοραγιῶν ἐσωτερικῶν ὀργάνων, ὅτε πράγματι ἐπιτείνεται ὁ ἰκτερος.

Ἐπίδρασις λοιμώξεων : Ἐπὶ μακρὸν συνεζητήθη ἐπίσης τὸ θέμα τῆς ἐπιδράσεως διαφόρων λοιμώξεων ἐπὶ τῆς ὑπερχολερυθριναιμίας τοῦ νεογνοῦ. Εἶναι δεκτὸν ὅτι πράγματι ὑφίσταται ἐνίοτε σχέσις τις ἐπὶ τινῶν νοσημάτων, ὡς ἐπὶ τῆς τοξοπλασμώσεως ἢ τῆς λιστεριάσεως ἢ τῆς νόσου τῶν κυτταρομεγαλικῶν ἐγκλείστων. Ἐπίσης πρὸς τὴν συγγενῆ σύφιλιν ἀπεδόθη σχέσις τις, ἀν καὶ ἡ πάθησις αὕτη σπανίζει σήμερον. Αἱ σηψαιμικαὶ καταστάσεις ὁμοίως δυνατὸν νὰ συνοδεύωνται ὑπὸ ἰκτέρου, ἀν καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν οὗτος σπανίως καθίσταται ἐντονος καὶ δὲν ἐμφανίζει τὴν συνήθη ἐξέλιξιν τοῦ νεογνικοῦ ἰκτέ-

ρου. Κατὰ τινάς, αἱ κοιναὶ λοιμώξεις, αἵτινες εἶναι συχνότεραι ἐπὶ νεογνῶν διαβιόντων εἰς κλειστοὺς χώρους, συνεπάγονται αὐξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν περιπτώσεων νεογνικοῦ ἰκτέρου καὶ τῆς ἐντάσεως αὐτοῦ.

Οἱ συσχετίζοντες τὰς λοιμώξεις μὲ τὸν νεογνικὸν ἰκτερον ἐρμηνεύουν τὴν τοιαύτην σχέσιν μὲ τὴν μείωσιν τῆς διαρκείας ζωῆς τῶν ἐρυθροκυττάρων, καθὼς ἐπίσης καὶ μὲ τὴν ἀδραννοποίησιν τοῦ ἐνζυμικοῦ μηχανισμοῦ ὑπὸ τῆς λοιμώξεως.

Κατὰ γενικὸν ἕμως κανόνα καὶ κατὰ τὴν γνώμην τῶν περισσοτέρων μελετητῶν, ἐκ ἐξαιρέσωμεν μεμονωμένας τινὰς περιπτώσεις, ἢ λοιμώξεις δὲν δύναται νὰ ὑποστηρηθῆ ὡς ἀξιολογὸς παράγων νεογνικοῦ ἰκτέρου, μὲ τὸ σημερινὸν ἐπίπεδον τῶν γνώσεών μας. Ὡς σκέψις μόνον θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναφερθῆ ὡς πιθανὴ ἢ ἐπίδρασις ἰάσεως τινος προκαλοῦσης τὴν προσωρινὴν μείωσιν τῆς δραστηριότητος τοῦ ἐνζυμικοῦ μηχανισμοῦ.

Ἐπίδρασις ἀνοξυγονώσεως : Τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἀνοξίας καὶ τοῦ ἰκτέρου τῶν νεογνῶν εὐρίσκεται εἰσέτι ὑποσυζήτησιν. Οἱ ὑποστηρίζοντες τὸν παρῶντα τοῦτον ἀνήκουν εἰς δύο ομάδας. Οἱ μὲν δέχονται ἐπίδρασιν τῆς ἀνοξυγονώσεως ἐπὶ τοῦ βαθμοῦ αἱμολύσεως, οἱ δὲ ἐπίδρασιν αὐτῆς ἐπ' αὐτοῦ τοῦτου τοῦ ἥπατος. Καθὼς ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν, δὲ ὑφίστανται ἀρκετὰ ἀποδείξεις. Ἐπὶ τῆς βεβαίως ἢ παρατήρησις ὅτι ὁ ἠϋξημένος ἀριθμὸς ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων τοῦ ἐμβρυοῦ ὀφείλεται εἰς τὴν σχετικὴν ἔνδειαν ὀξυγόνου ὑπὸ τὴν ὅποιαν τοῦτο εὐρίσκεται καὶ ἥτις τείνει νὰ ἐξαλειφθῆ μετὰ τὴν γέννησιν, ὅτε καὶ ἡ ὀξυγονώσις εἶναι πλουσιωτέρου ἀποτέλεσμα δὲ τούτου εἶναι ἡ λεγομένη φυσιολογικὴ αἱμόλυσις. Τὸ γεγονός ὁμοίως τοῦτο ἀμφισβητεῖται ὑπὸ τινῶν, οἵτινες καὶ ἀμφιβάλλουν ἐὰν τὸ ἐμβρυον πάσχη πραγματικῶς ἐκ σταθερᾶς τινος ἀνοξίας, προβάλλοντες ὡς ἐπιχείρημα τὸ γεγονός ὅτι ἡ σταθερὰ διαφορά ὀξυγονώσεως φλεβικοῦ καὶ ἀρτηριακοῦ αἵματος κατὰ τὴν ἐνδομήτριον ζῆσιν ἀποδεικνύει ὅτι τὸ ὑπάρχον ὀξυγόνον χρησιμοποιεῖται καλῶς ἀπὸ τὸ ἐμβρυον.

Ἡ ἀποψις καθ' ἣν ἡ ἐκ διαφόρων αἰτί-

προκαλουμένη άνοξυγόνωσις μετά τήν γέννησιν, έχει γενικῶς σχέσιν με τήν έντασιν τοῦ νεογνικοῦ ἱκτέρου δέν εἶναι εὐκολόν νά γίνῃ άποδεκτή, καθότι ὑφίστανται παρατηρήσεις ἐπὶ νεογνῶν ζώντων εἰς περιβάλλον πλούσιον εἰς O_2 ἄτινα δέν διαφεύγουν τῆς πιθανότητος ἐμφανίσεως ἱκτέρου.

Δευτέρα ὁμάς μελετητῶν δέχεται ὅτι κατὰ τήν γέννησιν τὸ ἥπατικόν παρέγχυμα ὑφίσταται άποτόμως στέρησιν ὀξυγόνου λόγω τῆς διακοπῆς τῆς άμέσου προσφορᾶς αὐτοῦ διὰ τῆς ὀμφαλικῆς φλεβός. Τοῦτο κατ' αὐτοὺς έχει ὡς άποτέλεσμα μίαν παροδικήν μείωσιν τῶν ἱκανοτήτων τοῦ ἥπατος γενικῶς, περιλαμβανομένου καί τοῦ ἐνζυμικοῦ αὐτοῦ μηχανισμοῦ. Ὡς ὑπόθεσις, τὸ άνωτέρω ἐπιχείρημα φαίνεται ἔλκυστικόν, καί τὰ ὑφιστάμενα ὁμως μέσα ἐρεύνης δέν καθίσταται δυνατὸς ὁ ἔλεγχος αὐτοῦ. Καί ὅπως συμβαίνει εἰς πλεῖστα ὅσα σημεῖα μὴ ἐπαρκῶς διευκρινηθέντα, ὑφίσταται καί ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἡ αντίθετος άποψις. Ὅτι δηλαδή ἡ ὀξυγόνωσις τῆς ὀμφαλικῆς φλεβός ἔλαττοῦται προοδευτικῶς κατὰ τὸ τέλος τῆς κνήσεως καί τοιουτοτρόπως τὸ ἥπαρ εἶναι προπαρασκευασμένον καί αντίσταται καλῶς εἰς τὸ άνοξαιμικόν $CHOC$ τῆς γενήσεως.

Τελευταία άποψις ἐν σχέσει με τήν ἐπίδρασιν ἐνδεχομένως τῆς άνοξυγονώσεως τῆς περινεογνικῆς περιόδου, δέχεται ὅτι οἱ ἐγκεφαλικοὶ πυρήνες ἐπηρεάζονται ὑπ' αὐτῆς καί καθίστανται περισσότερον εὐάλωτοι ἐπὶ ἐνδεχομένης ὑψηλῆς ὑπερχολερυθριναιμίας. Ἀπόδειξις καί διὰ τήν άποψιν αὐτήν δέν ὑφίσταται.

Ἐπίδρασις τῆς προωρότητας: Εἶναι άληθές ὅτι ὁ ἱκτερός ἐπὶ προώρων νεογνῶν ἄρχεται κατὰ τι βραδύτερον, εἶναι συχνότερος, λαμβάνει μεγαλύτεραν έντασιν καί ὑποχωρεῖ βραδύτερον ἢ ἐπὶ τῶν τελειομήνων. Δεδομένου ὅτι ἐντονότερος αἱμολυτικός παράγων δέν ὑφίσταται ἐπὶ προώρων, ὑποθέτουν—καί εἶναι λίαν πιθανόν—ὅτι τὰ νεογνά ταῦτα ἐμφανίζουν ἐνζυμικήν ἀνεπάρκειαν πλέον ἐντονόν καί μεγαλύτερας διαρκείας. Πειραματικαὶ μελέται δι' ἔκχυλισμάτων ἥπατος προώρων νεογνῶν συμφωνοῦν με τήν άποψιν αὐτήν.

Ἐπίδρασις χημικῶν οὐσιῶν: Οὐσίαι τινές ὡς ἡ ναφθαλίνη καί ἡ βιταμίνη K ἐξασκοῦν ἀναμφισβήτητον δυσμενῆ ἐπίδρασιν. Αἱ οὐσίαι αὗται δυνατόν ἐπὶ εἰδικῶς προδιατεθειμένων ἀτόμων νά προκαλέσουν ἐντονόν αἱμόλυσιν, ἥτις ἐπὶ νεογνῶν έχει τήν πιθανότητα ἐξελίξεως ὡς καί ἐπὶ αἱμολύσεως ἐξ ἄλλου τινός παράγοντος, ὡς π.χ. ἐξ άσυμβασίας Rhesus. Ἡ αἱμολυτικὴ αὕτη ἐπίδρασις τῶν οὐσιῶν τούτων ἐπισημαίνει μόνον εἰς άτομα τῶν ὁποίων τὰ ἐρυθρὰ αἱμοσφαίρια στεροῦνται ἐνὸς εἰδικῶ ἐνζύμου. Τὰ άτομα ταῦτα ὑπόκεινται ἐπίσης εἰς τὸν αὐτὸν κίνδυνον καί ἐξ ἄλλων τινῶν οὐσιῶν, ὅπως τῶν σουλφοναμιδῶν ἢ τῶν κυάμων. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον, ὡς ἀπὸ μακροῦ εἶναι γνωστόν, ἀπαγορεύεται ἡ ἐπαφή τοῦ νεογνοῦ ἢ τοῦ βρέφους πρὸς περιβάλλον ναφθαλίνης (κλινικοκεπάσματα κτλ.) καί ἀπαγορεύεται ἐπίσης ἡ χρησιμοποίησις εἰς τήν τροφήν τῆς θηλαζομένης μητρὸς κυάμων ἢ φάβας, διότι καί διὰ τοῦ γάλακτος τῆς μητρὸς του δυνατόν νά προσβληθῇ τὸ βρέφος.

Εἰδικώτερον διὰ τήν βιταμίνην K, δέχονται ἐπίσης ὅτι δύναται, πλην τῆς αἱμολύσεως, νά προκαλέσῃ καί ἔτι περαιτέρω μείωσιν τῆς άποδόσεως τοῦ ἐνζυμικοῦ ἥπατικοῦ μηχανισμοῦ, καί συνεπῶς μεγαλύτεραν έντασιν τοῦ ἱκτέρου καί μεγαλύτερους κινδύνους πυρηνικῆς βλάβης. Διὰ τοὺς άνωτέρω λόγους ἡ χρῆσις αὐτῆς ἐπὶ νεογνῶν περιορίζεται μόνον εἰς περιπτώσεις ἐνθα ὑφίσταται ἀπόλυτος ἐνδειξις, ὡς λ.χ. ἐργώδης τοκετὸς ἢ προωρότης, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν πιθανῶν κινδύνων αἱμορραγικῶν ἐκδηλώσεων ἐκ τυχόν ὑφισταμένης ὑποπροθρομβιναιμίας. Καί εἰς τὰς περιπτώσεις ὁμως αὐτάς χρησιμοποιεῖται εἰς μικρὰς μόνον δόσεις 1-2 χιλιοστογρ. ἐφ' ἅπαξ, αἱ ὁποῖαι καί εἶναι συνήθως ἐπαρκεῖς διὰ τὸν ἐπιδιακόμενον σκοπόν. Θεραπευτικὴ χρῆσις βιταμίνης K ἐπὶ νεογνικοῦ ἱκτέρου ὄχι μόνον εἶναι άσκοπος ἀλλὰ καί άποτελεῖ βαρὺ ἱατρικόν σφάλμα.

Χρόνος περιδέσεως ὀμφαλίου λώρου: Ἐπὶ περιδέσεως τοῦ ὀμφαλίου λώρου ὀλίγα λεπτά μετά τήν ἔξοδον τοῦ ἐμβρύου, δέχονται ὅτι τοῦτο λαμβάνει ποσότητά τινα

πλακουντικοῦ αἵματος ἐπὶ πλέον. Ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τινῶν ὅτι καὶ ἡ ἐπακολουθοῦσα φυσιολογικὴ αἰμόλυσις πρέπει νὰ εἶναι μεγαλύτερα εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην καὶ ὅτι ὁ ἰκτερος ἐπὶ τῶν νεογνῶν τούτων πρέπει νὰ εἶναι ἐντονώτερος. Καὶ ἡ ἐκδοχὴ ὅμως αὕτη ἀμφισβητεῖται, ἐκ δὲ τῶν λεχθέντων ἀνωτέρω δὲν φαίνεται πιθανή.

Διάφοροι ἕτεροι παράγοντες: Ἐκ τῶν μελετηθέντων ἐτέρων μικροτέρας σημασίας παραγόντων διὰ πιθανὴν σχέσιν μετὰ τῆς ἐμφάνισεως τῆς ἐντάσεως τοῦ νεογνικοῦ ἰκτέρου, ἀναφέρομεν τοὺς κάτωθι:

Παράγων φυλῆς, πιθανῶς ὑφίσταται. Κατὰ τινὰς, τὰ πρόωρα τῆς λευκῆς φυλῆς παρουσιάζουν ἐντονωτέραν ὑπερχολερυθρι-

ναιμίαν ἢ τὰ πρόωρα τῆς μαύρης φυλῆς. Ἐπίσης, πιθανὸν εἶναι νὰ ὑφίσταται γενετικὸς τις παράγων, ὡς συνάγεται ἐκ τοῦ ὅτι ἐπὶ οἰκογενειῶν τινῶν ἡ ἐμφάνισις νεογνικοῦ ἰκτέρου εἶναι συχνοτέρα.

Ὁ μητρικὸς διαβήτησ προδιαθέτει πρὸς ἐντονώτερον ἰκτερον τὸ νεογνόν.

Ἡ ψῦξις ἐπίσης εὐνοεῖ τὸν νεογνικὸν ἰκτερον, καθὼς καὶ ὁ ὑποθυρεοειδισμὸς, κρετινισμὸς καὶ μεταβολικαὶ τινες νόσοι.

Ὁ βαθμὸς πτώσεως τοῦ βάρους κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, τέλος, δὲν φαίνεται νὰ ἔχῃ οὐδεμίαν σχέσιν μετὰ τὸν νεογνικὸν ἰκτερον. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐνυδάτωσις τοῦ νεογνοῦ ἐπὶ ἰκτέρου διὰ σακχαροῦχοῦ ὁροῦ δὲν ὑποστηρίζεται πλέον.

ΤΕΧΝΗΤΗ ΓΟΝΙΜΟΠΟΙΗΣΙΣ

...φύλαγε τὴ μαμά μου καὶ τὸν μπαμπά μου...

ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΕΓΚΥΜΟΣΥΝΗΣ

Ἐπὶ

Δρος Ν. Α. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Ἐπιμελητοῦ

τοῦ Μαιευτηρίου «Μαρίκα Ἡλιάδης»

Ἀναφέραμε σὲ προηγούμενο τεύχος τῆς σημασίας τῆς διατροφῆς τῆς ἐγκύου ἀπὸ γενικῆς ἀπόψεως. Ἄς δοῦμε τώρα ποιὸς εἶναι ὁ ρόλος τοῦ κάθε εἴδους τῆς τροφῆς.

Ποιά εἶναι ἡ σημασία τῶν λευκωμάτων στὴν ἐγκυμοσύνη;

Τὰ λευκώματα ἀποτελοῦν τὰ σπουδαιότερα στοιχεῖα τοῦ πρωτοπλάσματος. Τὰ λέμε καὶ ἄζωτοῦχες οὐσίες, γιατί περιέχουν ἄζωτο σὲ μεγάλη ἀναλογία. Μὲ τὴν πέψη τὰ λευκώματα μετατρέπονται σὲ ἀμινοξέα. Ἀπὸ τὰ 28 ἀμινοξέα πού μέχρι σήμερα ἀπομόνωσε ἡ ἐπιστήμη, τὰ 10 θεωροῦνται σὰν τὰ πλέον ἀπαραίτητα γιὰ τὸν ὀργανισμό μας, γιατί αὐτὰ δὲν μπορεῖ νὰ τὰ συνθέσει μόνος του καὶ ἐπομένως εἶναι ἀπαραίτητη ἀνάγκη νὰ τὰ πάρει μὲ τὴν τροφή του, γιὰ νὰ διατηρήσει τὸ βάρος τοῦ σώματος, τὴν κανονικὴν του ἀνάπτυξη καὶ τὴ λειτουργικὴν του ἰκανότητα.

Ὁ ἄνθρωπος προμηθεύεται τὸ λεύκωμα μὲ τὴν τροφή του ἀπὸ τὸ ζωικὸ καὶ τὸ φυτικὸ βασίλειο. Γιὰ νὰ τὸ κάνει ὁμως χρησιμοποίησιμο ἀπὸ τὸν ὀργανισμό του, πρέπει πρῶτα νὰ τὸ κάνει ἴδιο μὲ τὸ λεύκωμά του, γι' αὐτὸ μὲ τὴν ἐπίδραση τῶν πεπτικῶν οὐσιῶν τὸ ἀποσχίζει, τὸ μετατρέπει σὲ ἀμινοξέα, καὶ μὲ τὴ μορφή αὐτῆ τὸ ἀπορροφᾷ. Οἱ ἀνάγκες τοῦ ὀργανισμοῦ σὲ λεύκωμα ἀνέρχονται σὲ 80 γραμ. περίπου τὴν ἡμέρα. Τὸ περισσότερο μέρους ἀπ' αὐτὴ τὴν ποσότητα πρέπει νὰ εἶναι ζωικὸ λεύκωμα. Ἡ ἐλαχίστη ποσότητα λευκώματος γιὰ κάθε χιλιόγραμμο βάρους

τοῦ σώματος στὸ 24ωρο ὑπολογίζεται σὲ 1 γραμ. Ἡ πρόσληψη λευκώματος μέχρι 120 γραμ. τὴν ἡμέρα δὲν μπορεῖ νὰ βλάψει. Ποσὰ πέρα ἀπὸ τὸ ὄριο αὐτὸ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιβαρύνουν τὴ λειτουργία τοῦ ἥπατος καὶ τῶν νεφρῶν.

Ἄς ἐλθουμε ὁμως στὴν ἐγκυο.

Ἀναφέραμε πὼς τὸ ποσὸ τοῦ λευκώματος πού χρειάζεται ὁ ὀργανισμὸς μας πρέπει νὰ φτάνει τὰ 80 γραμ. τὸ 24ωρο (1 γραμ. κατὰ χιλιόγραμμο βάρους). Αὐτὸ ὁμως δὲν ἰσχύει γιὰ τὰ παιδιά, τὰ ὁποῖα κάτω τῶν 6 ἐτῶν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ 3 γραμ. λευκώματος κ.χ.β., ἐνῶ ἀνω τῶν 6 ἐτῶν καὶ μέχρι νὰ ἐνηλικιωθοῦν ἀπὸ 2,5 γραμ. κ.χ.β., γιατί τότε βρίσκονται σὲ ἀνάπτυξη, καὶ κάθε ὀργανισμὸς πού ἀναπτύσσεται ἔχει ἀνάγκη λευκώματος, πού θὰ τὸ χρησιμοποιήσει σὰν πλαστικὴ ὕλη. Ἄφοῦ λοιπὸν ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα, θὰ πρέπει καὶ τὸ ἔμβρυο νὰ ἔχει ἀνάγκη λευκώματος, γιατί κι αὐτὸ διαπλάσσεται.

Ἀλλὰ μόνον τὸ ἔμβρυο; Καὶ ὁ ἴδιος ὁ ὀργανισμὸς τῆς μητέρας ἔχει ἀνάγκη ἀπ' αὐτό, γιατί ὀρισμένα ὄργανά της, ὅπως οἱ μαστοί, οἱ ἄλλοι ἀδένες, ἡ μήτρα κτλ. ὑπερτρέφονται. Ἐπομένως οἱ ἀνάγκες τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς ἐγκύου σὲ λεύκωμα εἶναι μεγαλύτερες ἀπὸ τὶς ἀνάγκες ἑνὸς ὑγιoῦς ἀτόμου. Ἡ ποσότητα λοιπὸν σὲ λευκώματα πού θὰ δίδεται στὴν ἐγκυο πρέπει νὰ φτάνει τὰ 100 γραμ. στὸ 24ωρο. Μὲ τὸ ποσὸ αὐτὸ καλύπτει τὶς ἀνάγκες τόσο τῆς δικῆς της ὅσο καὶ τοῦ ἐμβρυοῦ. Τὸ ὅτι ὁ ὀργανισμὸς τῆς ἐγκύου ἔχει ἀνάγκη περισ-

σότερο λεύκωμα, αποδεικνύεται καὶ ἀπ' τὸ γεγονός ὅτι τὸ ἀποβαλλόμενον ἄζωτο σὲ μιὰ ἔγκυο εἶναι λιγώτερο, δηλ. ἐνῶ αὐτὸ μετὰ τὸν τοκετὸ φτάνει τὰ 5 γραμ. στὸ 24ωρο, στὸ διάστημα τῆς ἔγκυμοσύνης φτάνει μόνο μέχρι 2,6 γραμ. στὸ 24ωρο. Ἡ ποσότητα ἐπίσης λευκώματος ποὺ ἀπαιτεῖ ὁ ὄργανισμὸς τῆς ἔγκυου ἐξαρτᾶται καὶ ἀπὸ τὴν ποιότητά του, γιατί διάφορα λευκώματα ποὺ παίρνουμε μὲ τὴν τροφή μας δὲν ἔχουν τὴν ἴδια βιολογικὴ ἰκανότητα ν' ἀντικαταστήσουν τὸ λεύκωμα τοῦ ὄργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, γιατί ὅσο μεγαλύτερη εἶναι ἡ συγγένεια ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὸ λεύκωμα ποὺ παίρνουμε καὶ στὸ λεύκωμα τοῦ ὄργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, τόσο μικρότερη ποσότητα χρειάζεται γιὰ νὰ διατηρηθεῖ ἰσοζύγιο λευκώματος στὸν ὄργανισμό. Τὰ λευκώματα π.χ. τοῦ ἥπατος, τῶν νεφρῶν καὶ τῆς καρδιάς ἔχουν ἀνώτερη βιολογικὴ ἀξία ἀπὸ τὰ λευκώματα τῶν μυϊκῶν σαρκῶν. Πολλὲς συζητήσεις ἐγίναν γιὰ τὸ ἂν θὰ πρέπει τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ τοῦ λευκώματος νὰ εἶναι ζωικὸ ἢ φυτικὸ. Πολλοὶ ἐρευνητὲς καὶ συγγραφεῖς πιστεύουν πὼς ἡ ἔγκυος πρέπει νὰ παίρνει περισσότερο φυτικὸ λεύκωμα καὶ ὄχι ζωικὸ ὅπως ἓνα ὑγιὲς ἄτομο. Καὶ αὐτὸ γιατί παρατηρήθηκε πὼς μεγάλη πρόσληψη ζωικοῦ λευκώματος σὲ τοξιναιμικὲς ἔγκυους ὀδηγεῖ σὲ προεκλαμψία καὶ ἐκλαμψία, ἐνῶ ἡ τελεία ἀποφυγὴ του θεραπεύει τὴν τοξιναιμία. Στὸν τελευταῖο πόλεμο παρατηρήθηκε ἐλάττωση τῆς ἐκλαμψίας, καὶ αὐτὸ ἀποδόθηκε στὴν ἔλλειψη, ἀπὸ τὴν διατροφή τῆς περιόδου ἐκείνης, ζωικοῦ λευκώματος.

Ἄλλοι ὅμως, ὕστερα ἀπὸ μελέτη πολλῶν περιπτώσεων, πιστεύουν πὼς ἡ ἀντίληψη ὅτι ἡ ἔγκυος πρέπει νὰ τρώει γιὰ δυὸ καὶ ὅτι ἡ λήψη κρέατος ἀντεδείκνυται στὴν ἔγκυμοσύνη εἶναι ἀστήρικτη, γιατί διαπίστωσαν πὼς ἡ πλούσια σὲ ζωικὸ λεύκωμα διατροφή προφυλάσσει τὴν ἔγκυο ἀπὸ οἰδήματα καὶ ἄλλα τοξιναιμικὰ συμπτώματα, ἀξάνει τὸ ποσὸ τῆς αἰμοσφαιρίνης καὶ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων καὶ ἐξασφαλίζει καλὴ γαλουχία.

Τὰ παιδιὰ ποὺ γεννιῶνται ὕστερα ἀπὸ τοιαῖα διαίτα δὲν εἶναι πολλὰ μεγάλα. Δὲν διστάζουν ἀκόμα νὰ παραλληλίσουν τὰ ἀποτελέσματα τῆς διαίτας μὲ κρέας μὲ τὰ ἀποτελέσματα τῶν βιοθεραπευτικῶν φαρμάκων στὴν θεραπεία τῶν λοιμώξεων τῆς λοχείας.

Ἄπ' ὅσα ἀναφέραμε, φρόνιμο θὰ εἶναι νὰ μὴν περιορίσουμε τὴ λήψη ζωικοῦ λευκώματος στὴν ἔγκυο. Σὲ περιπτώσεις ὁμῶς τοξιναιμικῶν συμπτωμάτων πρέπει νὰ τὸ ἐλαττώσουμε. Ἄλλωστε, οἱ ὕδατάνθρακες ποὺ παίρνει ἡ ἔγκυος περιέχουν φυτικὸ λεύκωμα ὅσο χρειάζεται γιὰ νὰ καλύψει τὶς ἀνάγκες τῆς.

Τέλος, τρόφιμα ποὺ περιέχουν λευκώματα, καὶ μάλιστα τὰ ἀπαραίτητα ἀμινοξέα γιὰ τὴν ἀνάπλαση τῶν ἰσθῶν, εἶναι τὸ κρέας, τὰ ψάρια, τὸ γάλα, τὰ φασόλια, τὸ σιτάρι κτλ. Ἐπίσης τὰ διάφορα λαχανικὰ περιέχουν λευκώματα, ἀλλὰ ὄχι καὶ τὰ ἀπαραίτητα ἀμινοξέα. Εἰδικότερα τὸ κρέας περιέχει 22% λεύκωμα, τὸ τυρὶ 15%, τὸ αὐγὸ 15%, τὰ δημητριακὰ 11%, τὰ ὄσπρια 20-25%.

Ποιά εἶναι ἡ σημασία τῶν λιπῶν στὴν ἔγκυμοσύνη ;

Τὸ λίπος τοῦ ὄργανισμοῦ διακρίνεται σ' αὐτὸ ποὺ βρίσκεται στὸ πρωτόπλασμα τῶν κυττάρων, δηλ. τὸ κυτταρικό, σ' αὐτὸ ποὺ βρίσκεται στὸ μεσεντέριο, στὸ ἐπίπλου, στὸν ὑποδόριο ἰστὸ κτλ., δηλ. τὸ ἀποταμιευτικό, καὶ σ' αὐτὸ ποὺ βρίσκεται μέσα στὸ πλάσμα σὲ γαλακτωματοειδῆ κατάσταση, δηλ. τὸ μεταφερόμενο. Τὰ λίπη τὰ παίρνει ὁ ἄνθρωπος ὄχι μονάχα ἀπὸ τὶς λιπαρὲς τροφές, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ λευκώματα καὶ ἀπὸ τοὺς ὕδατάνθρακες. Ἀποδίδουν δὲ στὸν ὄργανισμό μεγάλο ἀριθμὸ θερμίδων (1 γραμ. ἀποδίδει 9 θερμίδες). Ἐπειδὴ εἶναι οὐσίες συμπακνωμένες, εἶναι χρήσιμες γιὰ τοὺς κατοίκους ψυχρῶν χωρῶν, ποὺ γιὰ νὰ καλύψουν τὶς θερμιδικὰς τοὺς ἀνάγκες θὰ ἔπρεπε νὰ παίρνον ἡμερῶν μεγάλη ποσότητα ὕδατανθράκων.

Ἡ παρουσία τῶν λιπῶν στὴν διατροφή εἶναι ἀπαραίτητη, γιατί δὲν μποροῦν ν' ἀντικατασταθοῦν ἀπόλυτα ἀπὸ ἄλλες τρο-

φές. Τὸ ἐλάχιστο δὲ ποσὸν ἀπ' τὸ ὁποῖο ἔχει ἀνάγκη ὁ ὕγιης ἄνθρωπος σὲ λίπος εἶναι 75 γραμ. τὴν ἡμέρα.

Στὴν κατηγορίαν τῶν λιπῶν ἀνήκουν καὶ τὰ λιποειδή. Αὐτὰ εἶναι οὐσίες ποῦ ἔχουν μεγάλην φυσιολογικὴν σημασίαν γιὰ τὴν δόμηση καὶ τὴν λειτουργίαν τοῦ ὄργανισμοῦ, καὶ ἐπομένως εἶναι σπουδαῖες ἀπὸ ἀποψευδῶς διατροφῆς. Σ' αὐτὰ ἀνήκουν οἱ στερίνες (ὅπως ἡ χοληστερίνη), τὰ φωσφολιποειδή (ὅπως ἡ λεκιθίνη), οἱ ἔγκεφαλίνες, ποῦ βρίσκονται στὸ νευρικὸ ἰστό, καὶ τὰ καροτινοειδή, ποῦ εἶναι ἰδίως διαδεδομένα στὸ φυτικὸ βασίλειον καὶ ἔχουν μεγάλην σημασίαν, γιὰ τὴν ἀποτελοῦν τὴν προβαθμίδες τῆς βιταμίνης Α.

Ἄς μεταφέρουμε ὁμοίως τὴν γνώσιν μας γιὰ τὰ λίπη στὴν ἐγκυο.

Καὶ πρῶτα-πρῶτα, ἡ ἀντίληψη ὅτι τὰ λίπη ἀποτελοῦν κατ' ἐξοχὴν πηγὴν θερμίδων ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν ἐγκυο. Παρ' ὅλα αὐτὰ, ἂν ἐξασφαλίσουμε στὴν ἐγκυο τὴν ποσότητα αὐτῆς τῶν θερμίδων μὲ τροφῆς ποῦ δὲν περιέχουν λίπος, θὰ δοῦμε πῶς ἡ πρόσληψή του εἶναι ἀναγκαία, γιὰ τὴν ὅπως ἀναφέραμε, στὰ λίπη ὑπάρχουν οὐσίες, ὅπως τὰ λιποειδή καὶ μάλιστα ἡ λεκιθίνη καὶ οἱ σφαιρίνες, τῶν ὁποίων ἡ σύνθεσις στὸν ὄργανισμό μὲ ἀποδείχθηκε πειραματικῶς ἀδύνατη. Ἄς μὴν ξεχνᾶμε πῶς τὰ λίπη περιέχουν βιταμίνες, ὅπως ἐπίσης καὶ τὴν ἐπίδρασή τους στὴν λιποδιαλυτὴν βιταμίνην, ποῦ ἀποτελοῦν ἀπαραίτητα στοιχεῖα στὴν διατροφή τῆς ἐγκύου.

Ἀναφέραμε πῶς οἱ ἡμερήσιες ἀνάγκες τοῦ ὄργανισμοῦ σὲ λίπος φτάνουν τὰ 75 γραμ. Σὲ βαρεῖα ἐργασία ἡ ποσότητα αὐτῆς μπορεῖ νὰ φτάσῃ καὶ τὰ 100 γραμ. Γιὰ τὴν ἐγκυο, ποσότητα 60-65 γραμ. τὸ 24ωρον εἶναι ἀρκετὴ γιὰ νὰ καλύψῃ τὴν δικήν της ἀνάγκη καὶ τὴν ἀνάγκη τοῦ ἐμβρύου. Μεγαλύτερες ποσότητες λιπαρῶν οὐσιῶν μπορεῖ νὰ προκαλέσουν διαταραχὴν στὴν λειτουργίαν τοῦ ἥπατος. Ἡ κατάχρησις λίπους θεωρήθηκε αἰτία ἐκλαμψίας. Ἀπὸ ἔρευνες ἐπίσης ἀποδείχθηκε πῶς ἡ ποσότητα τοῦ λίπους καὶ τῶν λιποειδῶν στὸ αἷμα τῆς ἐγκύου αὐξάνεται κατὰ 40% πᾶ-

νω ἀπὸ τὸ φυσιολογικόν, ἡ δὲ αὐξηση αὐτῆς ἀρχίζει βαθμιαίαν καὶ φθάνει τὸ ἀνώτερον ὄριο τὴν παραμονὴν τοῦ τοκετοῦ, γιὰ νὰ πέσει μετὰ ἀπὸ αὐτόν. Ὅταν τὸ λίπος χορηγεῖται πάνω ἀπὸ τὰ φυσιολογικὰ ποσὰ στὴν ἐγκυο, φέρνει δυσπεψίαν, καρδιακὰς ἐνοχλήσεις καὶ κατεβάζει τὴν ἀπορροφητικότητά τοῦ ἀσβεστίου, ποῦ τόσο εἶναι ἀπαραίτητο στὸν ὄργανισμό τῆς ἐγκύου.

Ὅσο γιὰ τὴν ποιότητα τοῦ λίπους ποῦ θὰ πρέπει νὰ παίρνῃ ἡ ἐγκυο, δὲν ἀποδίδουμε τὴν σημασίαν ποῦ ἀποδίδουμε στὴν ποιότητα τοῦ λευκώματος. Πρέπει ὁμοίως νὰ γνωρίζουμε πῶς τὰ ζωικὰ λίπη, τὸ βούτυρον κτλ. εἶναι προτιμότερα ἀπὸ τὰ φυτικά, γιὰ τὸ ἀπὸ τὸ ζωικὸ λίπος παίρνῃ ὁ ὄργανισμός τὴν βιταμίνην Α καὶ D ποῦ διαλύονται μόνο στὰ λίπη. Φρόνιμη θὰ εἶναι μία μερικὴ ἀντικατάστασις τοῦ ζωικοῦ λίπους ἀπὸ φυτικὰ ἔλαια.

Τέλος, λίπη βρίσκονται στὸ κρέας (μέχρι 30%), στὰ ψάρια, στὸν κρόκον τῶν αὑγῶν, στὸ γάλα, στὰ ἔλαια κτλ.

Ποιά ἡ σημασία τῶν ὕδατανθράκων στὴν ἐγκυμοσύνη;

Οἱ ὕδατάνθρακες εἶναι οὐσίες ποῦ ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἄνθρακα, ὕδρογόνον καὶ ὀξυγόνον καὶ διακρίνονται σὲ μονοσακχαρίτες (γλυκόζη, γαλακτόζη κτλ.), σὲ δισακχαρίτες (καλαμοσάκχαρον, μαλτόζη κτλ.) καὶ σὲ πολυσακχαρίτες (ἄμυλον, γλυκογόνον, κυτταρίνη κτλ.). Ἀπὸ τοὺς πολυσακχαρίτες, τὸ γλυκογόνον βρίσκεται στὸ ἥπαρ, στοὺς μῦς καὶ σ' ἄλλους ἰστούς τοῦ σώματος.

Τὴν βάση τῶν ὕδατανθράκων στὴν συνθησιμένην διατροφή τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελοῦν τὰ ἄμυλοῦχα, τὰ ὄσπρια καὶ τὰ δημητριακά. Γιὰ νὰ γίνοντο οἱ ὕδατάνθρακες χρησιμοποίησιμοι ἀπ' τὸν ὄργανισμό, παθαίνουν μοριακὴ διάσπαση καὶ καταλήγουν σὲ σταφυλοσάκχαρον, μὲ τὴν μορφήν δὲ αὐτῆς ἀπορροφῶνται ἀπὸ τὸν βλεννογόνον τοῦ ἐντέρου, καὶ ἀπὸ τὴν πυλαία φλέβα πηγαίνουν στὸ ἥπαρ, ὅπου μετατρέπονται σὲ γλυκογόνον καὶ ἀποταμιεύονται στὰ ἥπατικά κύτταρα, λίγη δὲ ποσό-

τητα στοὺς μῦς καὶ στοὺς ἄλλους ἰστούς τοῦ σώματος.

Οἱ ἀνάγκες τοῦ ὀργανισμοῦ σὲ ὕδατάνθρακες ἀνέρχονται σὲ 100 γραμ. τουλάχιστον τὴν ἡμέρα. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἰσχύει γιὰ τὴν ἔγκυο, γιατί ὑπολογίστηκε πὼς αὐτὴ πρέπει νὰ καλύπτει, ἀπ' τὶς 2.500 θερμίδες τῆς, τὶς 1.600 μὲ ὕδατάνθρακες. Ἐπομένως ἡ ποσότητα ποῦ εἶναι ἀναγκαία γιὰ τὸν ὀργανισμό τῆς ἀνέρχεται σὲ 400 γραμ. τὸ 24ωρο.

Γνωρίζουμε πὼς οἱ ὕδατάνθρακες μεταβάλλονται στὸ ἥπαρ σὲ γλυκογόνο. Τὸ ἥπαρ ἐκτελεῖ χρέη ἀποθήκης τοῦ γλυκογόνου καὶ ρυθμίζει τὴν ποσότητα ποῦ δίνει στὰ ἄλλα ὄργανα, ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες τους. Ἡ ἰκανότητα γιὰ ἀφομοίωση καὶ ἀποταμίευση τοῦ ἥπατος τῆς ἐγκύου στὴν ἀρχὴ τῆς ἐγκυμοσύνης βρέθηκε ἐλαττωμένη. Ἡ ἐλάττωση αὐτὴ ἔχει σχέση μὲ τὶς μεταβολὲς τῆς ὀρμονικῆς ἰσορροπίας, ποῦ παρατηρεῖται στὴν ἀρχὴ τῆς ἐγκυμοσύνης. Ὑπεύθυνες γι' αὐτὸ θεωροῦνται οἱ ὀρμόνες τῶν ἐπινεφριδίων καὶ ἡ ὀρμόνη τοῦ θυροειδοῦς, ὁ ὁποῖος βρίσκεται σὲ ὑπερλειτουργία κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνη. Ἔτσι ἐξηγεῖται καὶ ἡ σακχαρουρία ποῦ παρατηρεῖται στὴν ἐγκυμοσύνη.

Οἱ ὕδατάνθρακες στὴν ἐγκυμοσύνη πρέ-

πει νὰ δίνονται καὶ γιὰ ἓνα ἄλλο ἀκόμη λόγο. Κατὰ τὴν περίοδο τῶν ἐμέτων ἐμποδίζουν τὴν πώση τοῦ γλυκογόνου στὸ ἥπαρ. Στέρηση τῶν ὕδατανθράκων μπορεῖ νὰ προκαλέσει φαινόμενα ὑπογλυκαιμικὰ κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνη. Πολλὲς ἐγκυμὲς παραπονοῦνται γιὰ ναυτία, λιποθυμίες καὶ ἄλλα συμπτώματα, ποῦ ὀφείλονται σὲ παροξυσμικὲς ὑπογλυκαιμίες καὶ ἀποφεύγονται μὲ τὴ χορήγηση ποσότητος σακχάρως.

Ὅσο γιὰ τὴν ποιότητα τῶν ὕδατανθράκων, ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ τὰ λίπη, δὲν ἔχει τὴ σημασία ποῦ ἔχει ἡ ποιότητα τῶν λευκωμάτων. Παρ' ὅλα αὐτὰ, ὅταν χορηγοῦμε ὕδατάνθρακες, θὰ πρέπει νὰ δίνουμε καὶ βιταμίνη Β1, γιὰ τὴ διάσπαση τῶν ἐνδιαμέσων προϊόντων τῆς ἀνταλλαγῆς τῆς ὕλης αὐτῶν. Αὐτὸ ἢ φύση τὸ ἔχει προνοήσει· γι' αὐτὸ στὶς τροφὲς ὑπάρχει κανονικὴ σχέση ἀνάμεσα στοὺς ὕδατάνθρακες καὶ στὴ βιταμίνη Β1.

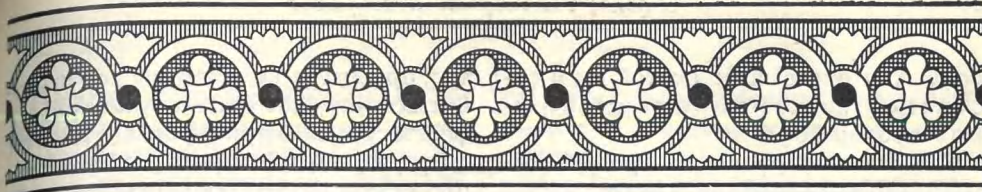
Τρόφιμα στὰ ὁποῖα ὑπάρχουν μεγάλα ποσὰ ὕδατανθράκων εἶναι τὰ δημητριακὰ. Τὸ ψωμί, ἀνάλογα μὲ τὸ βαθμὸ ἀλέσεως τοῦ ἀλεύρου, περιέχει 68-70% ὕδατάνθρακες καὶ 12% ἄζωτουχες οὐσίες. Τὸ ρύζι περιέχει 77% ὕδατάνθρακες. Τὰ φασόλια 55%. Οἱ πατάτες 21% κτλ.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΑΤΡΙΚΗΝ

Τὴν 20ὴν Μαΐου ἡ Βασίλισσα Ἐλισάβετ ἐγκαινίασε τὸ νέον παράρτημα τοῦ Βασιλικοῦ Νοσοκομείου Μάρσντεν εἰς Σάττον, πλησίον τοῦ Λονδίνου, καὶ διεπίστωσε τὸ πρῶτον βῆμα εἰς τὴν δημιουργίαν ἐνὸς πλήρους κέντρου διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς πυρηνικῆς ἐνεργείας εἰς τὴν ἰατρικὴν. Τὸ νοσοκομεῖον χρησιμοποιεῖ τὰς τελευταίας ἰατρικὰς μεθόδους εἰς τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ καρκίνου, ἔχει τὰ πλέον σύγχρονα μέσα δι' ἐρεῦνας, καὶ ἔχει σχεδιασθῆ διὰ νὰ προσφέρῃ τὴν μεγαλύτεραν δυνατὴν ἀνεσιν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς. Ἔχει 85 κλίνας, ἀκτινοθεραπευτικὸν τμήμα ὑψηλοῦ βολτὰς μὲ δύο ἰσχυροὺς γραμμικοὺς ἐπιταχυντήρας διὰ καρκινοθεραπείαν, διαγνωστικὸν ἐργαστήριον ἀκτίνων Χ, ἐρευνῶν παθολογίας καὶ φυσικῆς. Κατὰ τὸ δευτερον στάδιον τοῦ σχεδίου ἀναπτύξεως προβλέπονται καὶ ἄλλαι εὐκολα δι' ἐρεῦνας καὶ διδασκαλίαν, ὡς καὶ προσθήκη 95 ἀκόμη κλινῶν.

Εἰς τὸ Βασιλικὸν Νοσοκομεῖον Μάρσντεν ἐ-

φηρμόσθη διὰ πρῶτην φοράν εἰς Βρετανίαν ἡ χρῆσις τεχνητῶν ραδιενεργῶν ἰσοτόπων διὰ νοσηλείαν ἀσθενῶν· τὸ νέον παράρτημα τοῦ Σάττον, ἓνα ἀπὸ τὰ πλέον προχωρημένα κέντρα καρκινοθεραπείας καὶ καρκινικῶν ἐρευνῶν εἰς τὸν κόσμον, εἶναι πλήρως ἐξοπλισμένον μὲ τὰς τελευταίας συσκευὰς ὑψηλῆς ἐνεργείας, συμπεριλαμβανομένων δύο γραμμικῶν ἐπιταχυντήρων τῶν ὀκτώκατ. βόλτ, μίᾳ μονάδος κοβαλτίου τῶν 10.000 κιοῦρι καὶ μίᾳ γεννητρίας τῶν δύο ἑκατ. ἠλεκτροβόλτ. Ἄλλα χαρακτηριστικὰ τοῦ νοσοκομείου εἶναι καὶ τὰ ἑξῆς: μηχανοκίνητον κρεβάτι διὰ τοὺς θαλάμους βαρέως ἀσθενῶν, τὸ ὁποῖον ρυθμίζεται ἀπὸ ἀπόψεις ὕψους ἢ γωνίας διὰ τῆς πίεσεως ἐνὸς διακόπτου· σύστημα ἐπικοινωνίας ἀσθενῶν-νοσοκόμου, καὶ τηλεελεγχόμενον σύστημα ὑπαγορεύσεως, διὰ νὰ ἠμποροῦν οἱ ἰατροὶ νὰ καταγράψουν σημειώσεις ἐκ δεκατεσσάρων σημείων ὑπαγορεύσεως ἀνὰ τὸ νοσοκομεῖον καθ' οἵανδήποτε ὥραν τῆς ἡμέρας ἢ τῆς νύκτας.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΝΕΥΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΝ ΤΩΝ ΓΕΝΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ

Ἑπο

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΣΚΟΥΤΕΡΗ

τ. ἐσωτερικοῦ βοηθοῦ τοῦ Μαιευτηρίου
«Μαρίκα Ἡλιάδη»

Τὸ νευρικὸν σύστημα διαδραματίζει ση-
μαντικώτατον ρόλον διὰ τὴν διατήρησιν
καὶ τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. Τὰ διάφορα
ὄργανα τοῦ σώματος, καὶ συνεπῶς αἱ διά-
φοροι λειτουργίαι τοῦ ὀργανισμοῦ ἐν ζῳῇ,
συνδέονται πρὸς ἄλληλα διὰ τοῦ νευρι-
κοῦ συστήματος, ὥστε ὁ ὀργανισμὸς νὰ
ἀποτελῇ ἓν σύνολον ἀρμονικῶς λειτουρ-
γοῦν. Ὁ σύνδεσμος οὗτος, τὸ νευρικὸν
σύστημα, ἀποτελεῖ, οὕτως εἰπεῖν, τὸν γε-
νικὸν συντονιστὴν τῶν ὀργανικῶν λει-
τουργιῶν.

Ἡ ἄμεσος ἐπικοινωνία τοῦ ἀτόμου μετὰ
τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβάλλοντος δὲν θὰ ἦτο
ἐφικτὴ ἂνευ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ νευ-
ρικοῦ συστήματος. Ἡ ἐπαφὴ μεταξὺ ἔσω
καὶ ἔξω κόσμου ἐπιτελεῖται μόνον διὰ τῆς
παρεμβάσεως τοῦ νευρικοῦ συστήματος,
οὕτως ὥστε πᾶσα ἐσωτερικὴ ἢ ἐξωτερικὴ
ἐπίδρασις φυσιολογικὴ τε καὶ μὴ ἢ οἰα-
δήποτε διέγερσις (ἐρέθισμα) δρῶσα ἐπὶ
τῶν διαφόρων ὀργάνων τοῦ σώματος νὰ
μεταβιβάζεται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον
διὰ τῆς νευρικῆς ὁδοῦ εἰς τὸν ἀνώτερον
ἐπόπτην τῆς ὅλης λειτουργίας τοῦ ὀργα-
νισμοῦ, δηλαδὴ τὸν ἐγκέφαλον, ἔνθα συν-
εიდητοποιεῖται, καὶ τὸ ὄργανον ἢ τὸ ἄτο-
μον ἐν τῷ συνόλῳ, ὅπερ δέχεται τὸ ἐρέθι-
σμα, ἀντιδρᾷ ποικιλοτρόπως, ἀναλόγως
τοῦ εἶδους καὶ τῆς ἐντάσεως τοῦ ἐρεθι-
σματος. Κατὰ συνέπειαν, πᾶσα βλάβη ἢ
καταστροφὴ τῶν ἐγκεφαλικῶν κέντρων
καὶ τῶν νεύρων συνεπάγεται μοιραίως τὴν

παῦσιν πάσης αἰσθήσεως, ἐνσυνειδήτου
λειτουργίας ἢ ψυχικῆς ἐκδηλώσεως.

Διὰ τὴν καλυτέραν κατανόησιν τοῦ
ρόλου τὸν ὁποῖον διαδραματίζει τὸ Ν.Σ.
εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν ὀργάνων τοῦ γεν-
νητικοῦ συστήματος τῆς γυναικός, θεω-
ροῦμεν σκόπιμον ὅπως προτάξωμεν ἐν
συντομίᾳ ὀλίγα τινὰ περὶ ἀνατομοφυσιολο-
γίας τοῦ Ν.Σ. τῶν γεννητικῶν ὀργάνων.
Τὰ γεννητικὰ λοιπὸν ὄργανα τῆς γυναι-
κός, λόγῳ τῆς ἰδιαζούσης κατασκευῆς τῶν
καὶ τῆς ὑψηλῆς βιολογικῆς ἀποστολῆς
τῶν διὰ τὴν ἀναπαραγωγὴν, καθὼς καὶ
λόγῳ τῆς πολυπλόκου λειτουργίας αὐτῶν,
κέκτηνται πλουσίαν καὶ πολὺπλευρον
νεύρωσιν.

Ἡ στενὴ δὲ συνάφεια μεταξὺ Ν.Σ. καὶ
γεννητικῶν ὀργάνων δύναται πολλάκις νὰ
ἀποτελέσῃ αἰτίαν πλείστων γυναικολο-
γικῶν διαταραχῶν (γεννητοπαθειῶν).

Ἐξετάζοντες ἀπὸ ἀνατομοφυσιολογι-
κῆς ἀπόψεως τὴν νεύρωσιν τῶν ἔξω καὶ
ἔσω γεννητικῶν ὀργάνων παρατηροῦμεν,
ὅτι τὰ ὄργανα ταῦτα νευροῦνται ὑπὸ δύο
μεγάλων νευρικῶν συστημάτων, ἧτοι τοῦ
Ἐγκεφαλονωτιαίου καὶ τοῦ *Φυτικοῦ Νευ-
ρικοῦ Συστήματος*. Ἐκ τούτων, τὸ μὲν
ἐγκεφαλονωτιαῖον διαιρεῖται εἰς κεν-
τρικόν, ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ ἐγκε-
φάλου καὶ νωτιαίου μυελοῦ, καὶ εἰς πε-
ριφερικόν, συγκείμενον ἐκ τῶν νεύ-
ρων καὶ τῶν γαγγλίων εἰς τὰ ὁποῖα συμ-
βάλλουν αἱ ρίζαι τῶν νεύρων. Τὸ δὲ νευ-

ροφυτικὸν ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ συμπαθητικοῦ καὶ τοῦ παρασυμπαθητικοῦ συστήματος.

Καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ἐγκεφαλονωτιαῖον νευρικὸν σύστημα, ἢ ἐκ τούτου νεύρωσις τῶν γεννητικῶν ὀργάνων προέρχεται ἐκ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, καὶ δὴ ἐκ τῆς ὀσφυϊκῆς καὶ ἱερᾶς μοίρας αὐτοῦ (ὀσφυϊκὸν καὶ ἱερὸν πλέγμα τοῦ N.M.). Ἀναφορικῶς δὲ μὲ τὸ νευροφυτικὸν σύστημα (vegetative nervous system), ἢ ἐκ τούτου νεύρωσις τῶν γεννητικῶν ὀργάνων προέρχεται τόσον ἐκ τοῦ συμπαθητικοῦ ὅσον καὶ ἐκ τοῦ παρασυμπαθητικοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ἡ ἐκ τοῦ συμπαθητικοῦ νεύρωσις τῶν γεννητικῶν ὀργάνων προέρχεται, ἄφ' ἑνὸς μὲν ἐκ τοῦ ὑπογαστρίου πλέγματος, ἄφ' ἑτέρου δὲ ἐκ τοῦ ὠθηκικοῦ τοιοῦτου. Τὸ ὑπογάστριον πλέγμα εὑρίσκεται εἰς τὴν ὀσφυϊκὴν μοῖραν τοῦ N.M. συνδεόμενον μετὰ τοῦ γαγγλιοφόρου στελέχους τοῦ συμπαθητικοῦ, τὸ ὅποιον εὑρίσκεται ὑπὸ μορφὴν κομβολογίου ἢ ἀλύσεως ἐκατέρωθεν τῆς σπονδυλικῆς στήλης. Τὸ ὑπογάστριον τοῦτο πλέγμα νευροὶ πλὴν τῆς μήτρας καὶ τοῦ κόλπου καὶ τὸν σφιγκτήρα τοῦ ἀπευθυσμένου, τὸ λεπτὸν ἔντερον καὶ τὸν σφιγκτήρα τῆς οὐροδόχου κύστεως. Τὰ ἐκ τοῦ ὑπογαστρίου πλέγματος πορευόμενα πρὸς τὰ γεννητικὰ ὄργανα νεῦρα ὑπερθεῖν τοῦ ὀπισθίου κολικοῦ θόλου καὶ εἰς τὴν πλαγιοπισθίαν χώραν τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας, πλησίον τοῦ χιασμοῦ τῆς μητριαίας ἀρτηρίας μετὰ τοῦ οὐρητήρος, σχηματίζουν ἓν μέγα πλέγμα ὀνομαζόμενον *μητροκολεϊκὸν γάγγλιον* τοῦ Leen-Frankenhauser.

Τὸ ὠθηκικὸν πλέγμα νευροὶ τὴν ὠθηκὴν καὶ τὴν σάλπιγγα. Τὸ συμπαθητικὸν νευρικὸν σύστημα συνδέεται ἐπίσης μετὰ τοῦ N.M. δι' ἀναστομωτικῶν κλάδων. Οἱ κλάδοι οὗτοι περιέχουν φυγοκέντρους ἢ κινητικὰς ἴνας, τῶν ὁποίων ὁ ἐγκεφαλονωτιαῖος νευρίτης (προγαγγλιακὴ ὁδός), ἀρχόμενος ἐκ κυττάρων ἐν τῷ ἐγκεφαλονωτιαίῳ συστήματι, φέρεται καὶ ἀπολήγει εἰς ἓν συμπαθητικὸν γάγγλιον, ὃ δὲ συμπαθητικὸς νευρί-

της, ἀρχόμενος ἐκ κυττάρων τοῦ συμπαθητικοῦ γαγγλίου (μεταγαγγλιακὴ ὁδός) φέρεται καὶ ἀπολήγει εἰς σπλάγγνον ἢ εἰς διάφορα μέρη τοῦ σώματος. Αἱ κεντρομόλοι ἢ αἰσθητικαὶ ἴνες τῶν ἀναστομωτικῶν κλάδων, ἀρχόμεναι ἐξ ὀργάνων ἐχόντων λείας μυϊκὰς ἴνας (ὅπως λ. εἶναι ἢ μήτρα, τὸ ἔντερον κτλ.) διὰ τοῦ συμπαθητικοῦ γαγγλίου καὶ τῆς νωτιαθλαμικῆς ὁδοῦ, ἀπολήγουν εἰς τὸν ἐγκεφαλον, καὶ δὴ εἰς τὸν μεσεγκεφαλον (ὑποθάλαμον), καὶ διὰ τῆς φλοιοθάλαμικῆς ἀκτινοβολίας εἰς τὴν φαῖαν οὐσίαν τοῦ φλοιοῦ τοῦ ἐγκεφάλου, ἔνθα γίνεται ἡ συνειδητοποίησις τῆς αἰσθήσεως.

Ἡ ἐκ τοῦ παρασυμπαθητικοῦ νεύρωσις ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ κρανιακοῦ καὶ πνευλικοῦ νευρικοῦ πλέγματος. Τὰ ἐκ τοῦ κρανιακοῦ παρασυμπαθητικοῦ ἐκπορευόμενα νεῦρα προέρχονται ἐκ τοῦ μεσεγκεφάλου καὶ τοῦ προμήκου μυελοῦ. Ἐκ τῶν κρανικῶν παρασυμπαθητικῶν νεύρων, τὰ πλέον σπουδαιότερα καὶ μεγάλῃς βιολογικῆς σημασίας νεῦρον εἶναι τὸ πνευμονογαστρικὸν (Vagus), τὸ ἄλλως *πλανητικὸν νεῦρον* καλούμενον. Τοῦτο νευρὸν πάντα σχεδὸν τὰ σπλάγγνα (καρδίαν πνεύμονα, πεπτικὸν καὶ οὐροποιογενητικὸν σύστημα).

Τὰ ἐκ τοῦ πνευλικοῦ παρασυμπαθητικοῦ ἐκπορευόμενα νεῦρα προέρχονται ἐκ τῆς ἱερᾶς μοίρας τοῦ N.M. Τὸ πνευλικὸν παρασυμπαθητικὸν νευρικὸν πλέγμα περιέχει αἰσθητικὰς καὶ φυγοκέντρους ἴνας.

Τὸ κέντρον τοῦ παρασυμπαθητικοῦ, τὸ μὲν κινητικὸν εὑρίσκεται εἰς τὸν προμήκη, τὸ δὲ αἰσθητικὸν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ ἐγκεφάλου.

Τὰ παρασυμπαθητικὰ νεῦρα πρὶν ἢ φθάσιν εἰς τὰ γεννητικὰ ὄργανα ἀθροίζονται εἰς τὸ μητροκολεϊκὸν γάγγλιον (ὅπου καὶ τὰ συμπαθητικὰ νεῦρα), ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατασκευοῦν ἄφθονα γαγγλιακὰ κύτταρα. Ἐκ τοῦ γαγγλίου δὲ τούτου ἀρχονται νέαι ἴνες (μεταγαγγλιακαί), αἵτινες ὁμοῦ μετὰ τῶν συμπαθητικῶν, φέρονται καὶ διανέμονται εἰς τὴν μήτραν καὶ τὰ λοιπὰ ὄργανα τοῦ γεννητικοῦ συστήματος.

Τὸ παρασυμπαθητικὸν σύστημα ἐπιδρᾷ μεγάλως ἐπὶ τῆς λειτουργίας ἐκκενώσεως τοῦ περιεχομένου διαφόρων ὀργάνων, ὅπως π.χ. στομάχου, ἐντέρων, μήτρας. Ἐπίσης τὸ σύστημα τοῦτο παίζει ρόλον ἰδίως κατὰ τὴν νύκτα διὰ τὴν ἔκλυσιν τῶν ὠδίνων τοῦ τοκετοῦ, καθόσον ἡ ἐπίδρασις αὐτοῦ ἀποβαίνει ἐντονωτέρα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός.

Καίτοι δὲν ἔχει εἰσέτι ἐπακριβῶς ἀποδειχθῆ ἀνατομικὸς σύνδεσμος μεταξὺ πνευμονογαστρικοῦ καὶ γεννητικῶν ὀργάνων, ἐν τούτοις ὑφίσταται ἐπίδρασις τούτου πρὸς ταῦτα. Οὕτως οἱ Bertling καὶ Kilian ἀναφέρουν, ὅτι δι' ἐρεθισμοῦ τοῦ πνευμονογαστρικοῦ προεκάλεσαν συστολὰς τῆς μήτρας, τούναντίον ὁ Kehrer παρετήρησεν, ὅτι δι' ἐρεθισμοῦ τοῦ νεύρου τούτου προκαλεῖται ἀναστολὴ τῶν κινήσεων τοῦ μύδος τῆς μήτρας. Ὁ Falk ἀναφέρει, ὅτι παρετήρησεν ἰσχυρὰς κινήσεις τῶν γεννητικῶν ὀργάνων δι' ἐρεθισμοῦ τοῦ πνευμονογαστρικοῦ.

Πρὸς ἔρμηνείαν τῆς ἐπιδράσεως ταύτης, οἱ Dahl, Spiegelberg, Frankenhauer δέχονται, ὅτι δι' ἐρεθισμοῦ τοῦ πνευμονογαστρικοῦ προκαλεῖται ἐπώδυνος αἴσθησις τούτου μεταβιβαζομένη δι' αὐτοῦ εἰς τὸν ἐγκέφαλον, τὸν N.M., τὸ ὑπογάστριον πλέγμα καὶ δι' αὐτῶν πρὸς τὴν μήτραν, τῆς ὁποίας προκαλεῖ συστολὰς· οὗτοι ἀρνοῦνται ἄμεσόν ἐπίδρασιν τοῦ πνευμονογαστρικοῦ ἐπὶ τῆς ἐννευρώσεως τῶν γυναικείων γεννητικῶν ὀργάνων.

Μεταξὺ συμπαθητικοῦ, πνευμονογαστρικοῦ καὶ φρενικοῦ νεύρου (τοῦτο νεύρον τὸ διάφραγμα) ὑφίσταται ἀνατομικὴ ἀνιστόμωσις, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἐξηγουῦνται κατὰ τὸν Nagel αἱ κατὰ τὰς παθήσεις τῆς μήτρας καὶ τῶν ἐξαρτημάτων ὀσφυαλγίαι ἢ στομαχικαὶ διαταραχαί, ἐκ δὲ τῆς ἀναστομώσεως τῶν νεύρων τοῦ ἀπευθυμένου μετὰ τοῦ μητροκολεϊκοῦ γαγγλιακοῦ πλέγματος ἐρμηνεύεται ἡ ταχεῖα

ἐπὶ τῆς μήτρας ἐπίδρασις ναρκωτικῶν φαρμάκων εἰσαγομένων εἰς τὸ ἀπευθυμένον.

Ἀπὸ βιολογικῆς ἀπόψεως, μεταξὺ συμπαθητικοῦ καὶ παρασυμπαθητικοῦ συστήματος ὑφίσταται πλήρης ἀνταγωνιστικὴ σχέσις, ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἰσορροπημένην λειτουργίαν τῶν διαφόρων ὀργάνων τοῦ σώματος. Ὁ ἀνταγωνισμὸς οὗτος καθίσταται ἐμφανῆς εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Φ.Ν.Σ. νευρούμενα ὄργανα, ὅπως λ.χ. εἶναι ἡ ἴρις τοῦ ὀφθαλμοῦ, οἱ σιελογόνοι ἀδένες, ἡ καρδία, ὁ στόμαχος, τὸ ἔντερον, τὰ ἀγγεῖα, ἡ μήτρα κτλ. Οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, τὸ συμπαθητικὸν εἰς τὰ ἀγγεῖα προκαλεῖ ἀγγειοσυσπάσιν, ἐνῶ τὸ παρασυμπαθητικὸν ἀγγειοδιαστολήν. Εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τὸ συμπαθητικὸν προκαλεῖ μυδρίασιν (διαστολήν) τῆς κόρης τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἐνῶ τὸ παρασυμπαθητικὸν μύσιν (στένωσιν). Τὸ συμπαθητικὸν ἐνέχει καταβολικὴν ἐπενέργειαν, τουτέστιν ἐπιταχύνει τὴν ἀνταλλαγὴν τῆς ὕλης ἐν τῷ ὀργανισμῷ, ἐνῶ τὸ παρασυμπαθητικὸν ἐνέχει ἀναβολικὴν ἐπενέργειαν, τουτέστιν ἐπιβραδύνει ταύτην. Τὸ συμπαθητικὸν εἰς τὴν καρδίαν προκαλεῖ ἐπιτάχυνσιν τῶν καρδιακῶν παλμῶν, ἐνῶ τὸ παρασυμπαθητικὸν ἐπιβραδύνσιν.

Εἰδικώτερον, ἡ ἀνταγωνιστικὴ ἐπίδρασις τῶν δύο συστημάτων τοῦ Φ.Ν.Σ. ἐπὶ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ἔχει ὡς ἐξῆς: Τὸ συμπαθητικὸν ἐνέχει ἀνασταλτικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ὠοθυλακίων, ἐνῶ τὸ παρασυμπαθητικὸν ἐπιταχύνει ταύτην. Ἡ ὑπερτονία δὲ τοῦ παρασυμπαθητικοῦ συστήματος δύναται κάποτε νὰ προκαλέσῃ δυστροφικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὠοθυλακίων καὶ τὴν δημιουργίαν κύστεων τῶν ὠοθυλακίων.

Ἐπίσης ἡ λειτουργία τῶν ὠοθηκῶν ἐπηρεάζεται σημαντικῶς ἐκ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν δύο συστημάτων τοῦ Φ.Ν.Σ. (Συνεχίζεται)

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΡΑΣΙ ΤΟΥ ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΥ ΙΓ΄

Είκοσι ἐπτὰ Σεπτεμβρίου 1601: ἡ Αὐλή τῆς Γαλλίας εἶναι ἀνάστατη: τῆ νεαρῇ βασιλίτσα, τῇ Μαρία τῶν Μεδίκων, τὴν ἐπισαν οἱ πόνοι. Μόλις τὸ ἔμαθε ὁ καλὸς βασιλιάς, ὁ Ἐρρίκος ὁ Δ΄, τρέχει στὸ προσκεφάλι τῆς. Ἐξέει πόσο ντροπαλὴ εἶναι ἡ βασιλίτσα καὶ φοβᾶται πὼς ἀναγκασμένη νὰ γεννήσει μπροστὰ σὲ κόσμο, ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ ἐθιμοτυπία, θὰ στενοχωρηθεῖ, ἔτσι πὸν περιμένει τὸ πρῶτο τῆς μωρό. Γι' αὐτό, μαλακὰ μαλακὰ, τῆς δίνει θάρρος:

— Καλὴ μου, ξέρετε πὼς εἶναι ἀνάγκη νὰ παρασταθοῦν στὸν τοκετὸ σας οἱ βασιλικοὶ πρίγκιπες. Σᾶς ἱκετεύω νὰ τὸ δεχθεῖτε.

Ἡ βασίλισσα, συγκινημένη, ἀποκρίνεται πὼς θέλησέ τῆς εἶναι ἡ θέληση τοῦ βασιλιά· ἀλλὰ ἐκεῖνος ἐπιμένει:

— Τὸ ξέρω, καλὴ μου, πὼς θέλετε ὅ,τι θέλω ἐγώ. Ἀλλὰ ἐγὼ ξέρω τὸ φυσικὸ σας, πὸν εἶναι ντροπαλὸ. Φοβᾶμαι πὼς ἂν δὲν τὸ πάρετε ἀπόφαση γιὰ καλὰ, θὰ δυσκολευθεῖτε στὴ γέννα. Γι' αὐτὸ σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴν τὸ πάρετε βαριά.

Ἐνῶ ὁ Ἐρρίκος Δ΄ ἐξορκίζει ἔτσι τὴ γυναῖκα του, οἱ ὑπηρετὲς βιάζονται νὰ τελειώσουν τίς προετοιμασίες: ἀπλώνουν μὲς στὴν κάμαρα δυὸ οὐρανὸς ἀπὸ ὕφασμα, τεντωμένους στὶς τέσσερες ἄκρες μὲ κορδόνια: ἕναν πολὺ μεγάλου καὶ ἕναν πῦρ μικρόν· ἀποκάτω του στήνουν τὸ κρεβάτι τοῦ τοκετοῦ ντυμένο μὲ κόκκινο βελούδου χρυσοκεντημένο. Φέρουν καὶ τὴν καρέκλα, σκεπασμένη μὲ τὸ ἴδιο κόκκινο βελούδου — ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ οἱ γυναῖκες γεννοῦν συχνὰ σὲ καρέκλες χωρὶς πάτο. Κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο οὐρανὸ βάζουν στὴ σειρὰ καθίσματα γιὰ τοὺς προσκαλεσμένους, σὰν νὰ ἴταν θέατρο.

Ἐρχεται ἡ μαμή: εἶναι ἡ περίφημη Λουίζα Μπουρζουά, κορυφὴ τοῦ καιροῦ τῆς. Γιατὶ μιὰ γυναῖκα πὸν θὰ τὴν ξεγεννοῦσε ἄντρας ἔχανε τουλάχιστο πέντε ἀρετές:

Λουίζα Μπουρζουά, ἡ περίφημη μαμά.

τὴν αἰδῶ, τὴν ἀγνότητα, τὴ συζυγικὴ πίστη, τὸ καλὸ παράδειγμα καὶ τὴν ταπεινοσύνη. Τέλος, τοποθετοῦν μ' ἐπισημότητα στὸ τραπέζι τὰ λείψανα τῆς Ἁγίας Μαρίας γαρίτας· ἔχον τὴ φήμη πὼς εὐκολύνουν τὴ γέννα.

Καθισμένη στὴ μαιευτικὴ καρέκλα, ἀντίκρου στὸς πρίγκιπες καὶ στὸς ἀξιωματούχους πὸν τὴν κοιτᾶζουν, ἡ βασίλισσα φοικτὰ ἐνοχλημένη, κρατιέται νὰ μὴ φωνάξει. Ἡ Λουίζα Μπουρζουά, καθισμένη σ' ἕνα σκαμνάκι, στὰ πόδια τῆς, τῆς δίνει θάρρος. Ἡ μαμή φοβᾶται πὼς ἔτσι πο κρατιέται ἡ βασίλισσα, θὰ πρηστεῖ ὁ λαμὸς τῆς.

— Καλὴ μου, θερμοπαρακαλεῖ ὁ Ἐρρίκος

κος Δ', κάνετε αὐτὸ πὸν σᾶς λέει ἡ μαμή σας: φωνάξτε, μὴν πρηστεῖ ὁ λαϊμός σας.

Ἄλλὰ ἡ βασίλισσα ἐξακολουθεῖ νὰ κρατιέται. Φοβᾶται προπάντων τὴν παρουσία τοῦ Ἀρχοντα τοῦ Βαντόμ. Εἶναι ἓνα μικρὸ ἀγοράκι πολὺ ξυπνὸ. Νάτος τώρα, πὸν χοροπηδάει γύρω στὴν καρέκλα καὶ ρωτᾷει ἂν θὰ γεννήσει γρηγόρα ἡ βασίλισσα καὶ ἂν θὰ ἔναι κορίτσι ἢ ἀγόρι.

— Θὰ εἶναι ὅ,τι μ' ἀρέσει ἐμένα, λέει ἡ μαμή γιὰ νὰ τὸν κάνει νὰ σωπάσει.

— Τότε, κυρα-μαμή, κεληδάει τὸ ξυπνὸ ἀγοράκι, ἀφοῦ θὰ γίνεῖ ὅ,τι θέλετε ἐσεῖς, βάλτε του ὅ,τι κομματί χροιάζεται γιὰ νὰ γίνεῖ ἀγόρι.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴ φασαρία τὸ κεφάλι τοῦ μελλοντικοῦ Λουδοβίκου ΙΓ' κάνει πιὰ νὰ φανεῖ, ἔπειτα ὀλόκληρο τὸ μωρὸ γλιστράει στὰ χεῖρα τῆς μαμῆς. Ἄλλὰ προτοῦ κόψει αὐτὴ τὸ λῶρο, ὁ Ἐρρίκος Δ' προσκαλεῖ τοὺς βασιλικὸνς πρίγκιπες νὰ πλησιάσουν καὶ νὰ σκύψουν, γιὰ νὰ διαπιστώσουν πὼς δὲν ἔχει γίνεῖ ὑποκατάσταση. Κι ἀφοῦ τέλειωσε καὶ αὐτό, βλέπουν ὅτι τὸ παιδί εἶναι μισοπεθαμένο.

— Μεγαλειότατε, λέει ἡ Λουίζα Μπουρζουά, ἂν ἦταν ἄλλο παιδί, θὰ τοῦ ἔβαζα στὸ στόμα κρασί.

— Κάνετε ὅ,τι θὰ κάνετε γιὰ τὸν καθένα, ἀπαντᾷ ἀμέσως ὁ βασιλιάς καὶ τῆς προσφέρει ὁ ἴδιος μιὰ μπουκάλα κρασί.

Ἡ μαμή πίνει μιὰ γουλιὰ, τὴν κρατᾷε λίγο στὸ στόμα της καὶ τὴ φυσάει στὸ στόμα τοῦ νεογέννητου, πὸν παίρνει ἀμέσως χροῶμα.

Σὰν πέρασε ὁ κίνδυνος, ὁ Ἐρρίκος Δ' μονομουρῖζει ἀνήσυχος:

— Γιὸς εἶναι, μαμή;

— Μάλιστα, Μεγαλειότατε!

— Σὲ παρακαλῶ! Μὴ μού δίνεις προσκαίρη χαρὰ, θὰ πεθάνω!

Ἡ Λουίζα, ἀπαλά, παραμερῖζει τὶς πάνες καὶ ξεσκεπάζει τὸ μικρὸ Δελφίνο. Δάκρυα «χοντρά σὰν μπιζέλια» τρέχουν στὸ πρόσωπο τοῦ βασιλιᾶ.

Πλησιάζει τὴ Μαρία, πὸν εἶναι σωριασμένη στὴν καρέκλα, καὶ τὴ φιλάει τρυφερά:

— Καλή μου, παιδεντήκατε πολὺ, ἀλλὰ ὁ Θεὸς μᾶς ἔκανε μεγάλη χάρη καὶ μᾶς ἔδωσε ἓναν ὠραῖο γιό.

Τρελὸς ἀπὸ τὴ χαρὰ του, ὁ Ἐρρίκος Δ' πάει κι ἀνοίγει ὅλες τὶς πόρτες. Ἀμέσως, διακόσιοι ἄνθρωποι γεμίζουν τὴν κάμαρα ἢ Λουίζα, κατασυνγχισμένη, δὲν μπορεῖ νὰ μεταφέρει στὸ κρεβάτι της τὴ βασίλισσα, πὸν ἔχει λιγοφνησίσει.

— Σώπα, σώπα, μαμή, ἀντιμιλάει ὁ βασιλιάς καὶ τὴ χτυπάει στὸν ὤμο, αὐτὸ τὸ παιδί εἶναι ὅλον τοῦ κόσμου, πρέπει ὅλος ὁ κόσμος νὰ χαρεῖ!

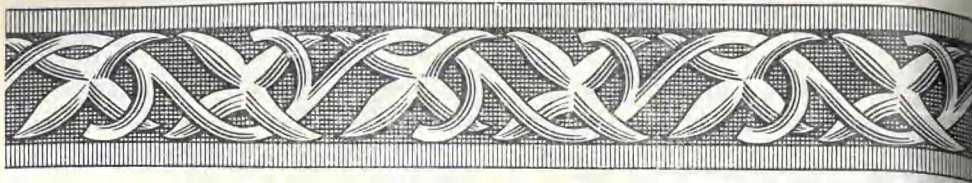
Κατορθώνουν τέλος νὰ κουβαλήσουν τὴν καρέκλα κοντὰ στὸ κρεβάτι καὶ νὰ ξαπλώσουν τὴ βασίλισσα. Ἡ Λουίζα τὴ συνφέρει, ἔπειτα τρέχει στὸ μωρὸ, γιὰ νὰ τὸ πλύνει ὀλόκληρο μὲ κρασί καὶ νερό.

Στὸ ἀναμεταξὺ ὁ βασιλιάς, μεθυσμένος ἀπὸ τὴν περηφάνια, βάζει νὰ περάσουν μπρὸς ἀπὸ τὸ νεογέννητο ὅλο τὸ ἀμέτροτο πλῆθος οἱ πρίγκιπες καὶ οἱ ἀξιωματοῦχοι τοῦ παλατιοῦ. Ὅλοι ἀγκυλιάζονται καὶ φιλοῦνται. «Μερικὲς κυρίες, καθὼς βρῆκαν μπροστά τους τοὺς ὑπηρέτες τους, τοὺς φίλησαν, γιατί εἶχαν τόση χαρὰ πὸν δὲν ἤξεραν πιὰ τί ἔκαναν...»

Ἡ παρέλαση κράτησε πολλὴ ὥρα. «Ὁ βασιλιάς μόλις πὸν εἶχε φέρεῖ μιὰ συντροφιά, καὶ ἀμέσως ἔφερεν ἄλλη.» Στὸ Παρίσι ἀνοίγαν τὸν πάτο στὰ κρασοβάρελα γιὰ νὰ πιοῦν στὴν ὑγεία τοῦ Ἀφέντη τοῦ Δελφίνου, τραγουδοῦσαν, χόρευαν.

Τὸ πιὸ περιεργὸ εἶναι, πὼς ἡ μητέρα καὶ τὸ νεογέννητο κατάφεραν νὰ ἐπιζήσουν.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

ΤΕΧΝΗ - ΧΑΡΙΣΜΑ - ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Υπό

ΑΓΝΗΣ ΠΑΒΕΪ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ' ΑΙΓΥΠΤΟΣ

Διὰ μέσου ὅλων τῶν διακυμάνσεων τῶν Αὐτοκρατοριῶν καὶ τῶν πολιτισμῶν ποὺ ἐξητάσαμεν, ἕνα κράτος καὶ ἕνα ἔθνος φαίνεται νὰ διετήρησε κάποιον βαθμὸν σταθερότητος, εἰς τὸν ὁποῖον κανένα ἄλλο ἔθνος δὲν κατάρθωσε ν' ἀνέλθῃ. Μεγάλαι Δυνάμεις ἀνῆλθον εἰς ὑψηλά ἐπίπεδα, ἀνέπτυξαν τὸν πολιτισμὸν των, ἀλλὰ ἐξησθένησαν καὶ ἐξηφανίσθησαν, ἐνῶ ἡ Αἴγυπτος παρέμεινεν ἀκλόνητος, ἐπιμήκης καὶ στενὴ λωρὶς γῆς μὲ πλούσιον μέλαν ἔδαφος, παισιωμένον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν ὑπὸ ἀπεράντου ἐκτάσεως ἀμμόδου ἐρήμου. Ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς ἐκυλοῦσε ἕνας πλατὺς φαιόχρους ποταμὸς, ὁ ὁποῖος διηυρύνετο καὶ ἐσχημάτιζε φαρδὺ δέλτα, ὅχι ὅπως τὸ βλέπομεν τώρα, ἀλλὰ διασχιζόμενον ἀπὸ πολλὰ στενὰ ρυάκια, τὰ ὁποῖα ἔφερον πρὸς ἔλη σκεπασμένα μὲ καλάμια καὶ χόρτα. Ἡ χώρα αὐτὴ ἦτο κατοικημένη ἀπὸ πληθυσμοὺς οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὰ φαινόμενα, ἦσαν ἐγκατεστημένοι ἐκεῖ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς. Διὰ μέσου ὅλων αὐτῶν τῶν αἰῶνων, οἱ ἄνθρωποι ἄλλων φυλῶν ἐθεώρουν, ὅτι τὸ νὰ κατέχῃς τὴν σοφίαν τῶν Αἰγυπτίων ἀπετέλει τὸ κορυφωμα πνευματικῆς ἀναπτύξεως. Ἐπὶ τέσσαρας χιλιάδας ἔτη καὶ ἄνω, οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἔζησαν ἱστορίαν μεστὴν γεγονότων καὶ περιπετειῶν, καὶ κατὰ καιροὺς αἱ κατακτήσεις των ἐπεξετείνοντο ἀλματωδῶς, οὕτως ὥστε κανεὶς ἄλλος λαὸς δὲν ἤμποροῦσε νὰ συγκριθῇ πρὸς αὐτοὺς εἰς πλοῦτον, ἰσχὺν καὶ ἐδάφη.

Χρονολογικῶς, ἡ Αἴγυπτος ἀποτελεῖ

πρόβλημα, τοῦ ὁποῖου ἡ διασάφησις φαίνεται ἀκόμη ἀπομεμακρυσμένη. Ἀλλὰ καίτοι οἱ ὑπολογισμοὶ τῶν νεωτέρων καὶ σοφωτέρων Αἰγυπτιολόγων διαφέρουν σημαντικῶς μεταξύ των, κυρίως ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἀρχαιότερας περιόδους, ὅλοι εἶναι σύμφωνοι εἰς τὸ ὅτι ἡ ἱστορία τῆς Αἰγύπτου θὰ ἔπρεπε ν' ἀντιμετωπίζεται ἀπὸ πέντε κυρίας πλευρὰς ἢ φάσεις:

1) Ἡ Προδυναστικὴ Περίοδος. Ἡ πρὸ τοῦ 4000 π.Χ., κατὰ τὴν ὁποῖαν συμπεραίνομεν ὅτι οἱ πρωτόγονοι Αἰγύπτιοι δὲν διέφερον τῶν ἄλλων πρωτογόνων λαῶν πλείστων ἄλλων χωρῶν.

2) Τὸ Παλαιὸν Βασίλειον. Ἀρχαὶ ἀπὸ τοῦ 4000 π.Χ. περίπου μὲ τὴν πρῶτην δυναστείαν, συμπεριλαμβάνει τὴν ἐποχὴν τῶν μεγάλων πυραμίδων καὶ τελειώνει μὲ ἀναρχίαν τὸ 2430 π.Χ.

3) Τὸ Μέσον Βασίλειον. Ἀπὸ τοῦ 2160-1788 π.Χ. Συμπεριλαμβάνει δύο μεγάλας δυναστείας, τὴν ἐνδεκάτην καὶ τὴν δωδεκάτην, καὶ τελειώνει ἐπίσης μὲ ἀναρχίαν.

4) Τὸ Νέον Βασίλειον ἢ Πρῶτὴ Αὐτοκρατορία. Ἀπὸ τοῦ 1580-1099 π.Χ., ἕνα αἰῶνα μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Τροίας. Ἡ Αὐτοκρατορία τώρα κλονίζεται, καὶ ὁ τελευταῖος τῶν Ραμζές, ὁ ὁποῖος ἦτο ἡ δύναμις καὶ ἔστερειτο προσωπικότης ἦτο ὁ Φαράω τῆς.

5) Σύντομος Περίοδος Ἰσχύος. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτό, αἱ Δυναστεῖαι ἀναψοῦνται καὶ πίπτουν ἐναλλασσόμεναι μὲ κα

τακτήσεις από τους Ἀσσυρίους, τὴν Βαβυλώνα καὶ τὴν Περσίαν, μέχρις ὅτου τελικῶς κατακτᾶται ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδὸνα τὸ 332 π.Χ., ὅστις ἀναλαμβάνει τὸν ρόλον τοῦ Φαραῶ ἢ Βασιλέως-Θεοῦ. Τὰς τρεῖς ἐπομένους ἑκατονταετίας ἡ Αἴγυπτος κυβερνᾶται ἀπὸ τοὺς Πτολεμαίους, διάδοχος τῶν ὁποίων ἦτο ἡ περίφημος Κλεοπάτρα, ὁπότε τὸ 30 π.Χ. ἡ Αἴγυπτος καθίσταται ὑποτελής εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν Ἀυτοκρατορίαν.

Θρησκεία καὶ πνευματικὴ ἀνάπτυξις

Ἐν τῷ Φαραῶ τῆς Αἰγύπτου ἐθεωρεῖτο πάντοτε πρόσωπον θεόπεμπτον—Βασιλεὺς-Θεὸς—καὶ ἐλατρεύετο ὡς τοιοῦτος. Ὁμοίως ὁ κορυφαῖος Θεὸς ἦτο ὁ Ρά, ὁ Θεὸς τοῦ Ἡλίου, ὁ ὁποῖος ἀργότερα ἐλατρεύετο ὡς Ἀμμὼν-Ρά διὰ τῆς συγχωνεύσεώς του μετὰ ἄλλην μεγάλην θεότητα. Ὑπῆρχον ἐπίσης καὶ ἄλλαι 39 μικρότεροι θεότητες, πιθανὸν ἀνά μίαν δι' ἑκάστην τῶν πολιτειῶν. Ὁ Θεὸς τοῦ κόσμου τοῦ σκότους ἢ τῆς μετὰ θάνατον ζωῆς ἦτο ὁ Ὅσιρις καὶ ἡ σύντροφός του ἡ Ἴσις. Ἐνας μῦθος λέγει ὅτι ἐδίδαξαν τὰς ἱατρικὰς τέχνας εἰς τὸν υἱὸν των Ὄρον. Ἄλλη ἐκδοχὴ εἶναι ὅτι ὅλαι αἱ γνώσεις μετεδίδοντο ἐξ οὐρανῶν εἰς τὸν Θῶθ ἢ Ἐρμῆν, θεὸν μετὰ κεφαλὴν ἴβιδος, διὰ τὴν τὰς διδασκίαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἀποδίδεται εἰς αὐτὸν ἡ ἀνακάλυψις τοῦ λόγου καὶ τῆς γραφῆς, τῆς γεωμετρίας, τῆς ἀριθμητικῆς, τῆς ἀστρονομίας, τῆς φαρμακευτικῆς, τῆς μουσικῆς καὶ τοῦ ρυθμοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ρυθμὸν συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ γυμναστικὴ καὶ ὁ χορὸς. Ἐλέγετο ὅτι εἰσήγαγε καὶ τὴν γλυπτικὴν, τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, ὅτι ἦτο πράγματι Δαιμόνιος.

Ἱατρικὴ φιλολογία καὶ ἐκπαίδευσις

Αἱ ἀπέραντοι γνώσεις τῶν Αἰγυπτίων εὐρίσκονται συγκεντρωμένοι μέσα εἰς σαράντα δύο τόμους τῆς Ἀἰγυπτιακῆς Συλλογῆς, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ ἑξ ἑστέτοι ἀσχολοῦνται εἰδικῶς μετὰ τὴν Ἱατρικὴν. Ὁ πρῶτος ἔχει θέμα τὴν ἀνατομίαν, ὁ δεύτερος τὰς νόσους ἐν γένει, ὁ τρίτος περιγράφει τὰ ἐργαλεῖα, ὁ τέταρτος τὰ φάρμακα καὶ τὴν χορήγησίν των, ὁ πέμπτος τὰς παθήσεις

τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὰ μέσα θεραπείας των, καὶ ὁ ἕκτος τὰ νοσήματα τῶν γυναικῶν.

Ὁ Ἀμμὼν Ρά (ὁ Ἡλῖος) ἐθεωρεῖτο ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἀναπαραγωγὴν καὶ τὴν διαφθοράν, ἦτο, συνεπῶς, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, τῆς ὑγείας, τῆς νόσου καὶ τοῦ θανάτου. Ἀλλὰ ὁ πραγματικὰ θεραπεύων θεὸς ἦτο ὁ Ἴεμχοτέβ, (ὁ φέρων τὴν γαλήνην) καὶ «ὁ κάτοχος τῶν μυστικῶν καὶ ὁ παρηγορῶν τοὺς δυστυχῶντας». Εἶναι ὁ πρόδρομος τοῦ Ἑλληνος Ἱπποκράτους, τοῦ Ἰνδοῦ Νταβαντάρα καὶ τοῦ Πέρσου Θρίτα. Ὅλοι οἱ προαναφερθέντες θεωροῦνται ἱστορικὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα, λόγῳ τῆς ἐξαιρετικῆς των ἀξίας ὡς ἱατροί, ἐθεοποιήθησαν ἀπὸ τὰς μεταγενεστέρους γενεάς.

Ὁ Ἴεμχοτέβ ὑποτίθεται ὅτι ἔζησε περὶ τὸ 2980 π.Χ., ἐπὶ βασιλείας τοῦ Ζωζέρ, τῆς τρίτης δυναστείας, ὅστις ἐσχέδιασε κλιμακωτῶν πυραμίδα ὕψους 190 ποδῶν. Ἐπιγραφή ἐπὶ τινος τάφου παρὰ τὰς πυραμίδας διαπιστώνει πῶς αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ τελευταία του κατοικία. Εἰς νεωτέρους χρόνους ὑπῆρχεν εἰς τὴν Μέμφιδα ναὸς ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἦτο βιβλιοθήκη ἱατρικοῦ περιεχομένου ἀφιερωμένη εἰς αὐτόν.

Σχολαὶ Ἱατρικῆς ἐλειτούργησαν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἤδη ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας δυναστείας. Ὑπῆρχε Σχολὴ εἰς τὴν Σαῖδα, ὅπου γυναῖκες ἐδίδασκον τὴν ματευτικὴν καὶ ἐκεῖναι πάλιν κατετόπιζαν τοὺς ἱατροὺς εἰς τὴν γυναικολογίαν.

Μέγα μέρος τῶν ὄσων γνωρίζομεν ὀφείλεται εἰς τὰ ἀνασκαφέντα χειρόγραφα (παπύρους), τὰ ὁποῖα ἀνευρέθησαν ὑπὸ τὰ χώματα, ὡς καὶ εἰς ἔργα τέχνης. Ὁ πάπυρος κατεσκευάζετο ἀπὸ ἐπιμήκη πλατὺν κάλαμον, ἀνύπαρκτον τὴν ἡμέραν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὁ ὁποῖος ὠρθοῦτο ἐν ἀφρονίᾳ μέσα εἰς τὰ ἔλη τοῦ δέλτα. Ἰνώδεις λαυρίδες ἐτίθεντο ἢ μία παραπλεύρως τῆς ἄλλης, ἄλλαι ἐτοποθετοῦντο μετὰξὺ αὐτῶν κατ' ὀρθὰς γωνίας, καὶ κατόπιν ἐσχηματίζετο ἐξ αὐτῶν συμπαγὲς φύλλον διὰ τῆς ἐπαλείψεως εἰδους γλοιώδους ὑγροῦ ἐπὶ τῶν ἰνῶν. Τὰ φύλλα αὐτὰ εἶχον πλάτος περὶ τὰς δεκατέσσαρας ἴντσας καὶ μῆκος διαφόρων διαστάσεων. Ἀμα συνεπληροῦτο τὸ ἕνα, προσκολλᾶτο

ἔτερον, συνεχίζετο ὁ αὐτὸς ρυθμὸς, καὶ ὁ πάπυρος ἔφθανε συχνὰ τὸ μῆκος πολλῶν μέτρων. Κατόπιν ἐτυλίσσετο εἰς σχῆμα κυλίνδρου καὶ ἐναποθηκεύετο. Ἀνευρέθησαν τέσσαρες σπουδαῖοι πάπυροι ἰατρικοῦ περιεχομένου.

1) Ὁ Πάπυρος τοῦ Ἑμπερς. Εἶναι ὁ ἐξ ὄλων καλύτερα διατηρημένος. Εὐρέθη μετὰξὺ τῶν κάτω ἄκρων μιᾶς μούμιαις ἐντὸς τάφου τινὸς παρὰ τὸ Λουῆζορ. Πρόκειται περὶ πολὺ μεγάλου κυλίνδρου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ γραφὴ παρουσιάζεται τόσο πολὺ καθαρὰ καὶ εὐανάγνωστος, ὥστε κάμει τὴν ἐντύπωσιν ὡς νὰ εἶχε γραφῆ μόλις πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν. Ἐξετέθη πρὸς πώλησιν, ἡγοράσθη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Ἑμπερς τὸ 1872 καὶ μετεφράσθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἴδιου εἰς τὴν γερμανικὴν. Δευτέρα γερμανικὴ μετάφρασις ἐγένετο ἀπὸ τὸν Χ. Ἰωακείμ τὸ 1890, ἡ ὁποία μετεφράσθη καὶ εἰς τὴν ἀγγλικὴν ἀπὸ τὸν Δρ. Κύριλλον Μπράουν τὸ 1930.

2) Ὁ Πάπυρος τοῦ Βερολίνου. Εὐρέθη ἐντὸς πηλίνου δοχείου εἰς τὴν Μέμφιδα, πρωτεύουσαν τῆς Αἰγύπτου, τὴν ἐποχὴν τῆς πρώτης δυναστείας. Εἶναι τῶρα εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Βερολίνου.

3) Ὁ Πάπυρος τοῦ Χέρστ. Χρονολογεῖται ἀπὸ τὴν δεκάτην δυναστείαν, περὶ τὰ 1700 π.Χ. Ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τὰ εῤεῖπια οἰκίας μικρᾶς ἐπαρχιακῆς πόλεως καὶ εἶναι τῶρα εἰς τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον.

4) Ὁ Πάπυρος τοῦ Ἐντβιν Σμίθ. Ἀνευρέθη εἰς τὰς Θήβας, πεδιάδα τῆς Αἰγύπτου, τὸ 1862 ἀπὸ τὸν Ἐντβιν Σμίθ, Ἀμερικανὸν Αἰγυπτιολόγον, καὶ ἐδωρήθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἱστορικὴν Ἑταιρίαν τῆς Νέας Ὑόρκης. Εἶναι εἶδος ἀφηγήσεως 48 περιστατικῶν, καταταγμένων μετὰ τὴν σειρὰν τῶν προσβληθέντων ὀργάνων. Περιλαμβάνει παντοίας μορφᾶς νοσημάτων εἰς τὰ ὁποῖα ὑπόκεινται οἱ ἄνδρες. Ὁραιοτάτη μετὰφορασις αὐτοῦ ἀπὸ τὸν κ. Μπῆστεντ, πανομοιότυπον τοῦ κειμένου ἐπὶ τῶν εἰκόνων, ἐξεδόθη τὸ 1930.

Οἱ πάπυροι αὐτοὶ δὲν ἀποτελοῦν ἐν τούτοις τὴν μόνην γνωστὴν σήμερον φιλολογίαν τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου. Ὑπάρχουν πολλοὶ τόμοι εἰς τὰ μουσεῖα τοῦ Καίρου

καὶ τῆς Εὐρώπης, οἱ ὁποῖοι ἀναμφιβόλως ἀνήκουν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Ἱεμχτεῖς εἰς τὴν Μέμφιδα καὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ Ἕλληνες ἠντλήσαν μέγα μέρος τῶν γνώσεων τῶν εἰς τὴν ἰατρικὴν.

Ἐφαρμογὴ τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης

Ὁ Ἡρόδοτος (5ος π.Χ. αἰὼν) μᾶς λέγει ὅτι ἡ ἐξάσκησις τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος ἦτο εὐρύτατα διαδεδομένη εἰς τὴν ἀρχαίαν Αἰγύπτου. Ὁ κάθε ἰατρός εἶχε τὴν εἰδικότητά του, ἀσχολούμενος μετ' αὐτὴν καὶ μόνον, χωρὶς ν' ἀναλαμβάνη τὴν θεραπείαν καὶ ἄλλων νοσημάτων. Ὑπῆρχον ὀφθαλμῖατροι, ὀδοντίατροι, εἰδικοί διὰ τὰς ἐργασιακάς νόσους, διὰ τὰ ἐσωτερικὰ ὄργανα καὶ τὰς στομαχικὰς παθήσεις. Οἱ Αἰγύπτιοι ἰατροὶ ἔχαιρον ἐκτιμῆσεως διὰ τὰς γνώσεις καὶ τὴν ἐπιτηδειότητά των ἀκόμη καὶ εἰς ἄλλας χώρας πλὴν τῆς ἰδικῆς των. Ὁ Κύρος, ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας, ὁ κατακτῆσας τὴν Βαβυλωνίαν κατὰ τὸν 6ον π.Χ. αἰῶνα, ἐκάλεσεν Αἰγύπτιον ὀφθαλμῖατρον καὶ φαίνεται ὅτι καὶ ὁ Δαρεῖος συνεβούλευθη Αἰγύπτιον ἰατρόν.

Ἐν τούτοις, αὐτοὶ οἱ «εἰδικοί» δὲν εἰργάζοντο ὑπὸ τὸ φῶς καθαρῶς ἐπιστημονικῶν γνώσεων, ὅπως ἐργάζονται οἱ εἰδικευμένοι τῆς σήμερον. Εἰς τὰς πεποιθήσεις των καὶ τὴν ἀπόδοσιν των ἐνεφώλευεν οὐκ ὀλίγη μαγανεία καὶ δεισιδαιμονία. Οἱ θεραπευταὶ ἀνῆκον εἰς τρεῖς ξεχωριστὰς κατηγορίας:

α) Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐξετέλουν τὸ ἔργον τῶν σύμφωνα μετὰ τὰ βιβλία.

β) Πρακτικοὶ ἰατροὶ, οἱ ὁποῖοι ἦσαν γνωστοὶ ὡς «ἐξορκισταί», λέξις ἡ ὁποία κατὰ γράμμα ἐρμηνευομένη σημαίνει: «ἰερεὺς τῆς Σεκμέτ». Ἡ θεὰ αὕτη τοῦ παλαιοῦ, ἡ ὁποία εἶχε κεφαλὴν λέαινας, προσκαλεῖ διὰ τοῦ θυμοῦ της ἀπειρίαν ἀσθενῶν καὶ μεγίστην θνησιμότητα. Ἡ ἐντολὴ τῶν ἱερέων τῆς συνίστατο κυρίως εἰς τὸν κατευνασμὸν τῆς θεᾶς καὶ τὸν διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἐξορκισμὸν τοῦ κακοῦ.

γ) Ὁ μάγος, ὁ ὁποῖος δὲν κατεῖχε οὐδ' αὐτὸς τὰς γνώσεις τοῦ ἰατροῦ οὔτε τὴν πνοὴν τῶν ἱερέων, ἀλλ' ὁ ὁποῖος ἀπήγγελλεν ὠρισμένα ρητὰ συνοδευόμενα ἀπὸ χειρονομίας καὶ

εροτελεστίας, αί ὁποῖαι συχνά περιελάμβανον καί τήν χορήγησιν θεραπευτικῶν συνταγῶν ἀπό βότανα. Ὁ μάγος ὁ ἴδιος ἦτο ἐν ἀπολύτῳ ἀγνοία τῆς σημασίας τῆς μαγικῆς του, ἀλλά εἶχεν ἀποκτήσει τήν ρουτίαν ἀπό ἄλλους θεραπευτάς. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ θεραπεία ἀπησχόλει τόν πάσχοντα, ἐφ' ὅσον ὁ ὄργανισμός ὠφελεῖτο ἀπό αὐτήν, δεδομένου ὅτι ὁ καθέ τις ἀντιλαμβάνεται πόσον ἡ βελτίωσις τῆς καταστάσεως τοῦ πάσχοντος ἐξαρτᾶται ἀπό τόν βαθμόν τῆς πίστεώς του ὅτι ἡ ἴασίς του εἶναι ἐξησφαλισμένη.

Ἀνατομία καί χημεία εἰς τήν Αἴγυπτον

Εἰς τήν ἀνατομίαν, αἱ γνώσεις τῶν Αἰγυπτίων ἦσαν προφανῶς προγενέστεραι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐθεωρεῖτο ἀσέβεια ἡ χρησιμοποίησις μαγικῶν ἐπιπέδων ἐπὶ πτώματος πρὸς ἀνακάλυψιν τινῶν ἐκ τῶν μυστηρίων τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καί τῆς διαπλάσεώς του. Ὑπάρχει μελέτη ἀποδιδομένη εἰς τόν Ἀθοθίδα, υἱόν τῆς Μήνης καί τοῦ δευτέρου Φαραῶ, ἡ ὁποία πραγματεύεται τήν ἀνατομίαν καί τήν νεκροψίαν. Τά ἀναφερόμενα δεδομένα εἶναι, ἐν τούτοις, μάλλον φαντασιώδη, καί ὁ Βερολίνοιος πάπυρος μᾶς λέγει ὅτι «ἡ κεφαλὴ ἔχει εἰκοσι δύο αἰμοφόρα ἀγγεῖα διὰ τῶν ὁποίων ἀπορροφεῖται ἡ ἀναπνοὴ ἀπὸ τὴν καρδίαν καί ἀπὸ ἐκεῖ ἐκπέμπεται εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ σώματος», ὅτι «ὑπάρχουν ἕτερα δύο αἰμοφόρα ἀγγεῖα εἰς τὸ στήθος, τὰ ὁποῖα ἄγουν πρὸς τοὺς νεφρούς. Ὁμοίως εὐρίσκονται δύο ἀγγεῖα εἰς τὰ κάτω ἄκρα, δύο εἰς τοὺς βραχίονας, δύο εἰς τὸ μέτωπον, δύο εἰς τὸν τράχηλον, δύο εἰς τὰ βλέφαρα, δύο εἰς τοὺς ῥόθωνας, δύο ἐντὸς τοῦ δεξιοῦ ὠτός, διὰ τοῦ ὁποίου εἰσχωρεῖ ἡ πνοὴ τοῦ θανάτου». Τοιούτου εἴδους γνώσεις, βεβαίως, δέν θὰ ἦσαν νοηταί εἰς ἐξεταστὴν τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, ἐν τούτοις ὅμως ἠμποροῦν νὰ θεωρηθῶν ἔνδειξις ἱκανοποιητικῆς ἐπιπέδου προῦδου δι' ἐποχὴν ἀπέχουσαν σχεδὸν ἐξ ἑξαετίας ἀπὸ ἡμᾶς.

Ἡ ἐπιστήμη παρέμεινε κατόπιν στάσιμος, ἵσως λόγῳ τῆς μεγάλης ἀποστροφῆς ποῦ ἐφανέρωσαν οἱ Αἰγύπτιοι κατὰ τὴν μετέπειτα περίοδον διὰ κάθε εἴδους κάκωσιν

ἐπὶ σώματος μετὰ τὸν θάνατον, καί ἐδῶ ἡ θρησκεία φανερώσει τὴν ἐλέγχουσαν ἐπιρροὴν τῆς. Ἐλάτρουον ἓνα βασιλέα-ἥλιον, τὸν Ρά, ὁ ὁποῖος κάθε πρωὶ ἐνεφανίζετο εἰς τὸν ἀνατολικὸν ὀρίζοντα καί ἐξετέλει τὸ καθημερινόν του οὐράνιον ταξίδι μετὰ τὸ ἄρμα του, ποῦ ὠνομάζετο «Μυριάδες χρόνια». Διαρκούσης τῆς περιουσίας του παρέρθει κάτωθι τὸν λαόν του καί παρηκολούθει τὰς καλὰς καί τὰς κακὰς πράξεις του τοῦ ἐχάρριζε φῶς καί θερμότητα, τὴν πηγὴν κάθε ζωῆς καί δυνάμεως. Τὸ βράδυ ἐσταματοῦσε εἰς τὴν δύσιν προτοῦ νὰ ἐξαφανισθῆ εἰς τὸν ὀρίζοντα διὰ νὰ συγκεντρώσῃ τὰ πνεύματα τῶν ὄσων εἶχον ἀποθάνει κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας. Τὰ παρελάμβανε μαζί του εἰς τὸν κάτω κόσμον, ὅπου ἐκυριάρχει ὁ Ὅσιρις, ὁποῦθεν καί πιθανῶς ἡ προέλευσις τοῦ ὄρου «βραῖνε πρὸς δυσμάς», σημαίνοντος ἓνα τέλος ἢ τὸν θάνατον. Ἡ ψυχὴ τότε ἐκρίνετο, ἐνῶ ὁ θεὸς Θῶθ ἴστατο παρὰ τὴν πλάστιγγα εἰς τὴν ὁποίαν ἐζυγίζοντο αἱ καλαὶ πράξεις ἔναντι τῶν κακῶν ὅμως συχνὰ κάποια καλὰ πράξεις ὑπερέβαιναν εἰς βάρος σωρείαν κακῶν. Ἡ ψυχὴ τότε ἀπεστέλλετο εἰς περιουσίαν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας συνήγατο περιπετείας καί κινδύνους, ἀλλὰ ὑφίστατο ἐξαγνισμὸν ἐν τῇ πορείᾳ τῶν δοκιμασιῶν αὐτῶν. Ἐθεωρεῖτο τότε ἐτοίμη διὰ νὰ εἰσαχθῆ εἰς τοὺς κήπους τῆς «Αἰωνίας Εἰρήνης». Πλὴν, ἡ ψυχὴ εὐρίσκετο ἐγκαταλελειμμένη χωρὶς τὸ περίβλημα τοῦ σώματος, συνεπῶς ὅλη ἡ ἐλπίς διὰ τὴν ἀθανασίαν ἐφάνετο εἰς τοὺς Αἰγυπτίους τῆς ἀρχαιότητος νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν καλὴν συντήρησιν τοῦ σώματος, δεδομένου ὅτι ἡ ψυχὴ ἐνδεχομένως θὰ ἀπέθνησκε στερημένη τοῦ σώματός της ἢ θὰ ἐγίνετο στοιχειὸ ἀνήσυχο, στερημένο ἀπὸ κάθε εὐτυχίαν, πηγὴ κινδύνου διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐτσι συνεκέντρωναν τὰς πνευματικὰς τῶν δυνάμεις καί ὅλην τὴν δραστηριότητά των πρὸς ἀνακάλυψιν μέσων διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ φυσικοῦ νόμου τῆς σήψεως, ἐμελέτων τὰς ἀντιδράσεις τῶν μιγμάτων πρὸς ἄλληλα καί ἐθεμελιώσαν καί ἀνέπτυξαν τὴν ἐπιστήμην τὴν νῦν γνωστὴν ὡς χημείαν, λέξιν ποῦ παράγεται ἀπὸ τὸ «χημί» καί σημαίνει «ἡ μαύρη χώρα»

(ἀρχαιότατον ὄνομα τῆς Αἰγύπτου), ὅπως ἡ χημεία ἦτο τότε γνωστὴ ὡς «ἡ μαύρη τέχνη».

Ἐφ' ὅσον τοιαῦται ἦσαν αἱ θρησκευτικαὶ τῶν πεποιθήσεις, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἦτο ἡ ἐξέλιξις τῶν διαφορετικῆ; Μετὰ τὴν ταριχεύσιν του, τὸ σῶμα ἐνδὸς βασιλέως ἦ μεγάλου εὐγενοῦς κατετίθετο ἐντὸς ὠραίας σαρκοφάγου ἐκ γρανίτου, αἱ πλευραὶ τῆς ὁποίας ἦσαν σκαλισμέναι με ἀναπαραστάσεις τοῦ ταξιδίου εἰς τὸν κάτω κόσμον, καὶ ἐντὸς αὐτῆς ἐτοποθετεῖτο τὸ «Βιβλίον τοῦ Ἀποθανόντος», τὸ ὁποῖον ἐδίδο ὅλας τὰς ὁδηγίας περὶ τοῦ ταξιδίου, καίτοι ὁ κάθε Αἰγύπτιος τὸ ἐγνώριζεν ἀπὸ στήθους ἀπὸ τὸν καιρὸν ποὺ ἦτο εἰς τὴν ζωὴν. Τὸ κάθε τὶ τὸ ὁποῖον θὰ ἤμποροῦσε καθ' οἰονδήποτε τρόπον νὰ βοηθήσῃ τὴν ψυχὴν, ἐτοποθετεῖτο ἐντὸς τοῦ τάφου, καὶ ἐκεῖ τὸ σῶμα ἀνέμενεν ἤρεμον καὶ ἡσυχον τὴν ἐπιστροφήν τῆς ψυχῆς.

Οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ταριχευταὶ προήρχοντο πάντοτε ἀπὸ τὰ κατώτερα στρώματα τῆς κοινωνίας καὶ περιεβάλλοντο ἀπὸ τὸ μῖσος καὶ τὴν περιφρόνησιν τῶν ἄλλων. Ἡ ταριχευσις ἔπρεπε νὰ λαμβάνῃ χώραν ἐντὸς τοῦ ἐλαχίστου δυνατοῦ χρονικοῦ διαστήματος, μὴ παρεχομένου τοῦ ἀναγκαίου καιροῦ πρὸς λεπτομερῆ ἐξέτασιν τῶν διαφόρων κοιλοτήτων τοῦ σώματος καὶ τοῦ περιεχομένου αὐτῶν. Δὲν ὑπῆρχεν οὐδεμία κοινωνικὴ ἐπαφὴ μεταξὺ τῶν ταριχευτῶν καὶ τῶν ἱατρῶν καὶ ἱερέων, οὕτως ὥστε κάθε ἀπόρρητον τὸ ὁποῖον θὰ εἶχον ἐνδεχομένως ἀποκομίσαι οἱ πρῶτοι ἀπεκλείετο νὰ μεταδοθῇ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τὸ ἐκμεταλλευθοῦν.

Φαρμακευτικὴ

Οἱ Αἰγύπτιοι κατεῖχον εὐρεῖαν καὶ περισπούδαστον φαρμακοποιίαν καὶ ἦσαν ἐμπειροὶ εἰς τὴν παρασκευὴν φαρμακευτικῶν εἰδῶν. Ὁ Πάπυρος τοῦ Ἐμπερς ὁμιλεῖ περὶ ἐμπλάστρων, καταποτίων, δισκίων, γαργαρισμῶν, εἰσπνοῶν, θυμιάσεων, πρεζῶν, βαλσάμων, ἀλοιφῶν, καὶ ποικίλων μαλακτικῶν. Ἀναφέρει ἐπίσης ὑπόθετα καὶ ἐμετικά, καταπλάσματα καὶ ἐπίδεςμους. Ἡ θαυμαστὴ ἐπιτηδεϊότης τῶν Αἰγυπτίων εἰς

τὴν ἐφαρμογὴν ἐπίδεςμων ἐμφαίνεται εἰς τὰς μούμιαις, μετὰ τὴν χρησιμοποίησιν ὑλικῶν ἐνίοτε μῆκους ἄνω τῶν χιλίων γιναρῶν καὶ τὴν εἰς ἀκέραιον διατήρησιν τῶν ἐπὶ πολλὰς χιλιετίας.

Εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Βερολίνου βλέπομεν ἐρμάριον μετὰ οἰκιακῆς χρήσεως φάρμακα, τὸ ὁποῖον ἀνήκεν εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ Φαραῶ Μεντοῦ-Χωτέμπ, κυβερνήτου τῆς ἐνδεκάτης δυναστείας. Εἶναι μικρὸς ψάθινος κάλαθος, ὁ ὁποῖος εὐρέθῃ κλεισμένος εἰς ξύλινον ἐρμάριον ἐντὸς τάφου Βασιλίσσης. Περιέχει ἐξ ὄψεως, τὸ ἐν ἐξ ἀλαβαστροῦ καὶ τὰ ἄλλα πέντε ἐκ δέρματος ὕφους, μετὰ ἀποξηραμμένα ἀπομεινάρια φαρμάκων, δύο κουτάλια, τεμάχιον λινοῦ ὑφάσματος καὶ ὀλίγας ρίζας. Δὲν ἀποκλείεται νὰ ἦτο ἐρμάριον καλλυντικῶν, καθ' ὅσον εἰς τὸ Πάπυρον τοῦ Ἐμπερς ἀνευρίσκονται πολλὰ συνταγαὶ καλλυντικῶν.

Ἔθιμα εἰς τὴν ὑγιεινὴν

Ὁ Ἡρόδοτος μᾶς ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἐθίμων ὑγιεινῆς τῶν Αἰγυπτίων, περὶ τοῦ ἀπλοῦ τῆς ἐνδυμασίας τῶν: «χρησιμοποιοῦν καθαρτικά ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας κατὰ μῆνα, προσπαθοῦντες νὰ διατηρήσῃ τὴν ὑγίαν τῶν δι' ἐμετικῶν καὶ ὑποκλυσμῶν φρονοῦντες ὅτι ὅλαι αἱ ἀσθένειαι εἰς τὰς ὁποίας ὑπόκεινται οἱ θνητοὶ προέρχονται ἀπὸ τὰς τροφὰς τὰς ὁποίας καταναλίσκουν».

Θεοὶ ἐντολαὶ καθώριζον τὴν καθαριότητα τῶν τῶν ἀτόμων ὅσον καὶ τῶν κατοικιῶν. Πλεῖστοι ἐπιγραφαὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας προεκήρυσσον ὄρους ὑγιεινῆς καὶ μακροζωίας διὰ τοὺς καθαροὺς καὶ ἐγκρατεῖς ἀνθρώπους. Οἱ ἱερεῖς ἐδίδον τὸ παράδειγμα ἡμιόμοιοι κατὰ ἐξάωρον, ζυρίζοντες τὸ σῶμα τῶν κατὰ τριήμερον, καὶ φέροντες πάντοτε ἀπόγως λευκὰ ἐνδύματα. Ἀλλά, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, οὐδεμία ἐξεδηλοῦτο ἐμμέρους τῶν ἀπορωτέρων τάξεων προσπαθεῖν νὰ προσεγγίσουν τὸ ἐπίπεδον αὐτό.

Οἱ ὀδόντες εἰς πολλὰς μούμιαις φανεροῦν ὅτι ἡ ὀδοντιατρικὴ εἶχεν ἤδη ἐξελιχθῆ εἰς τέχνην, πολλοὶ ὀδόντες ἔχουν χρυσὰ σφραγίσματα, δὲν ἀποκλείεται ἐν τούτοις νὰ εἶχον σφραγισθῇ μετὰ θάνατον.

Τερηδῶν, καίτοι σπανιωτάτη πρὸ τῆς

ποχῆς τῶν Πυραμίδων, ἐγένετο κοινή εὐ-
θύς ὡς οἱ ἄνθρωποι ἐγνώρισαν τὴν πολυτέ-
λειαν· κατόπιν τὸ πουρὶ τῶν ὀδόντων καὶ τὰ
ἀποστήματα γίνονται τοῦλάχιστον τόσον
συνήθη ὅσον εἶναι καὶ σήμερον εἰς τὴν σύγ-
χρονον Εὐρώπην. Ἀλλὰ καίτοι ὅλαι αἱ μορ-
φαὶ παθῆσεων τῶν ὀδόντων ἦσαν διαδεδο-
μένοι μεταξὺ τῶν εὐπόρων, ὑπῆρχε σχετική
ἀνοσία τοιούτων μεταξὺ τῶν ἀπόρων, οἱ ὁ-
ποῖοι ἐτρέφοντο κυρίως μὲ ἄγρια ὠμά χόρτα.

Παθήσεις τῶν ὀστέων καὶ κακώσεις

Τὰ ὀστᾶ πλείστων ὄσων μουμιῶν φανε-
ρῶνουν ὅτι ἐπάσχον ἀπὸ ρευματικῆν ἀρθρί-
τιδα· τὸ ὑγρὸν τοῦ κλίματος κατὰ τὰς ἐπο-
χὰς τοῦ ἔτους καθ' ἃς ἐπλημμύρει ὁ Νεῦ-
λος ἀσφαλῶς θὰ καθίστα τὰ σώματα εὐπα-
θῆ εἰς αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὰ νοσήματα. Κα-
τόπιν ἐμβριθεστάτης ἐξετάσεως μουμιῶν,
ὁ καθηγητῆς Eliot Smith ἀποφαινεται:
«Μετ' ἀπολύτου βεβαιότητος διπιστώσα-
μεν ὅτι οὐδὲ ἴχνος μηδὲ ὑπόνοια συφιλιδι-
κῶν κακώσεων ὀστέων ἢ ὀδόντων ὑπῆρξαν
πρὸ τῆς νεωτέρας ἐποχῆς, οὐδὲ ἀντικρῦσα-
μεν περίπτωσιν πραγματικοῦ ραχιτισμοῦ
ἐπὶ ἀνθρωπίνου σκελετοῦ· ἐν τούτοις, ἐπί-
τινων κατοικιδίων ζώων, εἰδικῶς ἐπὶ τινων
ἱερῶν πιθήκων συντηρουμένων εἰς τὸν ναὸν
τῶν Θηβῶν, ἀνεκαλύφθησαν διαστροφαι
προερχόμεναι ἀπὸ ραχιτισμῶν. Καταφανεῖς
ἐνδείξεις περὶ κακοήθων παθῆσεων ἢ φυμα-
τώσεως εἶναι ἐπίσης πολλὴ σπάνια.»

Πλείσται ἐκ τῶν ἀλλοιώσεων εἰς τὰς
κλειδώσεις, καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὴν σπονδυ-
λικὴν στήλην, ἐνδέχεται νὰ ὀφείλωνται εἰς
ὑπερβολικὴν κόπωσιν. Ἡ δόξα τῆς Αἰγύ-
πτου ἐστηρίζετο ἐπὶ τῶν πελωρίων τῆς
μνημείων, οἰκοδομηθέντων χάρις εἰς τὴν
ἀσπλαγχνον καταναγκαστικὴν ἐργασίαν ἀ-
καριθμῶν χιλιάδων ἐργατῶν. Ἡ κατα-
σκευὴ ἐνὸς ὀβελίσκου ἐξαγομένου ἀπὸ λα-
τομεῖον ἀπῆται δύναμιν 5.000 ἀνδρῶν, ἐρ-
γαζομένων κάτω ἀπὸ τὸ μαστίγιον ἐπό-
πτου. Δύο ἐκ τῶν μεγάλων αὐτῶν μνημεί-
ων ἀνυψοῦντο ὀπισθεν τοῦ περιστυλίου τοῦ
Καρνάκ. Ὁ εἰς ἔχει τώρα κρημισθῆ συν-
επιεία σεισμικῆς δονήσεως, ἐνῶ ὁ ἕτερος ἀ-
τενίζει ὑπερφάνως πρὸς τὸν οὐρανόν, οἷος
ἦτο ὅταν ἀνηγέρθη. Εἶναι μονόλιθος ἐκ στε-

ρεοῦ γρανίτου μήκους περίπου ἑκατὸ πο-
δῶν, στιλπνὸς καὶ μονοκόμματος. Ἡ κο-
ρυφή του ἦτο κάποτε ἐπεδυμένη μὲ καθα-
ρὸν χρυσόν, ἀλλ' αὐτὸς ἔχει κλαπῆ ἀπὸ
πολλοῦ. Εἰς τὴν ἀνέγερσιν μιᾶς ἐκ τῶν πυ-
ραμίδων εἰργάσθησαν 360.000 ἄνδρες ἐπὶ
εἰκοσαετίαν. Αὐτοὶ ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖ-
στον δοῦλοι, καὶ ἡ κατανάλωσις μυϊκῆς ἐν-
τάσεως θὰ ἦτο ἀσφαλῶς τεραστία.

Εἰς τὴν θεραπείαν τῶν καταγμάτων αἱ
μέθοδοι τῶν Αἰγυπτίων θὰ ἦσαν ἀποτελε-
σματικαί, διότι ἐξ 100 σκελετῶν τῶν ἀρ-
χαίων χρόνων δεικνυόντων περιπεπλεγμέ-
να κατάγματα καὶ ἐξετασθέντων ἀπὸ τὸν
καθηγητῆν Eliot Smith, μόνον ἐπὶ ἐνὸς
διπιστώθησαν κάποια σημεῖα διαπυήσεως.
Νάρθηκες διὰ κατάγματα κατεσκευάζοντο
ἀπὸ στρώσεις λινοῦ ἐμποτισμένου μὲ οὐ-
σίαν γλοιώδη καὶ γύψον· ἡ ἀνάμιξις ἐγένετο
ἐφ' ὅσον τὰ ὑλικά ἦσαν μαλακά, διὰ νὰ προσ-
αρμόζωνται εὐκόλως ἐπάνω εἰς τὰ μέλη.

Νοσηλευτικὴ

Τὸ ὅτι ἐγένετο πραγματικὴ νοσηλεία καὶ
ὅτι ἀνεγνωρίζετο αὕτη ὡς ἀναγκαία, εἶναι
καταφανὲς ἀπὸ τὰς περιγραφὰς περὶ ἐξα-
σκήσεως νοσηλευτικῶν καθηκόντων, αἱ ὁ-
ποῖαι ἀνευρίσκονται εἰς τοὺς διαφόρους πα-
πύρους καὶ εἰς ἄλλα ἐγγράφα. Ὁ πάπυρος
τοῦ Edwin Smith δίδει λεπτομερείας περὶ
τῆς μεθόδου θρέψεως ἐν περιπτώσει τετά-
νου: «Ὑγρὰ τροφή παρέχεται διὰ τοῦ ἀνοί-
γματος τοῦ στόματος τῆ βοήθειᾳ ὀργάνου
ξυλίνου περιτυλιγμένου μὲ λινόν». Προσ-
φιλῆς τρόπος περιποιήσεως τραυμάτων ἦτο
ἐπίθεμα νωποῦ κρέατος τὴν πρώτην ἡμέ-
ραν, κατόπιν ἐπίθεμα ὑφάσματος λινοῦ ἐμ-
ποτισμένου μὲ ἀλοιφὴν ἀπὸ μέλι καὶ λίπος,
τὸ ὅποιον ἐπεδένετο ἐπὶ τῆς ὅλης ἐπιφα-
νείας τοῦ τραύματος, καὶ ἀνενοῦτο καθη-
μερινῶς. Ἀλλὰ ποῖος ἐχορήγει ὅλα τὰ φάρ-
μακα καὶ ἐξετέλει τὰς θεραπείας; ποῖος
ἔστρωε τὰ κρεβάτια, ποῖος παρεσκευάζε
τὰ φαγητὰ τῶν ἀσθενῶν, ποῖος ἐφρόντιζε
διὰ τὴν καθαριότητα, τὸ λούσιμον τῶν ἀρ-
ρώστων; Ἀσφαλῶς ὄχι οἱ ἰατροὶ ἢ οἱ ἱε-
ρεῖς, καὶ βεβαίως ὄχι ἄνδρες διὰ τὰς πα-
σχούσας γυναῖκας. Πουθενὰ δὲν ἀναφέρε-
ται τι περὶ εἰδικῆς τάξεως γυναικῶν διὰ τὰ

καθήκοντα αυτά. Τινές φρονοῦν ὅτι ἐξετέλουν τὰς ἐργασίας αὐτὰς ὑπηρετρῖαι καὶ ἀτομικαὶ δοῦλαι τῶν πασχόντων, καί, βέβαια, καὶ αἱ σύζυγοι καὶ αἱ μητέρες.

Μεταγενεστέρα Ἱστορία

Μὲ τὴν παρέλευσιν τοῦ χρόνου, ἡ ἱατρικὴ εἰς τὴν Αἴγυπτον καθίστατο ὅλοεν καὶ περισσότερον συστηματικὴ. Ἐξηλέγγετο ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς, καὶ οἱ ἱατροὶ ὑπεχρεοῦντο νὰ διαγράφουν τὰς θεραπειὰς αἱ ὁποῖαι ἦσαν καθιερωμέναι διὰ γραπτῶν νόμων, καὶ μόνον αὐτάς. Εἶναι τοῦτο γνωστὸν ἐκ τοῦ ὅτι τὰ ἔγγραφα αὐτὰ ἀναφέρονται ὑπὸ κλασικῶν Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων συγγραφέων, ὅτι, ἐπειδὴ ὑπῆρχεν ἡ πεποιθήσις ὅτι αὐτὰ ἦσαν θείας προελεύσεως, δὲν ὑπέκειντο εἰς τροποποιήσεις ὑπαγορευομένας ὑπὸ θνητῶν, καὶ μεταγενέστεροι σοφοὶ ἐδικαιοῦντο μόνον νὰ ἐπιφέρουν συμπληρωματικὰ τινα σχόλια ἐπ' αὐτῶν.

Ἴδου τί ἀφηγεῖται ὁ ἱστορικὸς Διόδωρος Σίκουλλος, ὁ ὁποῖος ἔζησε κατὰ τὸν 1ον

π.Χ. αἰῶνα: «Ἄν οἱ ἱατροὶ ἀκολουθοῦν τοὺς ἀνεγνωρισμένους νόμους τῶν ἱερῶν βιβλίων καὶ ἐν τούτοις δὲν κατορθώσονται νὰ θεραπεύσουν τὸν ἄρρωστον, εἶναι ἀνεύθυνοι καὶ ἀπηλλαγμένοι κάθε κατηγορίας. Ἄλλὰ ἂν πράξουν ὅτιδήποτε ἀντίθετον πρὸς τοὺς γραπτοὺς νόμους, τότε ὑφίστανται τὴν θανατικὴν ποινὴν, καθ' ὅτι οἱ νομοθέται πρесеβούουν ὅτι ἐλάχιστοι ἄνθρωποι εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι τόσον πολὺ εὐφυεῖς ὥστε ν' ἀλλοιώσων τὰς θεραπειὰς τὰς ἐφαρμοσθείσας ἐπὶ τόσον μακρὸν χρονικὸν διάστημα καὶ ἀναφερομένας ἀπὸ τὰς ἐξεχούσας προσωπικότητας τῆς Τέχνης.»

Μὲ τόσον αὐστηρὰς ποινὰς ὑπῆρχε, φυσικὰ, ἐλάχιστη δυνατότης διὰ περαιτέρω ἐξέλιξιν. Πράγματι, πόσον θαρραλέος θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ὁ ἱατρὸς διὰ νὰ διακινδυνεύσῃ τὴν ζωὴν του διαγράφων νέας συνταγὰς! Μονάχα μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν θεραπείας, ἐὰν δὲν παρουσιάζετο καμμία βελτίωσις εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ ἀσθενοῦς, ἐπετρέπετο νὰ γίνῃ κάποια μεταβολή,

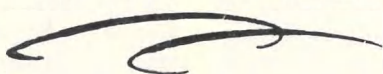
ΒΑΣΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΗΣΙ ΤΗΣ ΚΑΡΚΙΝΟΓΕΝΕΣΕΩΣ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελίδα 6)

αὐτὰ καθίστανται ἀνώνυμα, καὶ εἶναι ἰκανὰ μόνον πρὸς ἀνοργάνωτον αὐτοαναδιπλασιασμὸν καὶ καταστροφὴν τοῦ ξενιστοῦ των. Τὸ ἴδιο πρέπει νὰ συμβαίνει μὲ κάθε κύτταρο πὸ ἐξετράπη ἀπὸ τὸ κανονικὸ λόγφ τῆς δράσεως διαφόρων καρκινοπαρωγῶν παραγόντων. Διηθητοὶ ἰοί, ἀκτινοβολίες, χημικὲς οὐσίες, μεταβολίτες, νευρικοὶ ἐρεθισμοί, εἶναι πιθανὸν ὅτι ἀσκοῦν τὴ μεταμορφωτικὴ τὸν ἐπίδρασι σὲ ἐλάχιστα ἀρχικῶς κύτταρα. Γιὰ λόγους ἀγνώστους μέχρι σήμερα, ὁ μέγανος ὁμοιοστασιακὸς μηχανισμὸς τοῦ σώμα-

τος παρουσιάζει μὴν ὑποχώρησι στὴ μὴ κρὴ αὐτὴ ἀρχικὴ ἐστία, μὲ συνέπεια τὸν ἀφηνιασμὸ τῆς. Τὸ ἐνδιαφέρον, ὁμως, ἐπὶ προκειμένῳ δὲν εἶναι στὸ σημεῖο αὐτὸ. Τὸ ἐνδιαφέρον εἶναι, ὅτι, ἐνώπιον τόσοσιν πλήθους μεταμορφωτικῶν παραγόντων δρώντων ἐπὶ ὄλων σχεδὸν τῶν ἀτόμων μόνον μικρὸ ποσοστὸ ἀπὸ αὐτὰ παρουσιάζει καρκινοπάθεια. Καὶ τοῦτο σημαίνει ὅτι ὑπάρχει μέγανος ἔδαφος σπουδῆς ὄχι μόνον τῶν ἀρρώστων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰγίων γιὰ τὴ διακρίβωσι τῶν μηχανισμῶν πὸ κρατοῦν ἀδιάσπαστο τὸ μέτωπο τῆς ἀντιστάσεως πρὸς τὸν καρκίνο.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΜΑΣ

Άρραβώνες

— Η Δις Φανή Δασκαλάκη, Προϊσταμένη του Μ. Μ.Η., και ό κ. Ίωάννης Δρουβιώτης, δικηγόρος, ήρραβωνίσθησαν.

— Η Δις Μαρία Διαμαντοπούλου, Διπλωματούχος Μαΐα του Μ.Μ.Η., και ό κ. Θωμάς Τσιώλης, λογαγός, ήρραβωνίσθησαν.

— Η Δις Ίωάννα Μητραλέξη, Μαΐα, και ό κ. Ίωάννης Μπούρας ήρραβωνίσθησαν.

— Η Δις Βασιλική Καραμανώλη, Μαΐα, και ό κ. Δημήτριος Καραθανάσης ήρραβωνίσθησαν. Θεράμ συγχαρητήρια!

Γάμοι

— Η Μαΐα Σοφία Άποστολοπούλου και ό κ. Ίωάννης Στασινόπουλος έτέλεσαν τους γάμους των.

Γεννήσεις

— Η Μαΐα κ. Χριστίνα Λύρα-Σαχινίδου έτεκε ήπλυ.

— Η Μαΐα κ. Άρτεμις Φωτίου-Κωσταπάνου έτεκεν ήρρεν.

— Η Μαΐα κ. Παναγ. Ξιάρχου-Δημητρακοπούλου έτεκεν ήρρεν.

Βαπτίσεις

— Η Μαΐα κ. Μαρία Μπινιάρη-Άντωνάκου έβάπτισε τό άγοράκι της και τό όνόμασε Γεώργιον.

— Η Μαΐα κ. Καγιάννου-Ίωαννίδου Σάσσα έβάπτισε τό κοριτσάκι της και τό όνόμασε Δέσποινα.

Άδεια άσκήσεως επαγγέλματος

Είς τάς κάτωθι Μαΐας έχορηγήθη άδεια άσκήσεως επαγγέλματος, ύπό τόν όρον νά εργασθούν κατά τά τρία πρώτα έτη είς τήν ύπαιθρον:

1) Ντάκουλα Σπυριδούλα, είς Άμμότοπον Άρτης, 2) Κουκαλιάτα Άγνή, είς Σιταριάν Φλωρίνης, 3) Παβόλα Χαρίκλεια, είς Λεπτοκαρυάν Πιερίας, 4) Πάλλου Κυράννα, είς Καλήν Πέλλης, 5) Τσούκα Ίωάννα, είς Γραμματικόν Πέλλης, 6) Καταπόδη Έλένη, είς Παναϊτόλιον Αιτωλοακαρνανίας, 7) Τριανταφύλλου-Παπαδοπούλου, είς Σαρκιάναν Κοζάνης, 8) Κακουδάκη Μερόπη, είς Μεσσηώριον Μονοφασιού, 9) Άντωνίου Άγορίτσα, είς Περιβόλιον Κερκύρας, 10) Σπυριδάκη Έλένη, είς Μαλευτήριον Α' Αλεξάνδρα, 11) Χατζηκωνσταντίνου Έλισάβετ, είς Γραμματικόν Πέλλης, 12) Τηλεκερίδου Κλεονίκη, είς Κάτω Ύδρόισαν Φλωρίνης, 13) Γιακουμίδου Εύθυγία, είς Κασσάνδραν Χαλκιδικής, 14) Πατακωνσταντίνου Αικατερίνη, είς Σταυρόν Θεσσαλονίκης, 15) Άμνατίδου Αύγή, είς Άρμισσαν Πέλλης, 16) Οικονόμου Άλίχη, είς Δήμον Λευκάδος, 17) Χασάπη Μαρία, είς Μεσότοπον Λέσβου, 18) Μιταφτσή Μαρία, είς

Έρμιόνην Άργολίδος, 19) Παπαθανασίου Γεωργία, είς Λόφον Πιερίας, 20) Καραπαναγιωτίδου Φρειδερίκη, είς Πρίνον Θάσου, 21) Ζλατάνη Λεμονιά, είς Γεωργιανά Ήμαθίας.

Συμπληρώσασαι τήν τριετή εργασίαν είς τήν ύπαιθρον, έλαβον άδειαν άσκήσεως καθ' άπασαν τήν χώραν, αί κάτωθι Μαΐαι: 1) Φλώρου Παναγιώτα, 2) Γκαραγκούνη Ζωή, 3) Ζαβογιάννη Όλγα, 4) Παρασκευοπούλου Νίκη.

Κεναι θέσεις Μαϊών

Είς τόν Ύγειονομικόν Σταθμόν Πηλίου.

Ή στολή Μαϊών

Είς τό προσεχές τεύχος θά δημοσιευθῆ ήρθρον διά τήν στολήν τών Μαϊών. Είς τό ήρθρον τούτο άνήκει και ή έκ παραδρομής δημοσιευθεΐσα είς τό προηγούμενον τεύχος (σελ. 32) στολή Μαΐας του 1909.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Διεύθυνσις Άσφαλίσεως Ύγείας Άγροτών

Άρ. Πρωτ. Ε5/5169

Πρός τόν

Σύλλογον Έπιστημόνων Μαϊών

Ένταΰθα

Θ έμα: Σχετικώς με επίλυσιν θεμάτων του.

Είς άπάντησιν τῆς υπερθεν ύμετέρας (άρ. Πρωτ. 389) σχετικώς με επίλυσιν θεμάτων άφορώντων είς τάς Μαΐας του Ν. 3487/55 έχομεν τήν τιμήν νά γνωρίσωμεν ύμιν τά κάτωθι:

1) Δέν περιεκόπησαν 100 δραχμαί από τά χορηγούμενα αύταΐς καθ' άποκοπήν όδοιορικά έξοδα, αλλά άπεφασίσθη όπως ταύτα μη υπερβαΐνουν τάς 500 δραχμάς μηνιαΐως διά λόγους οικονομικούς.

2) Άπαιτεΐται νομοθετική ρύθμισις του θέματος τῆς άπαλλαγῆς τών Μαϊών έκ παντός τέλους κυκλοφορίας και πάσης έν γένει επιβαρύνσεως έν τῆ άσκήσει τών καθηκόντων των.

3) Λαμβάνουν αύτα επίδομα 40% επί του μισθοϋ των (παρ. 5, άρ. 15, Ν. 3487/55).

4) Διά τήν άνευ έξετάσεων εισαγωγήν αύτών είς τήν Σχολήν Φυσιοθεραπευτών, γνωρίζομεν ότι θά τεθῆ τό θέμα τούτο ύπ' όψιν τῆς άρμοδίας ύπηρεσίας του καθ' ήμάς Ύπουργείου, διότι απαιτεΐται τροποποίησις τῆς ισχυούσης νομοθεσίας.

Ό Γενικός Διευθυντής Ύγεινής
Η. ΜΑΥΡΟΥΛΙΔΗΣ

ΜΕΤΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΜΑΙΩΝ ΠΑΡΑ ΤΟΥ Σ.Ε.Μ.Α.

Ἀπὸ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ. ἤρχισε μετεκπαίδευσις τῆς πρώτης ομάδος Ἐπιστημόνων Μαιῶν εἰς τὰ Μαιευτήρια «Ἀλεξάνδρα» καὶ «Μαρίκα Ἡλιάδης». Πᾶσαι αἱ μετεκπαιδευόμεναι Μαῖαι θὰ ἀκολουθήσουν τὸ κάτωθι πρόγραμμα:

Δευτέρα, 2.9.1963: Ἐπίσκεψις εἰς Θεραπευτικὴν Κλινικὴν τοῦ Μαιευτηρίου «Ἀλεξάνδρα», Κέντρον Κοβαλιτίου-Τμήμα Ραδιοϊσοτόπων.

Τρίτη, 3.9.1963: «Σκοπὸς τῆς Μετεκπαιδύσεως», ὑπὸ Δίδος Χ. Βογιατζάκη, Προέδρου τοῦ Σ.Ε.Μ.Α.

— Ὀμιλία ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου πατρὸς Δαμασκηνοῦ μὲ θέμα: «Ποῖα τὰ ἐνδιαφέροντα ἐνὸς συγχρόνου πολιτισμένου ἀνθρώπου».

Τετάρτη, 4.9.1963: «Παρακολούθησις τῆς ἐγκυμοσύνης, Ἀγωγή Μαίας, Ψυχοπροφυλακτικὴ καὶ Ψυχοσωματικὴ μέθοδος, Ψυχολογία Γονέων», ὑπὸ κ. Δ. Ἀραβαντινοῦ, Ἐπιμελητοῦ Μαιευτηρίου «Ἀλεξάνδρα».

— Παρακολούθησις ἐπιδείξεως μαθήματος μητρικῆς καὶ πατρικῆς τέχνης (Α' μέρος), ὑπὸ Δίδος Μ. Μαστοράκη, διδασκουσῆς τῆς Σχολῆς Μαιῶν «Βιργινία Σκυλίτση».

Πέμπτη, 5.9.1963: «Συγγενεῖς διαμαρτία», ὑπὸ κ. Κ. Παπαδάτου, Ὑφηγητοῦ-Διευθυντοῦ Παιδιατρικοῦ Τμήματος Μαιευτηρίου «Ἀλεξάνδρα».

— Ἐπίσκεψις εἰς Νοσοκομεῖον Παιδῶν «Ἁγία Σοφία».

Παρασκευή, 6.9.1963: «Τὸ πρόβλημα τῆς στειρώσεως τῆς γυναικός», ὑπὸ κ. Ν. Παπανικολάου, Ἐπιμελητοῦ τοῦ Μ.Μ.Η.

— Ἐπίσκεψις εἰς Κέντρον Βρεφῶν (Μητέρα).

Σάββατον, 7.9.1963: «Ἡ ρῆξις τῆς μητέρας κατὰ τὴν κύησιν καὶ τὸν τοκετόν», ὑπὸ τοῦ κ. Ἰω. Σουλᾶκη, Ἐπιμελητοῦ τοῦ Μ.Μ.Η.

— «Ἐπίδρασις ἀκτινοβολίας κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην», ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Βαλαβάνη, Διευθυντοῦ τοῦ Ἀκτινοδιαγνωστικοῦ τοῦ Μ.Μ.Η.

Δευτέρα, 9.9.1963: «Τὰ κυριώτερα αἴτια τῆς διακοπῆς τῆς κύησεως καὶ ἡ ἀντιμετώπισις αὐτῶν ἐν τῇ πράξει. Πρώτος διακοπῆ τῆς κύησεως. Αἱμορραγίαι κατὰ τὴν κύησιν», ὑπὸ κ. Ν. Παπανικολάου, Ἐπιμελητοῦ τοῦ Μ.Μ.Η.

— «Περὶ παράγοντος Rhesus», ὑπὸ Κας Παπαβασιλείου-Δρουβιώτη, Προϊσταμένης Μ.Μ.Η. Προβολὴ ἐκπαιδευτικῶν φιλμ.

Τρίτη, 10.9.1963: «Προληπτικὴ ἰατρικὴ τῆς Μητέρας καὶ τοῦ Παιδιοῦ», ὑπὸ κ. Β. Παπαδάκου, Διευθυντοῦ Ὑγιεινῆς Μητρότητος καὶ Παιδῶν τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας.

— «Αἱμορραγίαι ἐν τῇ Γυναικολογίᾳ», ὑπὸ κ. Π. Παναγιώτου, Ἐκτάκτου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Τετάρτη, 11.9.1963: «Νοσήματα κύησεως. Τοξαιμία», ὑπὸ τοῦ κ. Σωτ. Οἰχαλιώτου, Ἐπιμελητοῦ τοῦ Μαιευτηρίου «Ἀλεξάνδρα».

— «Ἐπαγγελματικαὶ σχέσεις», ὑπὸ Κας Α. Βαγιωνῆ-Σωτηροπούλου, Διευθυνοῦσας Μαιευτηρίου «Ἀλεξάνδρα».

— Παρακολούθησις ἐπιδείξεως μαθήματος μητρικῆς καὶ πατρικῆς τέχνης (Β' μέρος).

Πέμπτη, 12.9.1963: «Νεογνικὸς ἔκτερος. Μολύνσεις νεογενήτων», ὑπὸ Ὑφηγητοῦ κ. Κ. Παπαδάτου, Διευθυντοῦ Παιδιατρικοῦ Τμήματος Μαιευτηρίου «Ἀλεξάνδρα».

— «Μέθοδοι ἀναλγησίας κατὰ τὸν τοκετόν. Φάρμακα χρησιμοποιούμενα ἐν τῇ Μαιευτικῇ», ὑπὸ τοῦ κ. Διον. Ἀραβαντινοῦ, Ἐπιμελητοῦ Μαιευτηρίου «Ἀλεξάνδρα».

— «Ἡ ἀποστολὴ τῆς Μαίας εἰς τὸ Κοινωνικὸν καὶ Ἀγροτικὸν Ἰατρεῖον», ὑπὸ Κας Α. Στελετάκη, Ὀνομαφιάδης, Προϊσταμένης Μ.Μ.Η.

Παρασκευή, 13.9.1963: «Ἡ σημασία τῆς ἐγκυμοσύνης καὶ τῆς κύησεως τοῦ καρκίνου τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς γυναικός», ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Καρπούζη, γίου, Διευθυντοῦ Γ' Κλινικῆς τοῦ Μ.Μ.Η.

— Πρακτικὴ ἐπίδειξις λήψεως κολπικοῦ ἐπιχεύματος καὶ τρόπος ἀποστολῆς αὐτοῦ εἰς κυτταρολογικὸν ἐργαστήριον.

Σάββατον, 14.9.1963: Ἐπίσκεψις εἰς Πολυκλινικὸν Περιστερίου.

Δευτέρα, 16.9.1963: «Αἱμορραγίαι κατὰ τὸν τοκετόν. Θεραπεῖα φλεγμονῶν γεννητικοῦ συστήματος τῆς γυναικός», ὑπὸ κ. Ν. Παπανικολάου, Ἐπιμελητοῦ τοῦ Μ.Μ.Η.

— Ἐπίσκεψις εἰς Π.Ι.Κ.Π.Α. Βούλας.

Τρίτη, 17.9.1963: «Τοκετὸς κατ' οἶκον. Τήρησις στοιχείων», ὑπὸ Δίδος Μ. Μαστοράκη.

— «Διαβήτησις καὶ ἐγκυμοσύνη», ὑπὸ τοῦ Ὑφηγητοῦ κ. Ἀντ. Κομνηνοῦ, Διευθυντοῦ Β' Κλινικῆς τοῦ Μ.Μ.Η.

— Συζήτησις ἐπαγγελματικῶν θεμάτων μετὰ μιλῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Σ.Ε.Μ.Α.

Τετάρτη, 18.9.1963: «Σκοπὸς ὑγειονομικῆς διαφωτίσεως. Πῶς ἐπιτυγχάνεται», ὑπὸ κ. Π. Κεπάλλα, Διευθυντοῦ Ὑπηρεσίας Διαφωτίσεως τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας.

— Ἐπίσκεψις εἰς Κέντρον Ἀποκαταστάσεως Ἀναπήρων Παιδῶν («Σ. Ἐμπεριόκος»).

Πέμπτη, 19.9.1963: «Τὸ 13ον Διεθνὲς Συνέδριον Μαιῶν εἰς Ἰσπανίαν», ὑπὸ Δίδος Χ. Βογιατζάκη, Προέδρου τοῦ Σ.Ε.Μ.Α. Προβολὴ εἰκόνων.

Εἰς τὰς 7-8 καθ' ἑκάστην, Φροντιστήριον Μαιευτικῆς, πλὴν Πέμπτης καὶ Κυριακῆς.

Ἐπίσης θὰ λάβουν χώραν διάφοροι ψυχαγωγικοὶ καὶ ἐκδηλώσεις.